

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner (prop. 2005/06:1)

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till anslagsnivåer för 2006 inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. Utgiftsområdet omfattar huvudsakligen statens bidrag till kommuner och landsting samt bidrag och avgifter i systemet för kommunalekonomisk utjämning. Även bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting samt bidrag för utjämning av LSS-kostnader lämnas från utgiftsområdet. Anslagen under utgiftsområdet uppgår 2006 till 60 161 miljoner kronor.

I betänkandet behandlas dessutom regeringens skrivelse 2004/05:120 Utvecklingen i den kommunala sektorn. I skrivelsen lämnar regeringen årligen en översiktlig redovisning av verksamheterna och ekonomin i kommuner och landsting. Redovisningen av verksamheterna sträcker sig i huvudsak t.o.m. 2003 och den ekonomiska redovisningen t.o.m. 2004. Utskottet framhåller att den årliga skrivelsen är ett viktigt inslag i återsäkring av resultatinformation till riksdagen och föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Utskottet behandlar också 25 motionsyrkanden som väckts med anledning av skrivelsen samt 33 motionsyrkanden med anknytning till kommunala frågor som väckts under den allmänna motionstiden 2005. Yrkandena rör bl.a. ekonomiska förutsättningar för kommunal verksamhet, finansieringsprincipen och det kommunala självstyret, konkurrensneutralitet samt insatser för personer med funktionshinder.

Samtliga motionsyrkanden som behandlas i betänkandet avstyrks.

I betänkandet finns 16 reservationer och 4 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Specifikation av anslag som anvisas för 2006 under utgiftsområde 25	
Allmänna bidrag till kommuner	7
Redogörelse för ärendet.....	8
Ärendet och dess beredning.....	8
Propositionens och skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	8
Utskottets överväganden.....	9
Politikens allmänna inriktning.....	9
Anslagen för 2006 inom utgiftsområde 25.....	14
Skrivelsen om utvecklingen inom den kommunala sektorn.....	23
Ekonomiska förutsättningar för kommunal verksamhet.....	28
Finansieringsprincipen och det kommunala självstyret.....	33
Kommunalekonomisk utjämning.....	37
Kommunala skattebaser.....	42
Balanskravet för kommunerna.....	44
Kommunernas pensionsåtaganden.....	45
Konkurrensneutralitet.....	47
Insatser för personer med funktionshinder.....	48
Reservationer.....	52
1. Ekonomiska förutsättningar för psykiatri och missbrukarvård, punkt 3 (kd).....	52
2. Ekonomiska förutsättningar för anhörigvård, punkt 4 (m, kd).....	53
3. Ekonomiska förutsättningar för barnomsorg, skola m.m., punkt 5 (kd).....	54
4. Ekonomiska förutsättningar för övriga kommunala verksamheter, punkt 6 (kd).....	55
5. Alternativa driftsformer för kommunala verksamheter, punkt 7 (m, fp, c).....	56
6. Finansieringsprincipen och det kommunala självstyret, punkt 8 (m, fp, kd, c).....	58
7. Kommunalekonomisk utjämning, punkt 9 (m).....	59
8. Kommunalekonomisk utjämning, punkt 9 (fp).....	60
9. Kommunalekonomisk utjämning, punkt 9 (kd).....	62
10. Kommunalekonomisk utjämning, punkt 9 (c).....	63
11. Kommunala skattebaser, punkt 10 (kd).....	65
12. Kommunala skattebaser, punkt 10 (c).....	66
13. Balanskravet för kommunerna, punkt 11 (c).....	67
14. Konkurrensneutralitet, punkt 13 (m).....	67
15. Konkurrensneutralitet, punkt 13 (fp, c).....	68
16. Insatser för personer med funktionshinder, punkt 14 (m, fp, kd, c).....	69
Särskilda yttranden.....	71
1. Anslagen för 2006 inom utgiftsområde 25, punkt 1 (m).....	71
2. Anslagen för 2006 inom utgiftsområde 25, punkt 1 (fp).....	72
3. Anslagen för 2006 inom utgiftsområde 25, punkt 1 (kd).....	73
4. Anslagen för 2006 inom utgiftsområde 25, punkt 1 (c).....	74

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag.....	76
Proposition 2005/06:1.....	76
Skrivelse 2004/05:102.....	76
Följdmotioner med anledning av skr. 2004/05:102.....	76
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005.....	78

Bilaga 2

Socialutskottets yttrande 2005/06:SoU2y.....	84
--	----

Bilaga 3

Utbildningsutskottets yttrande 2005/06:UbU1y.....	92
---	----

Tabell

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.....	19
---	----

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Anslagen för 2006 inom utgiftsområde 25**

Riksdagen anvisar anslagen för 2006 under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner i enlighet med bifogad specifikation. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:1 utgiftsområde 25 punkt 1 och avslår motionerna

2005/06:Fi303 av Mikael Odenberg m.fl. (m),

2005/06:Fi313 av Roger Tiefensee m.fl. (c) och

2005/06:Fi318 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkande 13.

2. **Skrivelsen om utvecklingen inom den kommunala sektorn**

Riksdagen lägger skrivelse 2004/05:102 till handlingarna.

3. **Ekonomiska förutsättningar för psykiatri och missbrukarvård**

Riksdagen avslår motion

2004/05:Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkandena 4 och 11.

Reservation 1 (kd)

4. **Ekonomiska förutsättningar för anhörigvård**

Riksdagen avslår motion

2004/05:Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkande 9.

Reservation 2 (m, kd)

5. **Ekonomiska förutsättningar för barnomsorg, skola m.m.**

Riksdagen avslår motion

2004/05:Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkandena 5 och 12–16.

Reservation 3 (kd)

6. **Ekonomiska förutsättningar för övriga kommunala verksamheter**

Riksdagen avslår motionerna

2004/05:Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkandena 1, 3, 7 och 8 samt

2005/06:Fi262 av Göran Persson i Simrishamn och Christer Adelsbo (båda s).

Reservation 4 (kd)

7. **Alternativa driftsformer för kommunala verksamheter**

Riksdagen avslår motionerna

2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkande 8 och

2005/06:N244 av Tobias Krantz (fp) yrkande 1.

Reservation 5 (m, fp, c)

8. Finansieringsprincipen och det kommunala självstyret

Riksdagen avslår motionerna

2004/05:Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkande 2,

2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkandena 1–3 och 6,

2005/06:K319 av Jörgen Johansson (c) yrkande 4 och

2005/06:Fi318 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkandena 1 i denna del och 2.

Reservation 6 (m, fp, kd, c)

9. Kommunalekonomisk utjämning

Riksdagen avslår motionerna

2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkande 5,

2005/06:K319 av Jörgen Johansson (c) yrkande 3,

2005/06:K449 av Henrik S Järrel (m) yrkande 2,

2005/06:Fi205 av Ola Sundell (m),

2005/06:Fi209 av Björn Hamilton och Henrik Westman (båda m) yrkandena 1 och 2,

2005/06:Fi224 av Kerstin Lundgren (c),

2005/06:Fi240 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 13,

2005/06:Fi273 av Agne Hansson och Eskil Erlandsson (båda c),

2005/06:Fi280 av Per Erik Granström och Barbro Hietala Nordlund (båda s),

2005/06:Fi293 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkande 4,

2005/06:Fi304 av Cinnika Beiming (s),

2005/06:N302 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m) yrkande 6,

2005/06:N438 av Mats Odell m.fl. (kd) yrkande 3,

2005/06:N443 av Martin Andreasson m.fl. (fp) yrkande 51,

2005/06:N474 av Lars Lindblad m.fl. (m, fp, c, kd) yrkande 5 och

2005/06:Bo298 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 30.

Reservation 7 (m)

Reservation 8 (fp)

Reservation 9 (kd)

Reservation 10 (c)

10. Kommunala skattebaser

Riksdagen avslår motionerna

2004/05:Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkande 6,

2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkande 4 och

2005/06:Fi318 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkande 1 i denna del.

Reservation 11 (kd)

Reservation 12 (c)

11. Balanskravet för kommunerna

Riksdagen avslår motion

2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkande 10.

*Reservation 13 (c)***12. Kommunernas pensionsåtaganden**

Riksdagen avslår motion

2005/06:Fi234 av Anders Larsson och Roger Tiefensee (båda c).

13. Konkurrensneutralitet

Riksdagen avslår motionerna

2005/06:Fi249 av Anders Larsson (c),

2005/06:U290 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 9,

2005/06:So350 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m) yrkande 3 och

2005/06:So694 av Kenneth Johansson m.fl. (c) yrkande 9.

*Reservation 14 (m)**Reservation 15 (fp, c)***14. Insatser för personer med funktionshinder**

Riksdagen avslår motionerna

2004/05:Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkande 10,

2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkande 7,

2005/06:Fi216 av Gunnar Axén (m) yrkandena 1–3 och

2005/06:Fi253 av Lennart Axelsson m.fl. (s).

Reservation 16 (m, fp, kd, c)

Stockholm den 29 november 2005

På finansutskottets vägnar

Arne Kjörnsberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Arne Kjörnsberg (s), Carin Lundberg (s), Sonia Karlsson (s), Kjell Nordström (s), Lars Bäckström (v), Agneta Ringman (s), Gunnar Axén (m)*, Bo Bernhardsson (s), Christer Nylander (fp)*, Roger Tiefensee (c)*, Hans Hoff (s), Cecilia Widegren (m)*, Agneta Gille (s), Yvonne Ruwaida (mp), Tomas Högström (m)*, Gunnar Nordmark (fp)* och Else-Marie Lindgren (kd)*.

* Avstår från ställningstagande under förslagspunkt 1.

Specifikation av anslag som anvisas för 2006 under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning.

Företrädarna för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet redovisar sina ställningstaganden i särskilda yttranden.

Belopp i 1 000-tal kronor

Anslag	Anslagstyp	Utskottets förslag
48:1 Kommunalekonomisk utjämning	(ram)	58 128 600
48:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting	(ram)	261 410
48:3 Statligt utjämningsbidrag för LSS-kostnader	(ram)	1 767 150
48:4 Bidrag till organisationer inom det kommunal-ekonomiska området	(ram)	3 750
Summa		60 160 910

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Riksdagen har på förslag av finansutskottet den 23 november 2005 beslutat om ramar för vart och ett av de 27 utgiftsområdena. I detta betänkande tar utskottet ställning till hur anslagen på utgiftsområde 25 ska fördelas inom den ram som lagts fast för detta utgiftsområde.

I betänkandet behandlas även ett antal motionsyrkanden som väckts under allmänna motionstiden 2005 och som har anknytning till den kommunala verksamheten.

Utskottet tar i detta sammanhang också upp regeringens skrivelse Utvecklingen inom den kommunala sektorn (skr. 2004/05:102) samt de motioner som har väckts med anledning därav. Yttranden över skrivelsen har inkommit från socialutskottet och utbildningsutskottet.

I enlighet med 5 kap. 12 § riksdagsordningen fastställs samtliga anslag inom ett utgiftsområde genom ett beslut. Frågor som inte påverkar anslagsbelopp, anslagstyp eller anslagsvillkor för 2006 behandlas emellertid separat.

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med en genomgång av politikens allmänna inriktning såsom den framställs i propositionen och i parti- och kommittémotionerna. Därefter behandlas anslagsfrågor, regeringens skrivelse samt motionsförslagen om finansieringsprincipen och kommunalt självstyre, kommunalekonomisk utjämning, kommunala skattebaser m.m.

Propositionens och skrivelsens huvudsakliga innehåll

I budgetpropositionen för 2006 lämnar regeringen ett förslag för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. Regeringen föreslår att riksdagen anvisar de fyra anslag som finns uppförda på utgiftsområdet.

I skrivelsen lämnar regeringen en översiktlig redovisning av hur ekonomin och verksamheten i kommuner och landsting har utvecklats de senaste åren. Redovisningen av de kommunala verksamheterna avser i huvudsak förhållandena t.o.m. verksamhetsåret 2003. Den ekonomiska redovisningen sträcker sig fram till 2004.

I anslutning till regeringens förslag och redovisning behandlar utskottet de motioner som har väckts med anledning av propositionens förslag respektive skrivelsens redovisning. Utskottet behandlar också ett antal motioner väckta under allmänna motionstiden 2005.

Förslagen i propositionen, skrivelsen och motionerna återges i *bilaga 1*. Yttrandena från socialutskottet respektive utbildningsutskottet återfinns i *bilagorna 2–3*.

Utskottets överväganden

Politikens allmänna inriktning

Budgetpropositionen

Målet för politikområdet är att skapa goda och likvärdiga förutsättningar för kommuner och landsting att uppnå de nationella målen inom olika verksamheter. Verktöget att nå målet är framför allt anslaget för kommunalekonomisk utjämning.

Regeringen bedömer att kommunsektorn står inför en stor utmaning i framtiden. Till följd av den demografiska utvecklingen kommer efterfrågan på s.k. välfärdstjänster att öka, framför allt inom vården och omsorgen. Behovet av nyrekryteringar kommer även att öka som en följd av stora förestående pensionsavgångar. Det är viktigt att kommuner och landsting även i framtiden kan tillhandahålla välfärdstjänster av hög kvalitet på lika villkor och erbjuda en god arbetsmiljö. Att minska arbetslösheten och öka sysselsättningen bidrar till att klara finansieringen av den framtida välfärd. Men det krävs också en god hushållning med de gemensamma resurserna.

Regeringen konstaterar att sedan kravet på en balanserad budget infördes för kommunerna 2000 har uppmärksamheten i hög grad varit riktad mot uppfyllandet av detta balanskrav. Att uppnå balans mellan kostnader och intäkter är dock inte tillräckligt för att långsiktigt konsolidera ekonomin. Kommunernas och landstingens ekonomi behöver därutöver stärkas på sikt, så att de i enlighet med kommunallagens bestämmelser kan leva upp till kravet på en god ekonomisk hushållning. Avsikten med de ändringar av kommunallagen som trädde i kraft den 1 december 2004 är därför att uppnå ett mer långsiktigt perspektiv i kommunernas och landstingens ekonomiska planering. Kommuner och landsting behöver samtidigt så långt som möjligt ges stabila planeringsförutsättningar. Regeringen aviserar att man därför även fortsättningsvis kommer att följa utvecklingen av arbetet i kommuner och landsting med att uppnå en god ekonomisk hushållning.

Den ekonomiska situationen för kommunsektorn som helhet bedöms för närvarande vara god. Regeringen ser dock behovet av att förbättra möjligheterna att kunna höja kvaliteten i sektorns verksamheter. Därför föreslår man i den aktuella budgetpropositionen ett sysselsättningspaket med åtgärder för att stärka sysselsättningen de närmaste åren. Kommuner och landsting eller kommunalt finansierade arbetsgivare som anställer personer som varit arbetslösa i minst två år föreslås få en subvention på 100 % av lönen upp till 15 000 kr i månaden per anställd. Anställningarna ska användas till kvalitetshöjande arbetsuppgifter som inte utförs i dag. Regeringen föreslår också ett kvalitetslyft i vård- och omsorgssektorn. Personal i vården

och omsorgen ska därigenom få möjlighet till vidareutbildning i allt från grundnivå till specialistkunskap. Satsningen skapar utrymme för 5 000 utbildningsvikariat på helårsbasis. Vikarierna ska kunna anställas sex månader. Det innebär att 10 000 personer avses få möjligheter till vikariat varje år. Dessa sysselsättningsåtgärder ingår i regeringens förslag inom ramen för utgiftsområde 13 Arbetsmarknad.

Regeringen aviserar också en riktad satsning till landstingen i syfte att öka deras medverkan i arbetet med att minska sjukfrånvaron och minska ohälsan inom respektive län. För detta ändamål avser man avsätta 1 miljard kronor per år mellan 2007 och 2009. Regeringen har för avsikt att överenskomma med företrädare för landstingen om de närmare villkoren för bidraget.

Mot denna bakgrund bedömer regeringen att den tidigare aviserade nivån på de generella statsbidragen bör ligga fast 2006. Vissa förändringar av statsbidragen föreslås dock i syfte att neutralisera effekterna av de i budgetpropositionen föreslagna lagändringar som påverkar de kommunala skatteintäkterna. Regeringen bedömer samtidigt att statsbidragen, i förhållande till 2006 års nivå, bör höjas med 1 miljard kronor 2007 och 6 miljarder kronor 2008 för att servicenivån och kvaliteten i kommunsektorn ska kunna upprätthållas utan att resultatet försämras. Därutöver avser regeringen att fördela en del av ersättningen från EU:s solidaritetsfond till drabbade kommuner och landsting för kostnader till följd av stormen Gudrun. EG-kommissionen har i augusti 2005 föreslagit att Sverige ska kunna beviljas högst ca 768 miljoner kronor från solidaritetsfonden för dessa kostnader. Beslut om stöd väntas fattas av EU:s budgetmyndighet under hösten 2005.

Vidare konstaterar regeringen att det finns kommuner och landsting som, trots kompensation via statsbidrag och det kommunala utjämningsystemet för kostsam behovsstruktur och/eller låg skattebas per invånare, har svårt att upprätthålla en tillfredsställande kvalitet på verksamheten. Det gäller bl.a. många små kommuner. I dessa kommuner kan samverkan inom olika områden bidra till att lösa problemen. För att få ett tillräckligt underlag för att upprätthålla en tillfredsställande service till medborgarna kan det från kommuner komma förslag på kommunsammanläggningar. Samarbete mellan kommuner och mellan landsting är också viktigt för att långsiktigt förbättra möjligheterna till en god service för medborgarna. Då kommunerna själva har bäst insyn i problemen bör de enligt regeringens bedömning fortsatt ha ansvar för att ta initiativ till sådana lösningar. Regeringen avser att genom olika insatser underlätta för kommuner som vill gå samman. 10 miljoner kronor avsätts 2006 från anslaget 48:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* för sådana insatser. Regeringen är också beredd att föreslå ytterligare medel för detta ändamål de kommande åren. Den närmare utformningen av insatser som ska stödja kommunala initiativ till sammanläggning får emellertid diskuteras från fall till fall med berörda kommuner.

Regeringen bedömer att kommunerna och landstingen, genom ovan redovisade tillskott och förändringar avseende god ekonomisk hushållning och balanskravet, ges bättre möjligheter att möta de kommande utmaningarna till följd av en åldrande befolkning och samhällsekonomiska förändringar. Samtidigt anser regeringen att kommuner och landsting måste vara attraktiva arbetsgivare genom att erbjuda en god arbetsmiljö och stimulerande arbetsuppgifter. Därför är det viktigt att utnyttja såväl teknisk utveckling som utveckling av arbetsmetoder och organisation på ett framsynt sätt. Staten har en roll att fylla när det gäller att skapa gynnsamma förutsättningar för en sund utveckling. Regeringen aviserar därför att man kommer att initiera ett arbete inom Regeringskansliet för att analysera förutsättningarna för en god produktivitet utveckling inom kommunsektorn.

Motionerna

Moderata samlingspartiet anser att den ekonomiska politiken behöver inriktas på resurstillskott till kommuner och landsting. De centrala välfärdstjänster som kommunsektorn ansvarar för bör prioriteras framför bidrag. Huvuddelen av resurstillskotten ska enligt motionärerna ske i form av vård- och omsorgssatsningar och satsningar för höjd kvalitet i skola, utbildning och barnomsorg. Kommunsektorn ska också få resurser via partiets kultursatsning. Dessa satsningar sammantaget tillför kommunsektorn ca 18 miljarder kronor under de kommande tre åren. Därutöver föreslår motionärerna att högkostnadsbeloppet för öppen sjukvård höjs för att möjliggöra för landstingen att bättre styra vårdutnyttjandet och effektivisera användningen av resurserna. De ökade avgiftsintäkterna, som beräknas ge 640 miljoner kronor per år, bör gå direkt till vården. Avgiftsökningen beräknas dessutom ge en effektivitetsvinst på 2–5 miljarder kronor per år.

Motionärerna vidhåller sin tidigare uppfattning att det kommunala utjämningsystemet bör avskaffas och ersättas av ett system som både stimulerar ekonomisk tillväxt och ger tillräckliga statliga bidrag till kommuner och landsting som behöver kompensation för otillräcklig skattekraft. De förslag som partiet under föregående riksmöte framförde i samband med regeringens förslag till ändringar i utjämningsystemet bör enligt motionärerna snarast genomföras.¹ I det aktuella budgetalternativet beräknas kostnaden för dessa förändringar till 1,8 miljarder kronor, som tillförs kommunsektorn.

Enligt Moderaternas uppfattning ska kommunal verksamhet drivas i förvaltningsform. En bolagsbildning bör endast ses som ett steg på vägen till en avknoppning eller privatisering. För att undvika att kommunalt ägande snedvrider konkurrensen genom bl.a. en öppen eller dold subventionering och diskriminerande offentlig upphandling måste Konkurrensverket ges möjligheter att ingripa mot de kommuner som åsidosätter marknadsreglerna. En renodling av kommunernas roll så att man inte agerar domare och spelare på samma gång skapar enligt motionärerna förutsättningar för

¹ Proposition 2003/04:155, mot. 2003/04:Fi46 (m), bet. 2004/05:FiU7.

fler livskraftiga företag och främjar effektiv användning av skattebetalarnas pengar. Därför bör kommunala bolag säljas och spritt ägande av bostäder uppmuntras. Motionärerna menar också att kommunal verksamhet i ökad utsträckning måste konkurrensutsättas. Detta är viktigt dels för att tillse att kommuninvånarnas skattepengar används ansvarsfullt, dels för att skapa goda villkor för företag.

Folkpartiet liberalerna anser att den kommunala verksamheten kan stärkas genom att kommuner och landsting ges nya förutsättningar att fullfölja sina uppdrag. Den kommunala verksamheten kan enligt motionärerna förnyas och bli både kvalitetsmässigt bättre och mer ekonomiskt effektiv när den offentliga tjänsteproduktionen öppnas för konkurrens. Genom att undanröja statliga hinder för privata alternativ inom kommunal verksamhet och landstingsverksamhet och genom att konkurrensutsätta all verksamhet som inte är myndighetsutövning ökar såväl mångfalden som valfriheten och kvaliteten inom välfärdssektorn. Dessutom bidrar en reform av den offentliga upphandlingen till att konkurrensneutraliteten mellan offentligt driven verksamhet och privat verksamhet utvecklas. Motionärerna förespråkar att monopolen inom kommuner och landsting bryts upp också för att öppna större utvecklingsmöjligheter för kvinnligt företagande. Samtidigt kan lönerna inom vissa kvinnodominerade yrken i offentlig sektor höjas till följd av konkurrens mellan arbetsgivarna.

Kristdemokraterna menar att den kommunala självstyrelsen är den bästa garanten för att välfärden blir likvärdig i hela landet. Centralstyrning är en lämplig metod i de fall det behövs en likformig service i landet. Men det kommunala ansvaret utgör det bästa sättet att utföra uppdraget vid en behovsstyrd verksamhet som kräver kännedom om lokala förutsättningar. Dessutom ökar medborgarnas möjlighet till delaktighet, inflytande och ansvarsutkrävande genom den nära lokala demokratiska processen. Genom självstyrelsen ges ett handlingsutrymme för att forma en hållbar välfärd utifrån lokala behov och förutsättningar. Därutöver gynnar den utvecklingskraft som finns i självstyrelsen en god ekonomisk hushållning med gemensamma resurser.

Motionärerna anser att kommunsektorn under de tre kommande åren behöver tillskott utöver det som presenteras i budgetpropositionen. En resursförstärkning är viktig för att åstadkomma bättre kvalitet i förskola och förbättringar inom psykiatrin och missbrukarvården. Särskilda medel behövs även för att förbättra utbildningen av personal inom äldreomsorgen. Resurserna bör förstärkas genom att pengar specifikt riktas till dessa verksamheter. Motionärerna förespråkar dessutom att alla barn ska ges rätt att få del av kommunernas stöd till barnomsorg genom ett kommunalt vårdnadsbidrag. Kommunerna ska därför erbjuda ekonomiskt stöd även till de föräldrar som själva tar hand om sina barn.

På längre sikt krävs enligt Kristdemokraterna en politik som leder till högre och mer uthållig tillväxt, fler jobb och fler människor i skatteinbringande sysselsättning som är av central betydelse för kvaliteten i välfärden.

Utan denna tillväxt kommer kommunsektorn att tvingas till nedskärningar. På längre sikt bör också kommunernas bidragsberoende av omfördelning av statliga medel minska. Detta kan ske dels genom en bättre tillväxt, dels genom att staten i större mån än i dag låter kommunerna själva disponera över sina skatteinkomster. I detta avseende spelar både utjämningsystemet och effekten av nuvarande grundavdrag in. Kommunernas självständighet kan enligt motionärerna också stärkas genom att bredda de kommunala skattebaserna. Kristdemokraternas förslag att låta kommunerna ta ut en avgift för sina fastighetsanknutna kostnader leder till att den kommunala självfinansieringen stärks, samtidigt som statsbidraget kan minska i motsvarande storleksordning utan att det hotar kvaliteten i vården, skolan eller omsorgen.

Centerpartiet anser att det kommunala självstyret och finansieringsprincipen måste respekteras för att kommunerna ska kunna klara välfärden, en god ekonomisk hushållning och balanskravet utan att deras ekonomi urholkas. Underfinansierade statliga reformer är enligt motionärernas uppfattning fortfarande en av de främsta orsakerna till bristande planeringsförutsättningar i Sveriges kommuner. Motionärerna framhåller att Centerpartiets skatteförslag medför en kraftig förstärkning av kommunernas skattebas, vid sidan av de ekonomiskt positiva effekterna för låg- och medelinkomsttagare. Dessa förslag leder till att samtliga kommuners skattebas stärks och beroendet av statsbidrag minskas. Detta ökar kommunernas möjlighet att själva besluta om och påverka skola och omsorg. En starkt kommunal skattebas möjliggör också höjda kvinnolöner i traditionella låglöneyrken i offentlig sektor.

Centerpartiet vill stärka kommunalt självstyre genom att satsa på regional tillväxt. En regionalisering av Sverige innebär enligt motionärerna att de regionala enheterna ska få ta över ansvaret för näringspolitik, kulturpolitik och regionalpolitik från staten samt få tillgång till EU:s strukturfonder. Man motsätter sig däremot en regionalisering som bara syftar till att stärka statens makt över tillväxten genom att ovanifrån bilda statliga tillväxtregioner. Starka självständiga regioner är även en förutsättning för att stärka den kommunala nivån, där kommunpolitikerna får lättare att driva tillväxtfrågorna både i sina egna kommuner och i samarbete över kommungränserna. Kommunerna blir en viktig samarbetspartner i tillväxtarbetet när regionerna får makten över de politikområden som kan stärka tillväxten.

Enligt Centerpartiet ska utjämningsystemet innehålla en inkomstutjämning för att ge alla kommuner möjlighet att ge en bra service till sina invånare. Därutöver ska systemet ha en kostnadsutjämning där opåverkbara kostnader, som fler barn och fler äldre, ger ökad utjämning. Motionärerna påpekar dock att det i det nuvarande skatteutjämningsystemet finns inslag som är tillväxthämmande då kommuners och landstings ambitioner att höja tillväxten i skattebasen leder till negativa marginaleffekter. Detta bör ändras genom att sänka kompensationsgraden för de som betalar avgift i skatteutjämningsystemet. Dessutom bör även strukturbidragens roll ses

över. Incitament behövs också så att ingen får betala mer till systemet om man ett år har en väsentligt högre skattekraftstillväxt än vad genomsnittet i landet har. Motionärerna förespråkar därför en översyn av skatteutjämnings-systemet för att skapa rimliga förhållanden för alla kommuner i Sverige.

Anslagen för 2006 inom utgiftsområde 25

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till fördelning av anslag inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. Därmed avstyrks de alternativa motionsförslagen.

Jämför särskilda yttrandena 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Bakgrund

Riksdagen har efter förslag av utskottet i betänkande 2005/06:FiU1 den 23 november 2005 beslutat om ramar för utgiftsområden och om beräkningen av statens inkomster för 2006. Ramen för utgiftsområde 25 har därvid lagts fast till 60 161 miljoner kronor. Utskottet har i det sammanhanget ställt sig bakom den samhällsekonomiska bedömning av det finansiella utrymmet för kommunsektorn som regeringen gjort i budgetpropositionen.

Budgetpropositionen

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen ska anvisa anslag för 2006 under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.

Från och med 2002 är utgiftsområdet identiskt med politikområde 48 Allmänna bidrag till kommuner.

Anslagsfördelning

Regeringens förslag för utgiftsområdet omfattar fyra anslag.

Ramanslaget 48:1 *Kommunalekonomisk utjämning* infördes till följd av de förändringar i det kommunala utjämningsystemet som trädde i kraft den 1 januari 2005. De bidrag och avgifter som omfattas av lagen (2004:773) om kommunalekonomisk utjämning redovisas inom ramen för detta anslag. De avgifter som betalas av kommuner och landsting till staten redovisas som inkomster under anslaget. Anslagets syfte är att bidra till att ge kommuner och landsting goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar. Anslaget fungerar även som ett instrument för ekonomiska regleringar mellan staten och kommunsektorn.

Utgiftsområde 25 omfattar också ett bidrag för särskilda insatser, anslaget 48:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting*. Bidragets syfte är främst att tillfälligt bistå enskilda kommuner och lands-

ting som på grund av speciella omständigheter råkat i en särskilt svår ekonomisk situation. Medel från anslaget används även till vissa utvecklingsinsatser.

Från utgiftsområdet utgår även ett utjämningsbidrag för kommunernas kostnader för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), anslag 48:3 *Statligt utjämningsbidrag för LSS-kostnader*. Utjämningsystemet för LSS-kostnader ingår inte i det ordinarie kostnadsutjämningsystemet, men har samma principiella uppbyggnad. Bidraget finansieras med en utjämningsavgift för LSS-kostnader som betalas av kommuner till staten. Avgiften redovisas på statsbudgetens inkomstsida.

Utgiftsområdet innehåller också anslaget 48:4 *Bidrag till organisationer inom det kommunalekonomiska området*, vilket t.o.m. 2005 benämns *Bidrag till Rådet för kommunal redovisning*. Bidraget delfinansierar Rådet för kommunal redovisning som är en ideell förening för normbildning i redovisningsfrågor för kommuner och landsting. Regeringen föreslår att även den verksamhet som ska bedrivas av Rådet för främjande av kommunala analyser fr.o.m. 2006 finansieras inom ramen för detta anslag.

Anslagen 48:3 *Statligt utjämningsbidrag för LSS-kostnader* och 48:4 *Bidrag till organisationer inom det kommunalekonomiska området* föreslås fr.o.m. 2006 ändras från obetecknade anslag till ramanslag.

Budgetförslag

Till anslaget 48:1 *Kommunalekonomisk utjämning* föreslår regeringen att riksdagen ska anvisa ett ramanslag på 58 128,6 miljoner kronor.

I enlighet med vad regeringen aviserade i 2004 års ekonomiska proposition tillförs anslaget 3 000 miljoner kronor. I detta belopp ingår 225 miljoner kronor som avser kompensation till kommunerna för ökade kostnader till följd av förändringar i gymnasieskolan.

Vidare föreslår regeringen att anslaget tillförs 50 miljoner kronor mot bakgrund av den problematik som framkommit angående kommuners möjlighet att ge undervisning till asylsökandes barn som tidigare varit registrerade i Migrationsverkets mottagandesystem, s.k. gömda barn.

Till följd av de i den aktuella budgetpropositionen föreslagna förändringarna avseende avdragsrätten för den allmänna pensionsavgiften 2006 ökar de kommunala skatteintäkterna. Regeringen föreslår att statsbidragen till kommuner och landsting reduceras i motsvarande grad. Anslaget föreslås därför minskas med 3 060 miljoner kronor 2006. Regeringen föreslår även att grundavdraget höjs 2006, vilket minskar de kommunala skatteintäkterna med 2 500 miljoner kronor. För att neutralisera effekterna av denna förändring föreslås att anslaget nästa år höjs med motsvarande belopp.

Enligt de fastställda införandereglererna i utjämningsystemet för LSS-kostnader kommer summan av bidragen för utjämningen under åren 2004–2008 att överstiga summan av avgifterna. Regeringen har i budgetpropositionen för 2005 angett att en reglering av mellanskillnaden bör ske genom en motsvarande minskning av anslaget för kommunalekonomisk utjäm-

ning. Mellanskillnaden regleras med ett års eftersläpning. År 2004 översteg bidragen avgifterna med 25 miljoner kronor, vilket således har reglerats 2005. År 2006, när regleringen återställs, ökar anslagsnivån med 25 miljoner kronor jämfört med nivån 2005. År 2005 beräknas bidragen överstiga avgifterna med 233 miljoner kronor. Därför minskas anslaget med 233 miljoner kronor 2006.

Utöver nämnda regleringar och tillskott görs ett antal andra regleringar och överföringar till och från andra anslag till följd av en riktad satsning på personalförstärkning i förskolan, en övergång till statlig finansiering av vissa påbyggnadsutbildningar inom vuxenutbildning, ett införande av en nationell vårdgaranti respektive ett bidrag till finansieringen av det nya radiokommunikationssystemet för samhällssektorn. Sammanlagt innebär dessa regleringar och överföringar att det generella statsbidraget höjs med 649 miljoner kronor.

Till anslaget 48:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* föreslår regeringen att riksdagen ska anvisa ett ramanslag på 261,41 miljoner kronor. I detta belopp ingår 10 miljoner kronor som enligt regeringens bedömning ska kunna disponeras för ett särskilt bidrag i händelse av att kommuner på eget initiativ önskar sammanslagningar sinsemellan. Dessutom reserveras inom anslaget medel för ett villkorat bidrag som beviljats Stockholms läns landsting för omstruktureringskostnader. Bidraget uppgår till 400 miljoner kronor, varav hälften redan har utbetalats. För att få resterande del av bidraget måste Stockholms läns landsting ha fullgjort sina åtaganden enligt en avtalad plan samt uppnått ekonomisk balans senast i bokslutet för 2005.

Anslaget minskar med 393,12 miljoner kronor till följd av de i budgetpropositionen föreslagna överföringarna till andra anslag. Bland annat finansieras en ökning av anslaget 48:4 *Bidrag till organisationer inom det kommunalekonomiska området*. Överföringarna föranleds dessutom av att särskilda satsningar på hivförebyggande arbete i storstäderna samt insamling av ekonomiska uppgifter från kommuner och landsting ska permanentas och finansieras från utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg respektive utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltningen. Medel överförs också till utgiftsområde 19 Regional utveckling för att finansiera utgifter i samband med försvarsomställningen.

För att täcka kostnader till följd av stormen Gudrun i januari 2005 som finansieras inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande minskar anslaget med 11,5 miljoner kronor. Därutöver minskas anslaget med drygt 4 miljoner kronor till följd av en generell reduktion med 0,6 % av företrädesvis anslag avsedda för förvaltnings- eller investeringsändamål.

Till anslaget 48:3 *Statligt utjämningsbidrag för LSS-kostnader* föreslår regeringen att riksdagen ska anvisa 1 767,15 miljoner kronor.

Till anslaget 48:4 *Bidrag till organisationer inom det kommunalekonomiska området* föreslår regeringen att riksdagen ska anvisa 3,75 miljoner kronor. Anslaget ökas med 0,35 miljoner kronor eftersom finansieringen av Rådet för kommunal redovisning har ändrats genom ett tilläggsavtal som under året slutits mellan staten å ena sidan och Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet å andra sidan. Enligt tilläggsavtalet ska parterna fr.o.m. 2006 finansiera hälften av verksamheten vardera, vilket innebär att statens andel för nästa år uppgår till 1,05 miljoner kronor. Därutöver ökar anslaget med 2,7 miljoner kronor till följd av ett avtal som förbinder å ena sidan staten och å andra sidan Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet att årligen stödja verksamheten i Rådet för främjande av kommunala analyser med högst 3 miljoner kronor vardera. Ökningen av anslaget finansieras genom en motsvarande minskning av anslaget 48:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting*.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår i *motion Fi303* att riksdagen anvisar 48 190 miljoner kronor mer än regeringen under anslaget 48:1 *Kommunalekonomisk utjämning*. Denna stora ökning beror i huvudsak på att motionärernas skatteförslag, liksom förslag på flera utgiftsområden, påverkar kommunernas intäkter och kostnader. De viktigaste förändringarna gäller förslaget om arbetsavdrag samt besparingar i transfereringssystemen. Dessa förändringar leder till ett inkomstbortfall för kommunerna, och detta kompenseras genom en höjning av anslaget. Dessutom föreslår motionärerna att några av de specialdestinerade statsbidragen samt de av regeringen föreslagna riktade stöd till kommunerna som ges på statsbudgetens inkomstsida överförs till det generella statsbidraget. En del föreslagna regelförändringar – nämligen höjd maxtaxa, höjda avgifter för läkemedelsförmånen, avskaffande av LSS-utjämningen samt överföring av ansvaret för assistansersättning från kommunerna till staten – innebär även ökade intäkter respektive sänkta kostnader för kommunerna. I enlighet med finansieringsprincipen justerar motionärerna statsbidragen till kommunerna för att neutralisera dessa effekter. Nettoresultatet blir oförändrat för kommunerna.

Vidare avvisar motionärerna regeringens förslag till vårdgaranti och medel för ökad tillgänglighet i vården inom det aktuella utgiftsområdet till förmån för egna förslag som påverkar utgiftsområde 9. Även sysselsättningsstödet till kommuner och landsting avvisas och flyttas till generella statsbidrag. Samtidigt bedömer man att behovet av kommunal vuxenutbildning kommer att fortsätta minska, varför ersättningen till kommunerna kan minskas med 600 miljoner kronor. I stället finansierar motionärerna sitt förslag till förändringar av skatteutjämningsystemet i enlighet med partiets motion 2003/04:Fi46 (m) som väcktes med anledning av regeringens förslag till ändringar i det kommunala utjämningsystemet. Detta förslag

beräknas ge kommunerna 1 796 miljoner kronor i ökade statsbidrag. Därutöver ökas anslaget med 7 454 miljoner kronor för att möjliggöra satsningar på ökad kvalitet i den kommunala verksamheten.

Anslaget 48:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* bedöms kunna avvecklas då behovet av särskilda insatser upphör till följd av Moderaternas politik som leder till förändringar av skatteutjämningsystemet samt flera andra åtgärder som förbättrar kommunernas och landstingens ekonomiska situation. Motionärerna behåller dock 10 miljoner kronor inom anslaget för bidrag till eventuella sammanslagningar mellan kommuner.

Slutligen avvisar motionärerna anslaget 48:3 *Statligt utjämningsbidrag för LSS-kostnader* eftersom man föreslår att utjämningsystemet för LSS-kostnader avskaffas.

Folkpartiet liberalerna föreslår att riksdagen anvisar 35 480 miljoner kronor mer än regeringen under anslaget 48:1 *Kommunalekonomisk utjämnning*. Partiet föreslår ett antal skatteförändringar som övervägande sänker kommunernas skatteinkomster. Effekterna av dessa förslag neutraliseras genom en uppräknings av anslaget. Samtidigt minskas anslaget i enlighet med finansieringsprincipen för att kompensera staten för de utgifter för vårdgarantin som enligt oppositionspartiernas gemensamma förslag inrättas under utgiftsområde 9. Motionärerna avvisar dessutom regeringens bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting, anslaget 48:2. Folkpartiets budgetförslag avseende utgiftsområde 25 presenteras i *motion Fi241* utan att något formellt yrkande med anledning av anslagsfördelningen för 2006 väcks.

Kristdemokraterna föreslår i *motion Fi318* (yrkande 13) att riksdagen anvisar 32 528 miljoner kronor mer än regeringen under anslaget 48:1 *Kommunalekonomisk utjämnning*. Denna ökning beror huvudsakligen på att partiets förslag till skatteförändringar, förändringar av transfereringssystemen samt ett införande av kommunal fastighetsavgift medför ekonomiska konsekvenser för kommunsektorn, vilka i enlighet med finansieringsprincipen regleras genom förändringar av statsbidrag till kommuner och landsting. Dessutom tillförs anslaget drygt 3 000 miljoner kronor för sådana satsningar som t.ex. kommunalt vårdnadsbidrag, reformering av maxtaxan och ökad kvalitet i barnomsorgen samt tryggare boende för äldre. Samtidigt minskas anslaget till följd av förslaget om höjd maxtaxa i barnomsorgen som medför inkomstförstärkningar för kommuner. Motionärerna avvisar därutöver regeringens satsningar på sysselsättningsstöd respektive vårdgaranti och ökad tillgänglighet i vården. Partiets satsning på en nationell vårdgaranti sker i stället under utgiftsområde 9.

Vidare anser Kristdemokraterna att anslaget 48:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* ska slopas eftersom regeringen inte bör ha ett särskilt konto där pengar godtyckligt kan fördelas till kom-

muner. Bland insatser som finansieras av anslaget nämner motionärerna ett tillskott på 300 miljoner kronor till följd av försvarsomläggningen – ett beslut som Kristdemokraterna har motsatt sig.

Centerpartiet föreslår i *motion Fi313* att riksdagen anvisar 28 760 miljoner kronor mindre än regeringen under anslaget 48:1 *Kommunalekonomisk utjämning*. Partiets skatteförslag innebär en förstärkning av de kommunala skatteintäkterna med 33,7 miljarder kronor, varför statsbidraget till kommuner och landsting i enlighet med finansieringsprincipen minskas i motsvarande grad. Statsbidraget minskas dessutom då effekterna av förslagen om höjda läkemedelsavgifter samt ny beräkning av den sjukpenninggrundande inkomsten neutraliseras. Motionärerna föreslår samtidigt att kommunerna kompenseras för partiets förslag till en ny utformning av a-kassan samt starta-eget-sparande.

I likhet med de övriga borgerliga partierna avvisar motionärerna regeringens satsning på ökad tillgänglighet i vården och nationell vårdgaranti till förmån för satsningar inom utgiftsområde 9. Samtidigt föreslår man att det tillfälliga sysselsättningsstödet på statsbudgetens inkomstsida överförs till anslaget.

Motionärerna anser därutöver att de specialdestinerade bidragen för personalförstärkning i förskola, skola och fritidshem och statligt stöd för utbildning av vuxna bör omvandlas till generella statsbidrag till kommunerna. För att underlätta jämförbarheten med regeringens förslag i budgetpropositionen låter man emellertid de berörda anslagen ligga kvar på utgiftsområde 16.

Vidare vill motionärerna förstärka den regionala utvecklingspolitiken. Anslaget 48:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* minskas därför med 261 miljoner kronor, samtidigt som motsvarande höjning görs på utgiftsområde 19. Därmed ökar enligt motionärerna det lokala inflytandet över statens medel och deras användning.

Regeringens och motionärernas förslag till anslag inom utgiftsområde 25 sammanfattas i nedanstående tabell:

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Regeringens förslag i tusental kronor, oppositionspartiernas förslag i förhållande till regeringen i miljoner kronor

Anslag	Regeringens förslag	(m)	(fp)	(kd)	(c)
48:1 Kommunalekonomisk utjämning (ram)	58 128 600	+48 190	+35 480	+32 528	-28 760
48:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting (ram)	261 410	-251	-261	-261	-261
48:3 Statligt utjämningsbidrag för LSS-kostnader (ram)	1 767 150	-1 767			
48:4 Bidrag till organisationer inom det kommunalekonomiska området (ram)	3 750				
Summa	60 160 910	+46 171	+35 219	+32 267	-29 021

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet konstaterar att kommunsektorns ekonomi, efter flera års problem, har stärkts väsentligt under de senaste åren. Betydligt mindre utgiftsökningar, framför allt inom landstingen, tillsammans med skattehöjningar och höjda statsbidrag har bidragit till att det ekonomiska resultatet i kommunsektorn förbättrades kraftigt 2004. Kommunsektorn kunde då återigen redovisa ett överskott. En återhållsam kostnadsutveckling tillsammans med stora statliga tillskott och starkare tillväxt i skatteunderlaget bedöms leda till en kraftig resultatförbättring 2005 och 2006. Dessa år väntas överskott på 10 miljarder kronor per år.

Även om kommunsektorn som helhet visar förbättrade resultat, finns det många kommuner som inte uppnår ett positivt resultat i sina budgetar. Dessutom står varje kommun och landsting inför stora utmaningar i den alltmer nära framtiden. Efterfrågan på kommunal verksamhet väntas öka till följd av den demografiska utvecklingen, samtidigt som behovet av nyrekryteringar kommer att växa i takt med stora förestående pensionsavgångar. Därför är det enligt utskottets mening särskilt viktigt att kommuner och landsting även det kommande året får möjlighet att ytterligare utveckla välfärdstjänster av hög kvalitet på lika villkor samt erbjuda en god arbetsmiljö. För att detta ska vara möjligt är det avgörande att en sund ekonomi råder i den kommunala sektorn.

Utskottet ser mot den bakgrunden positivt på att regeringen, i enlighet med vad som aviserats våren 2004, nu tillför kommunsektorn ytterligare resurser för 2006 inom ramen för utgiftsområde 25. Utskottet välkomnar också regeringens sysselsättningspaket med plusjobb och utbildningsvikariat som tillsammans med en satsning på landstingen i syfte att minska sjukfrånvaron kan ge ett väsentligt bidrag till en ökad sysselsättning i kommunsektorn. Vid sidan om regeringens särskilda satsningar på utbildningsväsende, hälso- och sjukvård samt äldreomsorg är dessa tillskott viktiga för att säkra en god service inom de gemensamt finansierade välfärdstjänsterna.

I detta sammanhang noterar utskottet att oppositionspartierna, med undantag för Centerpartiet, i sina budgetar redovisar betydande ökningar av medel under utgiftsområde 25 jämfört med regeringens förslag. Bakom dessa siffror återfinns emellertid stora omfördelningar. Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna kompenserar nämligen kommuner och landsting med mellan 24 och 36 miljarder kronor för det inkomstbortfall som deras respektive skatteförslag och förändringar i transfereringssystemen leder till. Även effekterna av partiernas respektive förslag om statligt ansvar för assistansersättning, avskaffad utjämningsavgift för LSS-kostnader, höjda patientavgifter, höjd maxtaxa i barnomsorgen samt fastighetsavgift ingår i dessa regleringar. Centerpartiet minskar däremot de generella statsbidragen med 34 miljarder kronor eftersom partiets förslag att ersätta olika avdrag i inkomstbeskattningen med statliga skatterabatter leder till

ökade skatteinkomster i kommunsektorn. Även effekten av Centerpartiets förslag till ökade avgifter för läkemedel på kommunernas inkomster regleras via statsbidragen.

Utskottet kan mot bakgrund av det ovanstående konstatera att merparten av oppositionens förändringar på anslaget 48:1 utgörs av regleringar för effekter av partiernas egna förslag. Dessa förändringar har således ingen reell nettoeffekt på kommunernas resurser. Oppositionen tillför inte heller några nya resurser till kommunsektorn genom omföringar av riktade statsbidrag och sysselsättningsansattningar från andra delar av statsbudgeten till utgiftsområde 25. I Moderaternas budgetalternativ flyttas på detta sätt 4,8 miljarder kronor motsvarande regeringens satsningar på personalförstärkningar i förskola och skola samt utbildning för vuxna inom utgiftsområde 16. Även Kristdemokraterna flyttar 2 miljarder kronor motsvarande regeringens satsning på förskolepersonal. Dessutom avvisar Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet 7 miljarder kronor i regeringens sysselsättningsstöd på statsbudgetens inkomstsida och i stället tar upp dessa medel som en ökning av statsbidragen.

Oppositionspartierna motsätter sig vidare regeringens satsningar på vårdgaranti och ökad tillgänglighet i vården till förmån för ett gemensamt förslag om en nationell vårdgaranti finansierad med medel som ska anvisas inom utgiftsområde 9. Detta innebär att medlen under utgiftsområde 25 i de borgerliga budgetalternativen minskas med 1,75 miljarder kronor. Utskottet noterar dock att Folkpartiet inte räknar in en motsvarande omfördelning trots att man i sin partimotion anger att man gör just detta.

Utskottet har vid flera tillfällen understrukit vikten av särskilda satsningar på olika kommunala verksamheter. Åtskilliga av regeringens satsningar för kommuner och landsting vid sidan om de generella statsbidragen har emellertid bemötts av kritik från oppositionspartiernas sida med hänvisning till att specialdestinerade statsbidrag inkräktar på det kommunala självstyret. Utskottet har därför svårt att förstå hur oppositionens aktuella förslag till omfattande riktade satsningar på såväl vården som omsorgen, skolan och kulturen utanför ramen för utgiftsområde 25 stämmer överens med den borgerliga retorik som så ofta framförs i andra sammanhang.

När man bortser från dessa riktade satsningar redovisar Moderaterna och Kristdemokraterna ett tillskott till generella statsbidrag till kommunsektorn på 1,7 respektive 1,6 miljarder kronor. Folkpartiets budgetalternativ resulterar däremot i en indragning av de generella statsbidragen på 0,2 miljarder kronor. Centerpartiets förslag tillför inga nya resurser utöver regeringens budget. Oppositionen avvisar dock gemensamt också regeringens förslag till satsningar på sysselsättning inom kommunsektorn. Men det är bara Moderaterna som återför en del av dessa resurser till kommunerna via utgiftsområde 25. De övriga partierna avfärdar däremot hela sysselsättningspaketet på 5 miljarder kronor utan att redovisa om dessa medel på något annat sätt används för att förstärka anslagen till kommunerna. Detta

leder utskottet till slutsatsen att Folkpartiets, Kristdemokraternas respektive Centerpartiets förslag i verkligheten innebär att de kommunala verksamheterna nästa år betydligt försvagas jämfört med regeringens förslag.

Denna slutsats blir enligt utskottets bedömning ännu mer befogad när man tar hänsyn till på vilket sätt oppositionen finansierar sina skattesänkningar samt de generella och riktade satsningar på kommunsektorn som beskrivs i parti- och kommittémotionerna. I oppositionens Sverige skapas utrymme för sänkta skatter på inkomster, förmögenheter och fastigheter genom att villkoren för sjuka, arbetslösa och förtidspensionerade kraftigt försämras. Oppositionen utlovar många satsningar, men inför samtidigt nya avgifter för t.ex. arbetslöshetsförsäkringen, trafikförsäkringen, läkemedel och öppenvården.

I likhet med sitt detaljerade ställningstagande till dessa förslag i samband med behandlingen av riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (bet. 2005/06:FiU1) måste utskottet även i detta sammanhang ta bestämt avstånd från de borgerligas politik. Utskottet ser tydligt att oppositionspartiernas förslag leder till ökade klyftor i samhället. Skillnaderna ökar mellan dem som har arbete och dem som inte har arbete. Skillnaderna ökar mellan dem som är friska och dem som är sjuka. Det som kallas förstärkta drivkrafter för arbete är inget annat än en lång rad försämringar för de särskilt utsatta i samhället. Nedmonteringen av den sociala tryggheten i arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen, vid sidan om högre avgifter inom de offentliga verksamheterna, ger mycket långtgående, negativa återverkningar för den enskilda individen. Men även den kommunala sektorn påverkas negativt. När sjuka, arbetslösa och förtidspensionerade tvingas betala skattesänkningarna för de bättre ställda i samhället minskar kommunernas och landstingens ekonomiska utrymme. När de mest utsatta befolkningsgrupperna får det svårt att klara vardagen räcker inte ens de av Moderaterna redovisade ökningarna av generella och specialdestinerade statsbidrag för att trygga den svenska välfärden. Sveriges kommuner och landsting riskerar i stället att ställas inför stora problem. En politik som leder till en sådan utveckling är för utskottets del oacceptabel.

I oppositionens Sverige reserveras vidare inte ens mindre belopp för oförutsedda händelser i kommuner och landsting. De borgerliga avvisar nämligen delar av eller hela anslaget till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting. Moderaterna gör det med hänvisning till sin politik som förväntas minska behovet av liknande insatser. Centerpartiet ser dessa medel som en del av resurser till allmän regional politik. Kristdemokraterna accepterar däremot inte att detta anslag skulle användas till finansiering av tillskott med anledning av kostnader som kan uppstå i kommuner till följd av försvarsomställningen.

Utskottet ställer sig mycket tveksamt till en sådan hantering av resurser avsedda för särskilda insatser i kommunsektorn. Mot bakgrund av den svåra ekonomiska situation som många kommuner och landsting i opposi-

tionens Sverige sannolikt tvingas möta borde man i stället ytterligare utöka det finansiella skyddsnetet för den kommunala sektorn. Statsbudgeten måste enligt utskottets mening omfatta en reserv för tillfälliga bidrag till enskilda kommuner och landsting så att dessa ska kunna klara svåra ekonomiska påfrestningar till följd av oförutsedda krissituationer. Samtidigt vill utskottet erinra om att det sedan i våras i statsbudgeten inom utgiftsområde 19 finns ett särskilt anslag för insatser med anledning av försvarsomställningen. Det nya anslaget finansieras med medel som överförs från det inom utgiftsområde 25 aktuella anslaget. Utskottet anser att denna finansiering ligger i linje med respektive anslags ändamål.

Sammanfattningsvis vill utskottet betona att Moderata samlingspartiets, Folkpartiet liberalernas, Kristdemokraternas och Centerpartiets förslag till anslagstilldelning på utgiftsområde 25 måste ses i ljuset av de försämringar i grundläggande trygghetssystem som oppositionen förespråkar. Sådana försämringar är för utskottet oacceptabla. Motionärerna hävdar att deras politik kraftigt utökar det ekonomiska utrymmet för kommunsektorn jämfört med regeringens förslag. Skillnaden består dock till övervägande del av kompensation för effekter av oppositionens egna förslag samt omfördelning av resurserna mellan olika delar av statsbudgeten. Utskottet avvisar mot den bakgrunden de förslag som förts fram av oppositionspartierna.

Med hänvisning till det ovan anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag till anslag inom utgiftsområde 25. Motionerna Fi303 (m), Fi313 (c) och Fi318 (kd) yrkande 13 avstyrks därmed.

Skrivelsen om utvecklingen inom den kommunala sektorn

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2004/05:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn till handlingarna.

Regeringens skrivelse

Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat sig om betydelsen av en väl fungerande uppföljning av den kommunala sektorn. Regeringens årliga skrivelse, Utvecklingen inom den kommunala sektorn, utgör med sin övergripande redovisning av läget i kommunsektorn ett viktigt inslag i återrapporteringen av resultatinformation till riksdagen. Den föreliggande redovisningen av de olika kommunala verksamheterna avser i huvudsak förhållandena t.o.m. verksamhetsåret 2003. Den ekonomiska redovisningen sträcker sig dock fram till 2004.

Regeringen konstaterar att den förbättring av kommunernas sammanlagda resultat som noterades 2003 fortsatte även under 2004. Sammantaget uppvisade kommunsektorn ett överskott på 2,2 miljarder kronor i slutet av föregående år. Kommunerna uppvisade ett överskott på 2,4 miljarder kronor och landstingen ett underskott på 0,2 miljarder kronor. Kommunerna har därmed redovisat ett överskott de senaste sex åren. Landstingen har däremot redovisat underskott de senaste elva åren. Förra årets underskott är dock det lägsta sedan 1997.

Perioden 1997–2004 har präglats av ett tydligt konjunkturförlopp som medförde en successivt ökande tillväxt i skatteintäkterna t.o.m. 2001 och en successivt minskande tillväxt 2002–2004. De kraftiga kostnadsökningarna i kommunsektorn 2001 och 2002 dämpades 2003 och 2004. Den ökning av de kommunala skatteintäkterna 2004 som följde av tillväxten i skatteunderlaget var den lägsta under perioden. Detta motverkades av en påtaglig dämpning av kostnadsökningen och av skattehöjningar. Resultatutvecklingen 2004 påverkades även av vissa inkomstökningar, återbetalning av parkeringsmoms till kommunerna och stora reavinster vid försäljning av mark och fastigheter. De extraordinära posterna har haft relativt stor betydelse för kommunerna och liten betydelse för landstingen.

År 2004 har andelen kommuner och landsting med positivt resultat ökat och uppgår till 67 % för kommunerna och 45 % för landstingen. Regeringen konstaterar att den ekonomiska utvecklingen i enskilda kommuner och landsting tyder på att införandet av balanskravet 2000 haft en positiv effekt. Det har bidragit till ett ökat fokus på resultatet samtidigt som underskott har uppmärksamats i större utsträckning. Av de kommuner och landsting som hade underskott åren 2000 och 2001 är det dock färre än hälften som lyckats återställa det egna kapitalet under de två följande åren i enlighet med balanskravet.

Antalet anställda i kommuner och landsting har ökat från 1998 och uppgick till ca 850 000 årsarbetare vid utgången av 2003. När kommunala företag och köp av verksamhet vägs in uppgår antalet anställda i kommunal verksamhet samma år till ca 1 200 000. Det är i nivå med sysselsättningen i kommuner och landsting 1990, då omfattningen av köp av verksamhet och landstingsägda företag var betydligt mindre. Den totala sjukfrånvaron var i genomsnitt ca 9,1 % av normal arbetad tid för kommunerna och 7,5 % för landstingen.

Regeringen framhåller att statsbidragen har stor betydelse för kommunernas ekonomi och verksamhet. De utgör ca 15 % av de totala intäkterna i kommunsektorn. Mellan 1996 och 2004 har de totala statsbidragen sammanlagt ökat med 15 miljarder kronor. De generella statsbidragen har minskat med ca 9 miljarder kronor, vilket till stor del förklaras av olika tekniska regleringar. Om man bortser från dessa har de generella statsbidragen ökat med 40 miljarder kronor, varav regleringar enligt finansieringsprincipen (frånsett kommunkontosystemet) svarar för ca 6 miljarder kronor. Samtidigt har de riktade bidragen ökat med 24 miljarder kronor.

De utgör närmare 50 % av de totala statsbidragen 2004, jämfört med en andel på ca 25 % år 1996. Regeringen bedömer att de ökade statsbidragen har medfört möjligheter till utökad verksamhet och resultatförbättringar i kommunsektorn. Totalt sett har statsbidragen utvecklats ungefär i takt med det kommunala skatteunderlaget, även med beaktande av de ökade kostnader som följer av statliga satsningar.

I skrivelsen sammanfattar regeringen effekterna av det utjämningsystem som fanns under perioden 1996–2004. Man understryker att syftet med utjämnigen – att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och landsting – finns oförändrat i det nya system för kommunalekonomisk utjämnig som infördes den 1 januari 2005. Vidare görs en kortfattad beskrivning av omfördelningseffekterna av kostnadsutjämnigen enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Skrivelsen innehåller även en samlad redovisning av särskilda insatser 2004 för att hjälpa de ekonomiskt svagaste kommunerna och landstingen, bl.a. en överenskommelse med Stockholms läns landsting om minskade kostnader, tillfälligt statsbidrag till förebyggande hiv/aids-verksamhet, stöd till kommuner och landsting med kraftig befolkningsminskning samt samverkansbidrag.

Skrivelsen innehåller också en genomgång av de olika kommunala verksamheterna.

Regeringen konstaterar att den ökning av primärvårdens kostnadsandel inom sjukvården som kunde ses under slutet av 1990-talet tycks ha stannat av. Detta trots att mer vård i dag utförs inom öppenvården och att vårdtiderna inom slutenvården fortsätter att minska. Av sjukvårdens totala nettokostnader på 133 miljarder kronor 2003 används 72 % till specialiserad vård, 19 % till primärvård och resten till övrig hälso- och sjukvård. Regeringen anser att en utbredd och avancerad användning av IT inom sjukvårdssektorn är av betydande värde för att kunna möta samhällets krav på en tillgänglig, effektiv och högkvalitativ vård och omsorg. Emellertid visar en genomgång av resultaten av den nationella handlingsplanen för utveckling av hälso- och sjukvården samt tillgänglighetssatsningen under åren 2002–2004 att det fortfarande finns problem med tillgänglighet i sjukvården. Det är dessutom alltför en minoritet av landstingen som i praktiken uppfyller den lagstadgade skyldigheten att erbjuda invånarna att välja fast läkarkontakt. Regeringen framhåller samtidigt att kostnadsökningarna för läkemedel har dämpats betydligt de senaste två åren. Detta anses bero på ökad pris-konkurrens och att apoteken sedan oktober 2002 enligt lag byter ut ett dyrare läkemedel till det billigaste likvärdiga läkemedlet. Under 2003 uppmätte man däremot att totala kostnader för tandvården ökade med 12 %, vilket till stor del berodde på stigande utgifter för det högkostnadskydd för protetik för personer över 65 år som infördes i juli 2002. Patientavgifterna ökade också kraftigt, även om deras andel av de totala kostnaderna minskade något.

Inom äldreomsorgen uppmärksammar regeringen att det totala antalet platser i särskilt boende de senaste åren minskat, medan det totala antalet personer som får hemtjänst ökat i ungefär samma omfattning. Detta innebär lägre omvårdnadsgrad för de behövande. Samtidigt finns problem med tillgång till platser i särskilt boende. Många beslut och domar, som bl.a. ger äldre rätt till en bostad inom de särskilda boendeformerna, verkställs inte av kommunerna inom en rimlig tidsperiod. Många enskilda får också avslag på sin ansökan om en sådan bostad, trots ett bedömt behov. Dessutom kännetecknas kompetensförsörjningen inom den kommunala vården och omsorgen av ett stort rekryteringsbehov som beräknas stiga ytterligare under de närmaste åren.

Antalet personer med stöd enligt lagen om service till vissa funktionshindrade (LSS) samt enligt socialtjänstlagen (SoL) har ökat med 17 % respektive 5 % sedan 1999, till sammanlagt 69 000 personer under 2003. Kommunernas kostnader har under samma period ökat med ca 20 % till 30,9 miljarder kronor. Regeringen konstaterar att de icke verkställda besluten och domarna enligt LSS och SoL har minskat i antal men problemet kvarstår. Den lagändring som trädde i kraft i juli 2002, och som innebär att kommunerna kan föreläggas sanktionsavgift för icke verkställda domar, bedöms ha fått till effekt att kommunerna arbetar mer effektivt med att verkställa domar. Under 2003 utdömdes sanktionsavgifter i storleksordningen 50 000–549 000 kr.

Regeringen redovisar att målet att halvera socialbidragsberoendet mellan åren 1999 och 2004 inte kommer att uppnås. Under 2004 vände utvecklingen avseende ekonomiskt bistånd till individer och familjer, vilket innebär att minskningen i antalet socialbidragstagare för perioden uppgick till 26 %. Även utvecklingen inom missbrukarvården har varit negativ. Vårdkostnaderna ökade mellan 2002 och 2003, samtidigt som eftervården av missbrukare är eftersatt och det förekommer brister i vårdkedjan. Regeringen uppmärksammar också en tydlig trend inom barn- och ungdomsvården där alltfler insatser ges utan biståndsprövning.

Vidare betonar regeringen att kommunernas egna utvärderingar av förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg visar att föräldrar i hög grad är nöjda med den omsorgsform deras barn deltar i. Internationella undersökningar framhåller den svenska förskolan i kvalitetshänseende som ledande bland världens länder. Andelen inskrivna barn i förskola och familjedaghem har successivt ökat de senaste fem åren till följd av bl.a. maxtaxereformen samt införandet av rätt för barn till föräldralediga och arbetslösa föräldrar till förskolan samt allmän förskola för fyra- och femåringar. Skolverkets uppföljning av dessa reformer visar att statsbidraget för kvalitets-säkrande åtgärder i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg i allt högre grad används till personalförstärkning. Det genomsnittliga antalet barn per avdelning samt personaltäteten i förskolan och fritidshemmen var oförändrat mellan 2003 och 2004.

Regeringen konstaterar att de svenska elevernas kunskaper på grundskolenivå ofta står sig relativt bra i internationella jämförelser. Resultaten i matematik och naturvetenskap visar emellertid en svag nedgång. Skillnader i prestation mellan skolor och mellan enskilda elever tycks ha ökat över tiden. Det finns också vissa tecken på att den sociala bakgrunden får större betydelse för svenska elevers resultat. Resultaten visar att slutbetygen i grundskolan i genomsnitt blir allt bättre – av dem som lämnade grundskolan våren 2004 var ca 90 % behöriga till gymnasieskolan. Fortfarande når dock var fjärde elev inte målen i alla ämnen. I detta sammanhang ser regeringen positivt på att lärartätheten kunde ökas under de senaste läsåren dels på grund av det riktade statsbidraget till personalförstärkningar, dels till följd av kommunernas egna prioriteringar.

Slutbetygen i gymnasieskolan förbättrades också och andelen elever med grundläggande behörighet till högskolan ökade under de senaste läsåren. Även andelen ungdomar som lämnar årskurs 3 i gymnasieskolan med slutbetyg eller motsvarande ökade. Skillnaderna mellan könen i betygspoäng kvarstår. Regeringen noterar dessutom att gymnasieprogrammen fortfarande i allmänhet har en sned fördelning av män och kvinnor.

Den kommunala vuxenutbildningen kännetecknas av ett minskat antal studerande. Under de senaste fyra åren minskade det totala antalet studerande såväl som antalet heltidsstuderande och antalet studerande födda utomlands.

I skrivelsen behandlas även kommunernas roll inom områdena arbetsmarknadspolitik, folkhälsa, miljöpolitik, samhällsorganisation och regional utvecklingspolitik.

Finansutskottets ställningstagande

I likhet med sina tidigare ställningstaganden med anledning av regeringens skrivelse om utvecklingen inom den kommunala sektorn vill finansutskottet framhålla att den årliga skrivelsen är ett viktigt inslag i återrapporteringen av resultatinformation till riksdagen. Skrivelsen ger enligt utskottets uppfattning en bred och fyllig beskrivning av utvecklingen i kommunalsektorn och pekar såväl på områden med goda förhållanden i den kommunala verksamheten och ekonomin som på områden som kräver förbättringar.

Utskottet noterar också att regeringen i den aktuella skrivelsen för andra året i rad presenterar en genomgång av statsbidragens utveckling, denna gång för perioden 1996–2004 (avsnitt 2.10). Genomgången har utvecklats i jämförelse med föregående års redovisning. De generella statsbidragen delas i anslaget för generellt bidrag till kommuner och landsting samt övriga generella tillskott på statsbudgetens utgifts- och inkomstsida. Deras förändring beskrivs med hänsyn till olika överföringar samt regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen (tabellerna 2.10 och 2.11). Bland de riktade statsbidragen redovisas elva bidrag från statsbudgetens utgiftssida och två bidrag från statsbudgetens inkomstsida (tabell 2.12). De

övriga riktade statsbidragen samlas i posten övrigt, vilket förklaras med att de flesta av dessa anslag är relativt små och att deras sammanlagda summa utgjorde ca 25 % av de totala riktade bidragen 2004.

Mot bakgrund av sina tidigare ställningstaganden i frågan ser utskottet denna genomgång som ett viktigt steg i utvecklingen av en samlad redovisning av statsbidrag med hänsyn till de nationella mål som riksdagen och regeringen har formulerat. Med denna redovisning som grund blir det möjligt att dels förbättra överblicken över statsbidragen till kommuner och landsting, dels göra en utvärdering av huruvida dessa bidrag uppfyllt de mål som de var ämnade för. Utskottet förutsätter därför att denna del av regeringens skrivelse kommer att utvecklas vidare. Särskilt gäller det en samlad utvärdering av måloppfyllelsen för samtliga statsbidrag till kommuner och landsting eller för utvalda statsbidrag på anslagsnivå.

Med det anförda föreslår finansutskottet att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Ekonomiska förutsättningar för kommunal verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionärernas förslag beträffande förutsättningar för kommunal verksamhet (psykiatri och missbrukarvård, anhörigvård, barnomsorg, skola m.m.) huvudsakligen med hänvisning till riksdagens behandling av motsvarande frågor under föregående riksmöte.

Jämför reservationerna 1 (kd), 2 (m, kd), 3 (kd), 4 (kd) och 5 (m, fp, c).

Motionerna

Kristdemokraterna framhåller i *motion 2004/05:Fi22* att den finansiella situationen i landets kommuner och landsting fortfarande är bräcklig. Detta inte minst på grund av att utjämningsystemet påverkas med eftersläpning av konjunkturläget. Därtill finns också en betydande osäkerhet om uthålligheten i kommunernas finanser på längre sikt. Detta innebär att många kommuner drar sig för att genomföra större satsningar och utöka sina verksamheter. Motionärerna finner att denna situation inte kan lösas med höjda skatter och förespråkar att de generella statsbidragen till kommunsektorn ökas utöver regeringens anslag i 2004 års ekonomiska vårproposition (yrkande 1). Därutöver krävs enligt motionärerna resursförstärkningar för att åstadkomma bättre kvalitet och förbättringar inom flera kommunala verksamheter. I enlighet med *Kristdemokraternas motion 2004/05:Fi15*, som väcktes med anledning av den senaste vårpropositionen, föreslår man dels ett ekonomiskt stöd i form av kommunalt vårdnadsbidrag till föräldrar som själva tar hand om sina barn (yrkande 3), dels en höjning av max-

taxan som ska finansiera en satsning på kvaliteten i förskolan (yrkande 5). Dessutom vill man öka resurser för att stärka arbetet med den psykiatriska vården (yrkande 4).

Motionärerna anmärker att regeringens tillgänglighetssatsning inom hälso- och sjukvården endast i mycket begränsad omfattning bidragit till en förstärkt primärvård och kortare vårdköer. Satsningen har inte heller uppfyllt riksdagens krav på styrning och uppföljning av tillförda medel till sjukvården (yrkande 7). Inom äldreomsorgen ser man bristen på utbildad personal som ett av de största problemen. Det är därför viktigt att, vid sidan om rekryteringen från gymnasier och undersköterskeprogram, möjliggöra övergångar från andra yrken med kompletterande utbildningar (yrkande 8). Samtidigt förordar motionärerna att utgångspunkten för utvecklingen inom vården och omsorgen borde vara att se och erkänna familjens och de närståendes roll och funktion. Man föreslår att anhörigvårdare får rätt till praktisk och ekonomisk hjälp samt information och handledning för att frivilligt ta sig an uppgifter som annars skulle utföras av vårdpersonal (yrkande 9). Därutöver anser man att ytterligare medel behöver tillföras för att förstärka bidragen till frivilligorganisationer som är verksamma inom missbrukarvården och inom det narkotikaförebyggande arbetet (yrkande 11).

Vidare anser Kristdemokraterna att den rådande situationen i förskolan understryker behovet att öka valfriheten och föräldrars inflytande i barnomsorgen (yrkande 12). Kvaliteten i grundskolan och gymnasiet samt nivån på skolresultaten kan enligt motionärerna förbättras genom att öka mångfalden i skolutbildningen så att den bättre svarar mot elevernas behov och önskemål (yrkande 13). Det handlar bl.a. om att uppgradera yrkesutbildningarna, utveckla en genuin lärlingsutbildning och införa en gymnasieexamen (yrkande 14). Motionärerna finner samtidigt att fristående skolor svarar för mycket av organisatorisk och pedagogisk förnyelse i skolväsendet. Därför bör deras ställning stärkas (yrkande 15). Samtidigt är man kritisk mot avsaknaden av en långsiktig strategi avseende vuxenutbildningen och efterlyser i stället mer permanenta former av stöd till vuxenstudierande (yrkande 16).

Centerpartiet motsätter sig i *motion 2004/05:Fi23* (yrkande 8) en statlig reglering av den kommunala verksamheten så att möjligheten till alternativa driftsformer inom kommuner och landsting hämmas. Enligt motionärerna håller dagens statliga restriktioner tillbaka nyföretagandet, tillväxten och kvinnornas roll på arbetsmarknaden. Därför förespråkar man att en etableringsrätt inom den offentligt finansierade välfärden införs.

I *motion Fi262* betonar Göran Persson i Simrishamn och Christer Adelsbo (båda s) att det är principiellt viktigt att statens resurstillskott till kommunala verksamheter ska gå till det anvisade ändamålet. Det finns dock farhågor att regeringens senaste satsning för att höja kompetensen hos personalen inom äldreomsorgen inte kommer att gagna pensionärerna överallt i landets alla kommuner. Därför understryker

motionärerna att de tilldelade resurserna inte får användas av kommunerna för att förbättra budgetresultatet. De statliga satsningar som görs i landet ska inte skilja sig i omfång beroende på var man bor. Medborgarnas förutsättningar för god vård ska enligt motionärerna vara desamma oavsett i vilken kommun man är bosatt.

I *motion N244* (yrkande 1) framhåller Tobias Krantz (fp) att kvinnor och män ska ha samma möjligheter att starta och driva företag. Därför är det viktigt att en ökad andel av den offentliga sektorns verksamhet läggs ut på entreprenad. Att stimulera möjligheten att starta företag inom välfärdssektorn motiveras enligt motionären inte bara av nödvändigheten av att pressa upp de låga kvinnolönerna. Det handlar också om att ge patienterna större inflytande och större makt att själva få bestämma exempelvis vem som ska utföra den vård man är i behov av.

Socialutskottets och utbildningsutskottets yttranden

Socialutskottet konstaterar i sitt yttrande SoU2y med anledning av den aktuella kommunskrivelsen att de frågeställningar angående ekonomiska förutsättningar för kommunal verksamhet som tas upp i motionerna 2004/05:Fi22 (kd) yrkandena 4, 9 och 11 samt 2004/05:Fi23 (c) yrkande 8 har behandlats av utskottet och avslagits av riksdagen under föregående riksmöte. Socialutskottet har inte ändrat sin inställning och anser att finansutskottet bör avstyrka de aktuella yrkandena.

Socialutskottet har avvisat Kristdemokraternas förslag om en särskild satsning på psykiatri samt medel till frivilligorganisationer verksamma inom missbrukarvården och inom det narkotikaförebyggande arbetet i samband med behandlingen av förslagen till medelsanvisning för 2005 under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg m.m.²

Med anledning av flera motionsyrkanden om privata vårdgivare har socialutskottet anfört att det är önskvärt att mångfalden av vårdgivare ökar genom att fler privata, kooperativa och ideella vårdgivare ges möjlighet att verka inom hälso- och sjukvården. Många av dessa vårdgivare bidrar med nya idéer och erfarenheter som är viktiga för hälso- och sjukvårdens utveckling. Socialutskottet har samtidigt uttalat att det emellertid är viktigt att inte kommersiella intressen tillåts ta överhanden och försvåra möjligheterna att upprätthålla en sjukvård som är demokratiskt styrd, solidariskt finansierad och ges utifrån behov. All offentlig vård ska följa samma regler, oavsett driftsform. För att de grundläggande demokrati- och jämlikhetsmålen ska kunna upprätthållas samtidigt som alternativa driftsformer släpps in, är det nödvändigt att det är reglerat var i hälso- och sjukvården som privata vinstintressen får förekomma.³

Socialutskottet har avstyrkt de i detta sammanhang behandlade motionsförslagen med hänvisning till sitt stöd till regeringens förslag att landstingen inte ska få överlämna uppgiften att bedriva hälso- och sjukvård som

² Betänkande 2004/05:SoU1, rskr. 2004/05:114.

³ Betänkande 2004/05:SoU10, rskr. 2004/05:166.

ges vid ett regionsjukhus eller en regionklinik till någon annan. Socialutskottet delar regeringens bedömning att utvecklingen av den högspecialiserade vården måste styras av vad som på lång sikt främjar det allmännas bästa, dvs. befolkningen, övriga landsting och riket som helhet, och inte vad som i ett kortare perspektiv framstår som mest fördelaktigt för ett enskilt landsting eller annan vårdgivare. Vårdsystemets resurser och insatser ska fördelas efter de medicinska behoven och inte efter individers och grupperns betalningsförmåga. Socialutskottet konstaterar också att kravet på att hälso- och sjukvården ska garantera medborgarna insyn i verksamheten kan vara svårt att upprätthålla vid privata övertaganden av sjukhus. Där emot finns det enligt socialutskottets mening ingen anledning att reglera övriga delar av hälso- och sjukvården.⁴

Vidare har riksdagen på förslag av socialutskottet hösten 2004 lämnat ett tillkännagivande till regeringen att den skyndsamt bör bereda och presentera förslag till insatser för att säkerställa och stärka stödet till anhöriga i enlighet med tidigare gjorda tillkännagivanden. Samtidigt har socialutskottet avstyrkt Kristdemokraternas förslag i denna fråga.⁵

Utbildningsutskottet behandlar i sitt yttrande UbU1y de motionsförslag som berör områdena förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, grundskolan och gymnasiet samt kommunal vuxenutbildning.

Med anledning av frågan om maxtaxan och satsningen på kommunal barnomsorg konstaterar utbildningsutskottet bl.a. att samtliga kommuner är anslutna till systemet med maxtaxa i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Skillnaderna mellan kommunernas avgifter har utjämnats och barnfamiljer har fått lägre avgifter, vilket bidragit till ett ökat konsumtionsutrymme för denna grupp. Ett flertal kommuner har ingen koppling mellan avgift och barnets närvarotid. Reformens genomslag har således varit stort. Dessutom erinrar utbildningsutskottet om att riksdagen under föregående riksmöte beslutade att införa ett särskilt statsbidrag till personalförstärkningar i förskola.⁶ Riksdagen tog något senare, i samband med regeringens proposition Kvalitet i förskolan, ställning till den närmare utformningen av bidraget.⁷ I den nu föreliggande budgetpropositionen gör regeringen bedömningen att statsbidraget till personalförstärkningar i förskolan kommer att fördelas till alla kommuner.

Angående valfrihet samt föräldrars inflytande över barnomsorgen hänvisar utbildningsutskottet till sitt betänkande rörande den tidigare nämnda propositionen om kvaliteten i förskolan. Regeringen gör i den propositionen bedömningen att kommunerna bör sträva efter att tillgodose vårdnadshavarens önskemål om denne önskar familjedaghem i stället för förskola. Regeringen anser att familjedaghem bör regleras som pedagogisk verksamhet, men kommer inte, i förslaget till ny skollag, att föreslå att verksamhe-

⁴ Betänkande 2004/05:SoU18, rskr. 2004/05:300.

⁵ Betänkande 2004/05:SoU1, rskr. 2004/05:114.

⁶ Proposition 2004/05:1 utg.omr. 16, bet. 2004/05:UbU1, rskr. 2004/05:124.

⁷ Proposition 2004/05:11, bet. 2004/05:UbU3, rskr. 2004/05:126.

ten ska utgöra en egen skolform. I förslaget till lagrådsremiss med förslag till en ny skollag (U2005/5584/S), som nyligen varit utsänt på remiss, framhålls att familjedaghem utgör ett viktigt komplement till förskolan. Utbildningsutskottet anser samtidigt att valfriheten inom förskolan är väl tillgodosedd och att den svenska förskolan erbjuder barn en god pedagogiskt stimulerande miljö för utveckling och lärande.

Utbildningsutskottet erinrar vidare om att gymnasieexamen nyligen har införts i skollagen.⁸ Den som har godkänt betyg på kurser motsvarande minst 90 % av totalantalet gymnasiepoäng och som har gjort sitt gymnasiearbete ska få en gymnasieexamen. Lagförslaget träder i kraft den 1 januari 2007 för att tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2007.

I fråga om mångfalden i skolarbetet samt de fristående skolornas ställning hänvisar utbildningsutskottet till en lagrådsremiss med förslag till en ny skollag som nyligen varit utsänt på remiss. I det remitterade förslaget till lagrådsremiss föreslås bl.a. att regleringen av all offentligt finansierad skolverksamhet inom skolväsendet för barn och ungdomar i princip ska vara gemensam, oavsett huvudmannaskap. Förslagen i remissen innebär generellt en renodling av målstyrningen. Utbildningsutskottet anser dessutom att skolan måste möta elever på olika sätt och anpassa undervisningen efter varje elevs förutsättningar och behov eftersom eleverna är olika och har olika behov.

Utbildningsutskottet delar inte heller motionärernas uppfattning om avsaknaden av en långsiktig strategi i vuxenutbildningen.

Med hänvisning till det ovanstående anser utbildningsutskottet att finansutskottet bör avstyrka motion 2004/05:Fi22 (kd) yrkandena 5 och 12–16.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet kan konstatera att merparten av de i motionerna väckta förslagen om förutsättningar för kommunal verksamhet har behandlats av socialutskottet respektive utbildningsutskottet under föregående riksmöte. I likhet med socialutskottet och utbildningsutskottet ser finansutskottet ingen anledning att nu göra en annan bedömning i de aktuella frågorna. Dessutom vidhåller finansutskottet sina tidigare ställningstaganden gentemot Kristdemokraternas budgetalternativ inklusive förslagen om de generella statsbidragen till kommunsektorn och kommunalt vårdnadsbidrag.⁹ Utskottet vill därutöver erinra om att riksdagen nyligen har ställt sig bakom regeringens satsningar på tillgänglighet i vården respektive kompetensutveckling för personal inom äldreomsorgen.¹⁰ Därmed

⁸ Proposition 2003/04:140, bet. 2003/04:UbU13, rskr. 2004/05:4.

⁹ Betänkandena 2004/05:FiU3, 2004/05:FiU20 och 2005/06:FiU1. Se även detta betänkande s. 20–23.

¹⁰ Betänkande 2005/06:FiU1, rskr. 2005/06:34.

avvisar utskottet de motionsförslag som i utskottets förslag till riksdagsbeslut behandlas under följande beslutspunkter:

- punkt 3 Ekonomiska förutsättningar för psykiatri och missbrukarvård
- punkt 4 Ekonomiska förutsättningar för anhörigvård
- punkt 5 Ekonomiska förutsättningar för barnomsorg, skola m.m.
- punkt 6 Ekonomiska förutsättningar för övriga kommunala verksamheter
- punkt 7 Alternativa driftsformer för kommunala verksamheter.

Med anledning av motion Fi262 (s) vill finansutskottet därutöver framhålla att de särskilda resurser som regeringen i den aktuella budgetpropositionen föreslår för utbildningsvikariat kommer att kunna användas för att höja kompetensen hos personalen inom äldreården och äldreomsorgen. Stödet för utbildningsvikariat föreslås utformas i enlighet med lagen (1999:591) om kreditering på skattekonto av vissa stöd beslutade av arbetsmarknadsmyndighet och Rederinämnden. Detta innebär, enligt information som utskottet erhållit från Regeringskansliet, att kommunerna kommer att behöva lämna till Skatteverket det underlag som behövs för krediteringen. Det gäller uppgifter om den faktiska lönekostnad som ligger till grund för utbildningsvikariat samt utbildningskostnaden (i de fall där utbildningen bekostas av arbetsgivaren). Först därefter kommer stödet att krediteras kommunernas skattekonton. När det gäller stödet för lönekostnader ska krediteringen ske månaden efter det att underlag inkommit. För utbildningskostnaden avses krediteringen ske en gång per kvartal. Om kommunerna inte lämnar det föreskrivna underlaget inom en viss tid kommer de att förlora rätt till stödbeloppet. Det aktuella stödsystemet avses dessutom innehålla en uppföljningsmekanism – om det visar sig att en anställd beviljats utbildning med lön utan att en vikarie anställs får arbetsgivaren återkrav. En särskild förordning om utbildningsvikariat förbereds för närvarande på Näringsdepartementet.

Med hänvisning till det ovan anförda avstyrker finansutskottet motionerna 2004/05:Fi22 (kd) yrkandena 1, 3–5, 7–9 och 11–16, 2004/05:Fi23 (c) yrkande 8, Fi262 (s) och N244 (fp) yrkande 1.

Finansieringsprincipen och det kommunala självstyret

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionärernas förslag om att institutionalisera finansieringsprincipen och stärka det kommunala självstyret med hänvisning till det omfattande utredningsarbete som för närvarande pågår inom Ansvarskommittén.

Jämför reservation 6 (m, fp, kd, c).

Motionerna

Kristdemokraterna framhåller i *motion 2004/05:Fi22* (yrkande 2) att kommunernas beroende av omfördelning av statliga medel bör minska. Varje kommun och landsting eller region måste utgå från sina behov och förutsättningar för att reellt kunna förbättra kvaliteten i sina verksamheter. De lokalt förtroendevalda behöver handlingsutrymme för att avgöra på vilket sätt resurserna bäst ska användas. Detta kan ske genom att staten i större mån än tidigare låter kommunerna själva disponera de skattemedel som deras invånare genererar. Motionärerna föreslår därför att öronmärkningen av regeringens satsningar på kommuner frikopplas och självbestämmandet över de riktade anslagen till kommunsektorn ökar. Därmed ökar möjligheten till ett bättre resursutnyttjande och hushållning med gemensamma medel.

Motsvarande synpunkter presenterar *Kristdemokraterna* i *motion Fi318* (yrkande 1 i denna del). Därutöver påpekar man att regeringsformen behöver tydliga och avgränsade bestämmelser om den kommunala beslutskompetensen för att stärka det kommunala självstyret. Det krävs en tydlig lagprövningsrätt som medger att kommunerna kan hävda sitt av grundlagen fastlagda kompetensområde gentemot regering och riksdag. Motionärerna anser därför att den kommunala självstyrelsen bör förtydligas inom ramen för Ansvarskommitténs arbete så att den i praktiken lever upp till vad som står i regeringsformen.

Vidare framför *Kristdemokraterna* i samma motion (yrkande 2) att de senaste årens reformer inom det kommunala ansvarsområdet har fattats utan anvisad finansiering eller genom otillräcklig finansiering. Kommuner och landsting har enligt motionärerna inte fått full kompensation via statsbidrag för att täcka kostnader för de nya uppgifterna. Inte heller har alla förslag som indirekt påverkat den kommunala ekonomin reglerats enligt finansieringsprincipen. Mot denna bakgrund anser motionärerna att finansieringsprincipen behöver lagfästas, institutionaliseras och ges ett mer preciserat innehåll. Man föreslår därför att målet för politikområdet Allmänna bidrag till kommuner förändras så att målet blir ”att utifrån subsidiaritetsprincipen, med beaktande av principen om kommunalt självstyre samt en konsekvent tillämpning av finansieringsprincipen, skapa goda och likvärdiga förutsättningar för kommuner och landsting att uppnå de nationella målen inom olika verksamheter”.

Centerpartiet understryker i *motion 2004/05:Fi23* att ett ökat kommunalt självbestämmande utgör grunden för att verksamheten i kommuner och landsting ska kunna anpassas efter lokala och regionala förutsättningar och därmed bedrivs på ett effektivt sätt. De ekonomiska bekymmer som kommunsektorn på längre sikt står framför har enligt motionärerna ursprung i en långvarig ökning av regerings- och riksdagsbeslut som begränsar den kommunala självständigheten. Därför förordar man att det kommunala självbestämmandet återupprättas i enlighet med federalismens principer. Samtidigt bör förutsättningar för en god ekonomisk hushållning i kommunsektorn också skapas (yrkande 1). Motionärerna hävdar bl.a. att

de specialdestinerade bidragen låser kommunerna vid verksamheter och system samt förhindrar nödvändig effektivisering och långsiktig planering. Därför bör de riktade statsbidragen omvandlas till generella bidrag för att motverka statlig styrning och främja långsiktig ekonomisk planering i kommunerna (yrkande 2). Underfinansierade reformer anses dessutom fortfarande vara en viktig orsak till bristande stabila förutsättningar i Sveriges kommuner. Statsbidragens utformning som nominella bidrag bedöms samtidigt leda till att underskott i kommunala budgetar uppstår på sikt. Mot denna bakgrund framhåller motionärerna att finansieringsprincipen måste respekteras om kommunerna ska kunna klara välfärden, en god ekonomisk hushållning och balanskravet (yrkande 3). Vidare förespråkar man att landstingen och de regionala organen ska tillåtas inta en ledande roll i tillväxtprocessen i landets regioner. De regionala nivåerna är mycket viktiga som tillväxtmotorer eftersom den specifika kunskapen om det lokala företaget och arbetsmarknaden ger stora fördelar i utvecklingen av ett gynnsamt tillväxtklimat. Därför bör den lokala och regionala nivåns utveckling stimuleras till aktivt folkstyre på lokal nivå (yrkande 6).

I *motion K319* erinrar Jörgen Johansson (c) om att den mellan regeringen och kommunerna överenskomna finansieringsprincipen är en grundläggande förutsättning för det kommunala självstyret. Denna princip sätts dock alltför ofta på undantag när regeringen ger kommunerna nya uppgifter utan att garantera tillräcklig finansiering. Därför framhåller motionären behovet av fasta normer i relationen mellan kommunsektorn och staten inom ramen för finansieringsprincipen. För att stärka det kommunala självstyret bör finansieringsprincipen lagfästas med en i förväg fastställd mekanism som löser eventuella tvister (yrkande 4).

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet vill erinra om att motsvarande motionsförslag om förstärkningen av den kommunala självstyrelsen och om finansieringsprincipens tillämpning har avstyrkts både av konstitutionsutskottet och finansutskottet med hänvisning till det pågående utredningsarbetet inom Ansvarskommittén.¹¹

Finansutskottet kan konstatera att en väsentlig del av de frågor om den kommunala självstyrelsen, de specialdestinerade statbidragen och finansieringsprincipen som tas upp i de nu aktuella motionerna aktualiseras inom ramen för Ansvarskommitténs uppdrag (dir. 2004:93). Kommittén ska i den andra etappen av sitt uppdrag analysera och bedöma om struktur och uppgiftsfördelning inom staten och mellan staten, landstingen och kommunerna behöver förändras. Syftet är dels att förbättra samhällsorganisationens möjligheter att hantera framtidens välfärdsåtaganden och bidra till ökad tillväxt inom ramen för hållbar utveckling, dels att förbättra medborgarnas möjligheter till inflytande, insyn och ansvarsutkrävande genom att skapa en tydligare samhällsorganisation. Kommittén ska särskilt lämna för-

¹¹ Betänkande 2003/04:KU9, rskr. 2003/04:148 samt bet. 2004/05:FiU3, rskr. 2004/05:140.

slag på vilka uppgifter som den kommunala nivån bör ansvara för. Utifrån en samlad analys ska kommittén föreslå en övergripande samhällsorganisation samt principer för relationen mellan staten och den kommunala nivån.

Ansvarskommittén ska vidare se över och analysera vissa centrala delar av den statliga styrningen av samhällsorganisationen. Detta berör både relationen mellan regeringen och de statliga myndigheterna och mellan staten och den kommunala nivån. I denna del av uppdraget ska kommittén övergripande analysera riksdagens och regeringens styrning av de kommunala verksamheterna med hjälp av generella respektive specialdestinerade statsbidrag. En utgångspunkt för kommitténs uppdrag är att styrning med hjälp av generella statsbidrag utgör en huvudprincip, men att det kan finnas situationer när specialdestinerade statsbidrag är att föredra. Kommittén bör klargöra när respektive bidrag är mest lämpat att använda. Samtidigt ska kommittén göra en övergripande analys av finansieringsprincipens tillämpning i enlighet med de av riksdagen fastställda riktlinjerna och, om den anser det motiverat, lämna förslag på hur tillämpningen av denna princip skulle kunna tydliggöras.

Med hänsyn till det omfattande utredningsarbete som för närvarande pågår inom Ansvarskommittén finner finansutskottet inte skäl att frångå sitt tidigare ställningstagande i de aktuella frågorna.

Utskottet noterar samtidigt att den informella gruppen bestående av tjänstemän från Finansdepartementet, Kommunförbundet och Landstingsförbundet i december 2004 har avslutat sitt arbete med att förbättra kunskapen om finansieringsprincipen och dess innebörd. Inom ramen för denna grupp har man kommit överens om gemensamma tillämpningsföreskrifter baserade på de riktlinjer för finansieringsprincipen och dess tillämpning som lämnades av regeringen i propositionerna 1991/92:150 och 1993/94:150, och som riksdagen ställde sig bakom. Dessa tillämpningsföreskrifter är avsedda för användning vid bedömning och beredning av förslag som har ekonomiska konsekvenser för kommuner och landsting.

Mot denna bakgrund anser finansutskottet att det inte finns anledning för riksdagen att göra något uttalande i frågan om finansieringsprincipen och kommunalt självstyre. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2004/05:Fi22 (kd) yrkande 2, 2004/05:Fi23 (c) yrkandena 1–3 och 6, K319 (c) yrkande 4 samt Fi318 (kd) yrkandena 1 i denna del och 2.

Kommunalekonomisk utjämning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionärernas förslag beträffande kommunalekonomisk utjämning dels mot bakgrund av tidigare behandling under föregående riksmöte, dels med hänvisning till det pågående arbetet inom ramen för utredningen för 2005 års uppföljning av utjämningsystemet.

Jämför reservationerna 7 (m), 8 (fp), 9 (kd) och 10 (c).

Motionerna

Moderata samlingspartiet vidhåller i *motion Fi240* (yrkande 13) vikten av förändringar i det kommunala utjämningsystemet i enlighet med partiets förslag som väcktes med anledning av regeringens förslag till ändringar i det kommunala utjämningsystemet.¹² Förslaget innebär att gränsen för utjämningsavgift höjs till 115 % för landsting så att den hamnar på samma nivå som för primärkommuner. Samtidigt sätts avgiften till 80 % av den egna skattesatsen för både primärkommuner och landsting, vilket förväntas skapa incitament för att hålla en låg skattesats. Därutöver ska bidragen till respektive avgifterna från kommuner och landsting vars relativa skattekraft växer frysas så att kommunerna ska få behålla hela den relativa tillväxten i skattekraft. Enligt motionärernas bedömning innebär dessa förslag att ingen kommun och inget landsting kommer att få lägre bidrag, eller betala högre avgift, jämfört med det gällande systemet. Vidare ska det inomkommunala utjämningsystemet avskaffas och ersättas av ett system som både stimulerar ekonomisk tillväxt och ger tillräckliga statliga bidrag till kommuner och landsting som behöver kompensation för otillräcklig skattekraft. Motsvarande förslag presenteras i *motion N302* (yrkande 6) av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m).

Folkpartiet liberalerna påpekar i *motion Bo298* (yrkande 30) att det existerande systemet för skatteutjämning mellan kommuner utgör en hämmande faktor för bostadsbyggande eftersom kommunerna vid en ökning av skatteunderlaget får betala en avgift till systemet som är högre än skatteinkomsten. Utjämningsgraden i inkomstutjämningsystemet bör därför sänkas för att rätta till de rådande missförhållandena. Enligt motionärerna slår man därmed vakt om principen att kommuner och landsting ska ha likvärdiga förutsättningar att bedriva sin kärnverksamhet. Samtidigt ska utjämnningen baseras på tydligt mätbara strukturella kostnadsskillnader.

Kristdemokraterna anser i *motion N438* (yrkande 3) att det kommunala utjämningsystemet i första hand ska vara en statlig fråga, inte som i dag mellankommunal. Systemet får enligt motionärerna inte konstrueras så att det strider mot grundtanken med det kommunala självstyret, lokaliseringsprincipen och beskattningsrätten. Utjämningsystemet får inte strida mot

¹² Proposition 2003/04:155, mot. 2003/04:Fi46 (m), bet. 2004/05:FiU7.

intentionerna i grundlagen som innebär att en kommuns skatteintäkter inte får användas i en annan kommun. Motionärerna understryker också vikten av att skatteutjämningen konstrueras så att den också tar hänsyn till storstädernas speciella villkor och inte motverkar ekonomisk utveckling. Detta innebär att man för Stockholms del fullt ut beaktar kostnaderna för kollektivtrafiken samtidigt som utjämningsreglerna avseende färdtjänsten ändras. Som ett första steg mot ett nytt skatteutjämningsssystem med större statligt ansvar föreslår motionärerna att en spärregel införs som innebär att maximalt 10 % av ett landstings eller en kommuns skatteintäkter kan överföras till andra kommuner eller landsting.

Centerpartiet framhåller i *motion 2004/05:Fi23* att det finns tillväxthämmande inslag i det nya system för kommunalekonomisk utjämning som trädde i kraft den 1 januari 2005. Dessa inslag innebär bl.a. att kommunernas och landstingens ambitioner att höja tillväxten av skattebasen leder till negativa marginaleffekter, vilket motverkar incitament för tillväxt i kommunsektorn. Motionärerna föreslår därför en ny utredning som har till uppgift att se över det kommunala skatteutjämningsssystemet. Ett nytt skatteutjämningsssystem bör styras av principerna om kommunalt självstyre, likartade förutsättningar för att upprätthålla en skälig servicenivå samt incitament för ekonomisk tillväxt och ökad skattekraft (yrkande 5).

Därutöver föreslår *Centerpartiet* i *motion Fi293* (yrkande 4) att kompensationsgraden i det kommunala skatteutjämningsssystemet sänks från 85 % till 80 %. Förslaget innebär en reduktion av det belopp som kommuner vars skattebärkraft ligger ovanför den garanterade nivån skjuter till systemet.

I *motion Fi205* av Ola Sundell (m) framförs att det inte är en kommunal uppgift att sköta utjämningen mellan kommunerna. I stället är det statens ansvar. Vidare anser motionären att utjämningsystemet är svåröverskådligt och har en tydlig negativ marginaleffekt. Ett nytt utjämningsssystem bör enligt motionärens uppfattning utformas så att det bättre tar till vara kommuners och landstings egna möjligheter till tillväxt. Motionären föreslår dessutom att ett tilläggsdirektiv beträffande en s.k. vattenkraftsåterbäring bör finnas med i utredningen av utjämningsystemet.

I *motion Fi209* av Björn Hamilton och Henrik Westman (båda m) framhålls att det nuvarande inkomstutjämningsystemet med mellankommunal utjämningsavgift är ett exempel på statens övergrepp mot det kommunala självstyret (yrkande 1). Detta eftersom det strider mot regeringsformens bestämmelse att kommunerna har rätt att ta ut den skatt som fordras för de åtaganden som kommunens folkvalda beslutar om. Därmed bryter den nuvarande utformningen av utjämningsystemet mot grundlagen och måste därför avskaffas (yrkande 2). Motionärerna anser att ingen kommun ska tvingas höja skatten för att finansiera andra kommuners åtaganden. Om en kommun med för låg egen skattekraft behöver ytterligare resurser ska detta i stället regleras mellan staten och den enskilda kommunen genom att kommuner garanteras en viss inkomst – t.ex. en viss skattekraft – via statsbidrag.

I *motion Fi224* av Kerstin Lundgren (c) förordas en ny tydligare makt-delning mellan stat och kommunsektor som utifrån federalismens principer skulle ge en ny tydlighet i hur ansvarsfördelningen ser ut mellan lokal, regional och statlig nivå. I detta sammanhang, och mot bakgrund av den ökade statliga styrningen av kommunsektorn med specialdestinerade statsbidrag, bör också utformningen av det kommunala utjämningsystemet förändras. Motionären anser att ett nytt förslag till utjämningsystem måste sikta på att staten ska skapa likvärdiga förutsättningar för människor i hela landet när det gäller grundläggande rättigheter. Tekniken måste vara underordnad målet att öka självbestämmandet och stärka livskraften i hela landet. Det lokala självstyret ska i ett nytt system vara tydligt. Därutöver förutsätter motionären att utjämningsystemet ska vara ett helt och hållet statligt åtagande.

I *motion Fi273* av Agne Hansson och Eskil Erlandsson (båda c) föreslås att en s.k. ö-faktor införs i det kommunala utjämningsystemet för att kompensera Gotland för dess geografiska läge. Motionärerna hänvisar till beräkningar som visar att Gotland är underkompenserat vid utjämnningen av kostnader för hälso- och sjukvård på grund av sin relativa litenhet, det stora avståndet till vårdgrannar och det begränsade befolkningsunderlaget. Därför krävs enligt motionärerna en särskild kompensation för Gotlands kommun för att hälso- och sjukvårdslagens paragraf om likvärdig vård i hela landet ska vara tillgodosedd.

I *motion Fi280* framhåller Per Erik Granström och Barbro Hietala Nordlund (båda s) att kommuner med stor och växande turistnäring bör kompenseras för kostnader för service till personer som är skrivna och betalar skatt i andra kommuner. Enligt gällande regelverk har man nämligen rätt att få hjälp inom barnomsorgen och äldreomsorgen av den kommun man vistas i, även om det inte är en permanent vistelse. Effekten av ökad turism och fritidsboende, med åtföljande ökning av antalet visstidsanställningar och säsongarbeten, blir därmed att de s.k. turistkommunerna får kraftigt ökade kostnader för kommunal service. Därför förordar motionärerna en lämplig kostnadsfördelning mellan kommunerna för service till icke kommunmedlemmar.

I *motion Fi304* av Cinnika Beiming (s) föreslås att Södertälje, Nynäshamns, Norrtälje respektive Nykvarns kommun räknas in i Stockholmsregionen när det gäller kompensation för regionala skillnader i byggkostnader. Motionären påpekar att den nuvarande byggkostnadsfaktorn i utjämningsystemet bygger på den indelning av storstadsområden som huvudsakligen härrör sig ifrån 1950, vilket inte återspeglar det faktum att de fyra kommunerna i dag ingår i en gemensam bostads- och arbetsmarknad i Stockholms län. Dessutom räknar staten redan i andra sammanhang in de fyra kommunerna till Stockholmsregionen.

I *motion K319* av Jörgen Johansson (c) framhålls att den kommunala självstyrelsen omfattas av grundlagen som en av huvudvärderingarna i det svenska styresskicket. Det innebär grundläggande förutsättningar som exem-

pelvis att kommunerna måste garanteras en egen och tillräcklig finansiering. Mot denna bakgrund föreslår motionären att utjämningsystemet ses över så att dels rätt målgrupp får del av pengarna, dels kommunerna ges större rätt att ta del av den tillväxt som sker inom egna kommungränser (yrkande 3).

I *motion K449* av Henrik S Järrel (m) understryks att utjämning av skatteintäkterna mellan kommuner med hög respektive låg skattekraft är nödvändig. Den modell för kommunal skatteutjämning som för närvarande tillämpas slår emellertid enligt motionärens bedömning inte bara ojämnt och orättvist, utan verkar även kontraproduktivt. Det lönar sig knappast för en del kommuner att satsa offensivt på utbyggnad och tillväxt. Därför anser motionären att det nuvarande utjämningsystemet bör avvecklas och ersättas av ett nytt och bättre där statens ansvar gentemot kommunernas inkomstförutsättningar tydliggörs mer individuellt än generellt (yrkande 2).

I *motion N443* av Martin Andreasson m.fl. (fp) anförs att den nuvarande konstruktionen av inkomstutjämningsystemet är ett hinder för bättre utveckling och tillväxt i Stockholmsregionen. Den leder också till orimliga följder både för kommunernas och landstingens ekonomi och för medborgarnas situation. Därför förespråkar motionärerna en genomgripande översyn av de ekonomiska relationerna mellan staten och kommunerna respektive landstingen, vilken kan leda till att även utjämningsystemet främjar de välförhållande krafterna (yrkande 51). De regeländringar som partiet samtidigt verkar för syftar enligt motionärerna till att stimulera kommunerna att vidta egna åtgärder för att förbättra sin situation.

I *motion N474* av Lars Lindblad m.fl. (m, fp, c, kd) framhålls att det avtal om vissa skattefrågor som slöts mellan Sverige och Danmark med anledning av arbetspendling över Öresundsbron innehåller en del brister. Bland annat kompenserar den svenska staten, efter en avräkning mellan den danska och den svenska sidan, hela det svenska kommun- och landstingskollektivet via det generella statsbidraget och inkomst- och kostnadsutjämnningen. Motionärerna anser att det enda rimliga är att compensationen från Danmark till Sverige fördelas ut till landstinget och kommunerna i Skåne och inte som i dag till alla kommuner och landsting i Sverige (yrkande 5).

Finansutskottets ställningstagande

Snarlika motionsyrkanden om utformningen av systemet för kommunalekonomisk utjämning och dess effekter avstyrktes av finansutskottet under föregående riksmöte med hänvisning till de ställningstaganden som utskottet presenterade i samband med behandlingen av regeringens förslag till ändringar i det kommunala utjämningsystemet.¹³ Utskottet har inte ändrat uppfattning i dessa frågor.

¹³ Proposition 2003/04:155, bet. 2004/05:FiU7, rskr. 2004/05:13 samt bet. 2004/05:FiU3, rskr. 2004/05:140.

Samtidigt avstyrkte utskottet motionsyrkanden om en ny utredning av utjämningsystemet med hänvisning till det av regeringen aviserade beslutet angående en fortsatt uppföljning och utvärdering av systemet. Utskottet kan nu konstatera att regeringen i mars 2005 tillsatte en särskild utredare med uppgift att löpande följa upp det system för kommunalekonomisk utjämnning som infördes den 1 januari 2005 (dir. 2005:26). Utredaren ska bl.a. följa upp förändringar i inkomstutjämnningen och hur verksamheter och kostnader utvecklas i kommunerna. Även förändringarna i samhällsutvecklingen ska följas upp i de delar som har betydelse för utjämningsystemet. I uppdraget ingår att jämföra utfallet i kostnadsutjämnningen med de faktiska kostnaderna. Utredaren ska dessutom analysera om det finns strukturella kostnadsskillnader som inte uppmärksammas i utjämningsystemet.

Uppdraget inrymmer ett antal specifika frågeställningar för fördjupad analys. De specifika frågeställningarna rör olika aspekter på lönenivåer, den regionala indelningen för byggkostnadsfaktorn, VA-kostnader, äldreomsorgsmodellen samt hälso- och sjukvårdsmodellen. I analysen av den sistnämnda modellen ska man belysa behovet av kompensation till Gotlands län för dess strukturellt betingade sjukvårdskostnader. Även andra delar av kostnadsstrukturen inom landstingens ansvarsområde, exempelvis psykiatri och missbrukarvården, ska särskilt analyseras. Därutöver ska utredaren också överväga och föreslå lämplig organisatorisk lösning för en permanent uppföljning av utjämningsystemet och inriktningen på det fortsatta arbetet efter ett uppbyggnadsskede.

Utskottet noterar att utredningens analyser av lönenivåerna och byggkostnadsfaktorn samt av organisationsfrågan prioriteras i tiden före övriga deluppdrag – arbetet påbörjas hösten 2005 med avrapportering hösten 2006. Arbetet med övriga specifika frågeställningar planeras och struktureras grovt i ett inledande skede av utredningsarbetet, för att i ett senare skede bli föremål för en detaljplanering där även tidpunkten för avrapportering avgörs. Enligt arbetsplanen ska det löpande uppföljnings- och utvärderingsarbetet ske kontinuerligt under utredningens gång, med avrapportering av vissa delar hösten 2006 och av övriga delar hösten 2007.¹⁴

Med hänvisning till det pågående utredningsarbetet samt mot bakgrund av tidigare ställningstaganden i de aktuella frågorna anser finansutskottet att något uttalande från riksdagens sida angående utjämningsystemets utformning och dess översyn inte är påkallat. Samtidigt vill utskottet återigen understryka att utjämningsystemets grundlagsenlighet är ställd utom allt tvivel i och med Lagrådets respektive konstitutionsutskottets ställningstaganden dels till den reglering som gällde t.o.m. 2004, dels till de förändringar som införts fr.o.m. 2005. Utskottet vill dessutom påminna om att det gällande utjämningsystemet har utformats på ett sådant sätt att inga negativa marginaleffekter vid nuvarande skattesatser uppstår för kommuner och landsting med en skattekraft över de gällande utjämningsnivåerna.

¹⁴ 2005 års uppföljning av utjämningsystemet, Arbetsplan, Fi 2005:02.

Vidare vill finansutskottet erinra om att frågan om fördelning av kompensationen enligt skatteavtalet mellan Danmark och Sverige till lands-tinget och kommunerna i Skåne har behandlats av skatteutskottet under våren 2005 (bet. 2004/05:SkU19). Enligt skatteutskottets mening bör den kompensation som Danmark ska erlægga enligt avtalet gå till hela det svenska kommun- och landstingskollektivet eftersom det är detta kollektiv som i dag bär så gott som hela den merkostnad som uppkommer i Skånes kommuner och landsting till följd av arbetspendlingen. Finansutskottet ser för egen del inte skäl att avvika från skatteutskottets bedömning.

Med hänsyn till det ovan anförda avstyrker finansutskottet motionerna 2004/05:Fi23 (kd) yrkande 5, K319 (c) yrkande 3, K449 (m) yrkande 2, Fi205 (m), Fi209 (m) yrkandena 1 och 2, Fi224 (c), Fi240 (m) yrkande 13, Fi273 (c), Fi280 (s), Fi304 (s), N302 (m) yrkande 6, N438 (kd) yrkande 3, N443 (fp) yrkande 51, N474 (m, fp, kd, c) yrkande 5 och Bo298 (fp) yrkande 30.

Kommunala skattebaser

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionärernas förslag om breddade skattebaser för kommuner och landsting huvudsakligen med hänvisning till tidigare behandling av motsvarande förslag.

Jämför reservationerna 11 (kd) och 12 (c).

Motionerna

Kristdemokraterna anser i *motion 2004/05:Fi22* att kommunernas självständighet kan stärkas genom att bl.a. bredda de kommunala skattebaserna. Den kommunala självfinansieringen kan stärkas genom att kommunsektorns skattebaser breddas till sådana källor som är mindre konjunktürkänsliga. Detta sker enligt motionärerna med hjälp av partiets förslag att införa en allmän kommunal fastighetsavgift som står i relation till de kostnader kommunerna uppbär för att ge service till fastighetsägarna. Statsbudgetens anslag till kommunerna skulle i så fall kunna minskas i motsvarande mån, utan att det hotar kvaliteten i vården, skolan eller omsorgen (yrkande 6).

Motsvarande förslag presenteras i *Kristdemokraternas motion Fi318* (yrkande 1 i denna del). Motionärerna understryker att en stabil och tillräckligt omfattande skattebas bekräftar den kommunala självstyrelsen. Kommunerna borde därför de senaste åren ha låtit behålla en större del av sin egenförvärvade skatteuppbörd från kommunalskatten i stället för att tilldelas kraftigt ökade statsbidrag. Enligt motionärernas mening ska självstyrelsen så långt som möjligt kopplas till ett ekonomiskt oberoende för kommunerna. Detta kan ske t.ex. genom att staten vid skattenedsättning, i den mån som budgetlagen medger, tillämpar skattereduktion och inte

avdrag från den beskattningsbara inkomsten. Därmed reduceras statens skatteintäkter och inte kommunsektorns. Med denna metod blir en större andel av kommunsektorns finansiering enligt motionärernas bedömning också kopplad till den ekonomiska utvecklingen.

Centerpartiet bedömer i *motion 2004/05:Fi23* (yrkande 4) att den av partiet förordade inkomstskattereformen bl.a. innebär en kraftig förstärkning av kommunernas skattebas. Reformen leder enligt motionärerna till ökade disponibla inkomster för låg- och medelinkomsttagare samt växande ekonomi i regionerna, vilket ger kommuner och landsting större intäktsökningar än i dag. Därmed stärks skattebasen i samtliga kommuner och beroendet av statsbidrag minskas. Samtidigt beräknas skattebasen i kommuner med låg skattekraft öka mer än genomsnittet.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet kan konstatera att kommunsektorns samlade skatteintäkter 2004 täckte 90 % av sektorns totala verksamhetskostnader och de generella statsbidragen 10 %.¹⁵ Detta innebär att skatteintäkternas bidrag för att täcka kostnaderna i kommunsektorn ökade med ca 1 procentenhet jämfört med 2003. Skatteintäkterna är således den helt dominerande inkomstkällan för såväl kommuner som landsting. Även vid internationella jämförelser har Sveriges kommuner och landsting en stor andel av sin finansiering från egna skatteinkomster. Enligt utskottets mening är kommunsektorns skattebas mycket stabil och tillräckligt omfattande för att bekräfta det kommunala självstyret. De statliga bidragen jämte utjämningsystemet bidrar samtidigt till att ge självstyret ett reellt innehåll även för kommuner och landsting med ogynnsam ekonomi.

I detta sammanhang vill finansutskottet erinra om att skatteutskottet vid flera tillfällen har avvisat en övergång från avdrag till skattereduktioner som en metod för att öka kommunernas skatteunderlag.¹⁶ Att behandla intäkter och kostnader i en förvärvskälla efter olika principer kan enligt skatteutskottets mening ge upphov till kraftiga variationer i det reella skatteunderlaget. I en verksamhet med förhållandevis hög andel kostnader kan utfallet pendla mellan nollskatt och ett skatteuttag på 100 % av den verkliga inkomsten. Även om skattereduktioner i många fall kan vara en praktisk och enkel metod att uppnå en likabehandling är skatteutskottet inte berett att tillstyrka en generell användning av metoden. Finansutskottet delar skatteutskottets uppfattning och anser att de av motionärerna framförda reformförslagen riskerar att allvarligt destabilisera de kommunala skattebaserna. Dessutom finner finansutskottet, i enlighet med sina tidigare ställningstaganden, att en allmän kommunal fastighetsavgift inte kan vara grunden för breddade skattebaser eftersom den medför negativa effekter för många småhusägare.¹⁷

¹⁵ Uppgifterna enligt 2005 års ekonomiska vårproposition (prop. 2004/05:100, tabell 7.1, s. 156).

¹⁶ Senast i ytr. 2005/06:SkU1y.

Med det anförda avstyrker finansutskottet motionerna 2004/05:Fi22 (kd) yrkande 6, 2004/05:Fi23 (c) yrkande 4 och Fi318 (kd) yrkande 1 i denna del.

Balanskravet för kommunerna

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionärernas förslag om tillämpningen av begreppet synnerliga skäl vid fastställande av kommunal budget som inte är i balans. Utskottet hänvisar till att regeringen avser att följa utvecklingen av hur kommuner och landsting tillämpar bestämmelsen om synnerliga skäl.

Jämför reservation 13 (c).

Motionen

Centerpartiet anser i *motion 2004/05:Fi23* att det ekonomiska beslutsfattandet i kommunerna ska utgå från lokala och regionala bedömningar. Det kommunala självbestämmandet måste samtidigt förenas med tydliga redovisnings- och värderingsregler. Detta är dock, enligt motionärernas uppfattning, inte fallet när kommunernas budget sedan 2005 vid s.k. synnerliga skäl får fastställas trots att den inte är i balans. Man menar att innebörden av begreppet synnerliga skäl är tämligen oklar och föreslår att varje kommun ges möjlighet att själv besluta om dess betydelse under förutsättning att kommunfullmäktige har fattat ett enigt beslut (yrkande 10).

Finansutskottets ställningstagande

Enligt bestämmelsen i 8 kap. 4 § fjärde stycket kommunallagen (1991:900) har kommuner och landsting fr.o.m. verksamhetsåret 2005 möjlighet att upprätta budget så att kostnaderna överstiger intäkterna om det finns synnerliga skäl. I förarbetena till den nya bestämmelsen lämnas exempel på situationer som kan utgöra synnerliga skäl för att inte upprätta en budget i balans. Ett synnerligt skäl kan vara att en kommun eller ett landsting med en stark finansiell ställning ges möjlighet att med beaktande av god ekonomisk hushållning minska sin förmögenhet, dvs. upprätta en budget som inte är i balans. Även större omstruktureringsåtgärder med åtföljande kostnader som en kommun eller ett landsting vidtar i syfte att uppnå en god ekonomisk hushållning kan utgöra skäl för att inte fastställa en budget i balans.¹⁸

Finansutskottet kan konstatera att de bestämmelser i kommunallagen som involverar begreppet synnerliga skäl har utformats på ett sätt som innebär att det i första hand är kommunerna och landstingen själva som ska

¹⁷ Senast i bet. 2004/05:FiU20.

¹⁸ Proposition 2003/04:105 s. 18–19 och 25.

bedöma vad som inbegrips i synnerliga skäl. Av författningskommentarerna till dessa bestämmelser framgår samtidigt att en åtgärd som medför att synnerliga skäl åberopas ska vara mycket väl motiverad. Det framhålls också i förarbetena att utgångspunkten för eventuella undantag alltid ska vara att kommunen eller landstinget har sådana ekonomiska förutsättningar att man klarar en ambition om en god ekonomisk hushållning. Lagens utformning medger således en viss flexibilitet i bedömningar avseende synnerliga skäl. Utskottet vill dock särskilt understryka att möjligheten att underbalansera budgeten enligt lagens mening ska användas med restriktivitet och normalt sett endast någon enstaka gång.

Med hänsyn till det ovan anförda finner utskottet att det gällande regelverket redan ger kommunerna möjlighet att bedöma vad som inbegrips i synnerliga skäl.

I detta sammanhang noterar utskottet att regeringen, i enlighet med vad som aviserats i samband med förslaget till förändringar i balanskravet, avser att följa utvecklingen av hur kommuner och landsting tillämpar bestämmelserna om synnerliga skäl. Utskottet förutsätter att regeringen vid en lämplig tidpunkt återkommer till riksdagen med en uppföljning av de nya reglerna så att eventuella tendenser till ett felaktigt agerande snabbt kan åtgärdas.

Mot denna bakgrund anser finansutskottet att det inte finns anledning för riksdagen att göra något uttalande med anledning av det aktuella motionsförslaget. Därmed avstyrker utskottet motion 2004/05:Fi23 (c) yrkande 10.

Kommunernas pensionsåtaganden

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionärernas förslag om genomgång och förändring av redovisningsrutiner för kommunernas pensionsåtaganden. Utskottet anser att kommunernas pensionsavsättningar numera motsvarar de pensionsåtaganden som kommunerna faktiskt har och är ett uttryck för god ekonomisk hushållning.

Motionen

I *motion Fi234* förordar Anders Larsson och Roger Tiefensee (båda c) en genomgång och förändring av gällande redovisningsrutiner för kommuner och landsting så att dagens skattekollektiv inte belastas med dubbla pensionskostnader för kommunsektorn. Motionärerna anser att de redovisningsregler som gäller för kommun- och landstingsanställdas intjänade men ännu ej utbetalade pensioner fram till 1997 undanskymmer den ekonomiska belastning som kommer att påverka kommunernas situation när dessa pensionsåtaganden infrias. Resultatet blir således att skattebetalarna

under kommande år och till allt större belopp inom kommuner och landsting måste ”betala” dubbla pensionskostnader – dels de gamla före år 1998, dels de nya som kontinuerligt räknas in i kommunsektorns ekonomiska åtaganden inom ramen för gällande pensionsutfästelser och avtal. Därför är de dubbla redovisningsprinciperna enligt motionärernas mening inte acceptabla för kommuners och landstings ekonomier.

Finansutskottets ställningstagande

Frågan om kommunernas ekonomiska hushållning med hänsyn till framtida pensionsåtaganden har behandlats av finansutskottet under hösten 2004 (bet. 2004/05:FiU3). Utskottet avstyrkte ett motionsförslag om en utredning av regler beträffande kommunernas pensionsavsättningar med hänvisning till de av riksdagen under föregående riksmöte beslutade reglerna om redovisning av mål och riktlinjer av betydelse för god ekonomisk hushållning i kommuner och landsting.¹⁹

Utskottet står alltjämt bakom riksdagens beslut att mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning ska redovisas och utvärderas i kommunernas och landstingens budgetar. Detta redovisningsförfarande, som tillämpas fr.o.m. verksamhetsåret 2005, framhåller de mer långsiktiga målen om en god ekonomisk hushållning i kommunernas verksamhetsplaner och årsredovisningar. Därmed stärker det enligt utskottets uppfattning kommunernas incitament att utföra sina verksamheter på ett effektivt sätt och med hänsyn till de framtida utmaningar som kommunsektorn nu står inför.

Därutöver noterar utskottet att det för närvarande förs en diskussion i kommunsektorn om hur man på bästa sätt ska kunna möta de framtida och ökande kostnaderna avseende pensionsskulden per den 31 december 1997. Man fokuserar framför allt på möjligheter att tidigarelägga kostnaderna i samband med denna pensionsskuld för att därmed få en jämnare kostnadsutveckling över tid. Utskottet finner mot den bakgrunden inte belägg för motionärernas påstående att de gällande redovisningsreglerna för kommunernas pensionsskuld undanskymmer den ekonomiska belastning som kommer att påverka kommunernas situation när dessa pensionsåtaganden infrias.

Mot bakgrund av det ovan anförda anser finansutskottet att någon genomgång och förändring av redovisningsrutiner för kommunernas pensionsåtaganden inte är påkallad. Därmed avstyrker utskottet motion Fi234 (c).

¹⁹ Proposition 2004/05:105, bet. 2004/05:FiU8, rskr. 2004/05:14.

Konkurrensneutralitet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionärernas förslag om förändringar av reglerna om ersättning för kommuners och landstings kostnader för viss mervärdesskatt med hänvisning till det inom EG-kommissionen pågående arbetet med en översyn av mervärdesskattereglerna för offentliga myndigheter.

Jämför reservationerna 14 (m) och 15 (fp, c).

Motionerna

Moderata samlingspartiet betonar i *motion So350* (yrkande 3) behovet av neutrala spelregler och likvärdiga villkor mellan folktandvården och den privata tandvården för att göra det attraktivt för tandläkare att arbeta i Sverige. Ett stort problem för privattandläkarna är dock de skillnader i mervärdesskattehanseende som gäller i förhållande till folktandvården. De nuvarande reglerna gynnar den offentliga tandvården och snedvrider konkurrensen. Dessa problem måste enligt motionärerna få en snar och tillfredsställande lösning. Dessutom krävs att landstingen renodlar sin roll så att de inte samtidigt fungerar som finansiärer och utförare.

På det europeiska planet förordar *Moderata samlingspartiet* i *motion U290* (yrkande 9) en ändring av mervärdesskattedirektivet så att privata alternativ inom välfärdssektorn kan konkurrera på likvärdiga villkor med offentliga alternativ. Detta skulle enligt motionärerna underlätta en fri rörlighet inom EU och sätta den enskilde medborgarens behov i fokus.

Centerpartiet anser i *motion So694* att det är angeläget att slå vakt om en tandvård präglad av en stor mångfald vårdgivare. Partiet ser samtidigt ett behov av att öka kapaciteten och tillgången på tandvård över hela landet samt främja nyföretagande inom sektorn. För att uppnå konkurrensneutralitet mellan den privata och offentliga tandvården är det enligt motionärerna av största vikt att rätta till den obalans som orsakas av mervärdesskattereglerna. Man förordar därför att krav ställs om särredovisning för folktandvårdens verksamhet (yrkande 9).

I *motion Fi249* framhåller Anders Larsson (c) att mervärdesskattedebitering och hantering av Ludvikamomsen för kommuner och landsting utgör exempel på administrativa åtgärder och penningtransaktioner som saknar praktisk funktion i dagens samhälle. Trots att företag som bedriver affärsverksamhet samt kommuner och landsting har rätt till återbetalning av sina kostnader för mervärdesskatt bär de en stor administrativ börda för bruttoredovisning vid momshanteringen. Enligt motionärens uppfattning finns det med dagens teknik, datorisering och VAT-system ingen anledning att behålla denna onödiga och kostsamma bruttoredovisning. Hanteringen av mervärdesskatt bör därför förenklas och en första prövning av ett förenklat system bör genomföras i samtliga kommuner och landsting. Detta kan ske

genom att slopa redovisningen av Ludvikamomsen, ta bort skyldigheten att debitera moms när kommunen eller landstinget anger sitt VAT-nummer samt gå över till uttagsbeskattning av den del av verksamheten som inte är föremål för avdragsrätt. Mot denna bakgrund föreslår motionären att regeringen lägger fram förslag om att kommuner och landsting inte ska vara föremål för momsdebitering.

Finansutskottets ställningstagande

Likartade motionsförslag om konkurrensneutralitet mellan tjänster producerade i kommunal eller privat regi har behandlats av finansutskottet vid flera tillfällen, senast hösten 2004 (bet. 2004/05:FiU3). Utskottet har avvisat samtliga motionsyrkanden med hänvisning till den av EG-kommissionen aviserade översynen av mervärdesskattereglerna för offentliga myndigheter.

I enlighet med kommissionens strategiprogram på mervärdesskatteområdet (KOM(2003)614) pågår för närvarande arbetet med ett förslag beträffande mervärdesskatteordningen för offentliga myndigheter. Utskottet vidhåller därför sin tidigare uppfattning att kommissionens lagförslag bör avvaktas innan en eventuell översyn av de svenska reglerna dels om föremål för momsdebitering, dels om ersättning för kommuners och landstings kostnader för mervärdesskatt kan påbörjas.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna Fi249 (c), U290 (m) yrkande 9, So350 (m) yrkande 3 och So694 (c) yrkande 9.

Insatser för personer med funktionshinder

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionärernas förslag om innehållet i översynen av personlig assistans enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade med hänvisning till det pågående utredningsarbetet inom Assistanskommittén.

Jämför reservation 16 (m, fp, kd, c).

Motionerna

Kristdemokraterna påpekar i *motion 2004/05:Fi22* att brister i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) har påtalats av både brukare och huvudmän. Deras erfarenheter har visat på otydligheter i definitioner av såväl personkretsen som vissa insatser. Därutöver finns tydliga brister i regelverket som bör ses över. Mot denna bakgrund anser motionärerna att effekterna av LSS nu bör analyseras och utvärderas. Utgångspunkten för en översyn bör vara att rättighetslagstiftningen bibehålls som sådan och att staten i framtiden ska ta över kostnadsansvaret för LSS (yrkande 10).

Centerpartiet understryker i *motion 2004/05:Fi23* vikten av reformen av stöd och service till vissa funktionshindrade enligt LSS. Motionärerna konstaterar att kostnaderna för LSS-verksamheten kraftigt skjutit i höjden, samtidigt som utjämningsystemet uppvisar stora brister. Detta har inneburit en orimlig ekonomisk belastning för vissa kommuner medan andra fått väsentligt mer resurser än det reella behovet. Vid sidan av ekonomiska svårigheter för många kommuner medför den kommunala hanteringen av LSS även ett hot mot individers integritet. Dessa förhållanden föranleder en översyn av huvudmannskapet och ett eventuellt statligt finansieringsansvar av LSS-verksamheten. I översynen bör man enligt motionärerna eftersträva att hanteringen av LSS blir acceptabel för de berörda personerna ur såväl ett kvalitets- som integritetsperspektiv (yrkande 7).

I *motion Fi216* framhåller Gunnar Axén (m) att det nya utjämningsystemet inom LSS leder till orimliga konsekvenser. De kommuner som tidigt satsat på högkvalitativ behandling för funktionshindrade och som i dag driver verksamheten straffas nu ekonomiskt när kommuner som tidigare betalat för LSS-platsen sagt upp sina avtal. De mottagande kommunerna får alltså stå med stora kostnader eftersom de inte ersätts med hela kostnaden av det nya utjämningsystemet. Detta är enligt motionären oacceptabelt (yrkande 1). Samtidigt påpekar motionären att det också är viktigt att värna valfriheten för de personer som har rätt till stöd enligt LSS (yrkande 2). Med det nya utjämningsystemet, där mottagande kommuner riskerar att förlora stora pengar, kan utbudet av service och därmed valfriheten minska. Mot denna bakgrund förordar motionären att utjämningsystemet inom LSS ses över eftersom kostnaden för LSS-platser slår väldigt olika mellan olika kommuner. Övergången mellan de olika systemen bör också granskas i efterhand så att skevheter som uppstod vid uppsägningen av de gamla avtalen mellan olika kommuner kan rättas till. Dessutom bör översynen leda till att de funktionshindrades valfrihet även värnas i framtiden (yrkande 3).

I *motion Fi253* uppmärksammar Lennart Axelsson m.fl. (s) behovet av rimliga förutsättningar för långsiktig planering av kommunernas insatser enligt LSS. Motionärerna anser att det är nödvändigt med ett ännu tydligare gemensamt samhälleligt ansvar för finansieringen av LSS-insatser än i dag. De stora kostnader som enskilda ärenden i många fall för med sig innebär stora ekonomiska påfrestningar för framför allt små kommuner. Risker är att enskilda funktionshindrade utpekas av medierna som ansvariga när hårt ansträngda kommunala budgetar överskrids. Därför understryker motionärerna behovet att utforma systemet för insatser enligt LSS så att det garanterar kommunerna rimliga planeringsförutsättningar för sin verksamhet.

Socialutskottets yttrande

Socialutskottet konstaterar i sitt yttrande SoU2y med anledning av den aktuella kommunskrivelsen att de frågeställningar angående insatser för personer med funktionshinder som tas upp i motionerna 2004/05:Fi22 (kd) yrkande 10 och 2004/05:Fi23 (c) yrkande 7 har behandlats av utskottet och avslagits av riksdagen under föregående riksmöte.²⁰ Socialutskottet har avstyrkt förslagen i motionerna mot bakgrund av det omfattande arbete som pågår på området framför allt genom den parlamentariska kommittén under namnet Assistanskommittén (dir. 2004:107). Socialutskottet har inte ändrat sin inställning och anser att finansutskottet bör avstyrka de aktuella yrkandena.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet vill erinra om att regeringen, mot bakgrund av bl.a. riksdagens tillkännagivande²¹, i juli 2004 beslutade att tillkalla en parlamentarisk kommitté för att göra en bred översyn av personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och lagen (1993:389) om assistansersättning (LASS).

Assistanskommittén ska bl.a. kartlägga och analysera konsekvenserna av det gemensamma finansieringsansvar som staten och kommunerna har för den personliga assistansen. Särskild uppmärksamhet riktas därvid mot de svårigheter som kan finnas när det gäller att överblicka effekterna av finansieringssystemet. Kommittén ska också analysera förekomsten av kostnadsförskjutningar från en huvudman till en annan, deras orsaker samt föreslå åtgärder för att komma till rätta med sådana kostnadsförskjutningar. Dessutom ska kommittén analysera orsakerna till kostnadsutvecklingen samt lämna förslag till åtgärder som dämpar och stabiliserar den och som förbättrar kostnadskontrollen.

Därutöver ska Assistanskommittén kartlägga och analysera på vilket sätt den enskildes integritet påverkas av den personliga assistansen. Bemötandefrågor ska i det här sammanhanget ges särskild uppmärksamhet. Kommittén ska också uppmärksamma kontinuiteten i stödet som en väsentlig förutsättning för att värna den personliga integriteten.

Vidare noterar utskottet att regeringen aviserar en översyn av finansieringssystemet inom LSS med hänsyn till dess påverkan på kommunernas planeringsförutsättningar. I översynen ska man titta närmare på hur LSS-utjämningen kan förbättras så att den ger kommuner bättre planeringsförutsättningar och en större säkerhet.²²

Mot denna bakgrund finner finansutskottet att motionerna 2004/05:Fi22 (kd) yrkande 10, 2004/05:Fi23 (c) yrkande 7 och Fi216 (m) yrkande 3 får anses vara delvis tillgodosedda. Finansutskottet bedömer vidare, i likhet

²⁰ Betänkande 2004/05:SoU1, rskr. 2004/05:114.

²¹ Betänkande 2002/03:SoU19, rskr. 2002/03:193.

²² Statsrådet Sven-Erik Österbergs svar på interpellationerna 2005/06:77 och 108 om utjämningsystemet inom LSS, prot. 2005/06:35, 22 november 2005.

med socialutskottet, att det med hänsyn till det pågående utredningsarbetet inte finns anledning för riksdagen att göra något särskilt uttalande angående innehållet i översynen av personlig assistans enligt LSS. Motionerna 2004/05:Fi22 (kd) yrkande 10, 2004/05:Fi23 (c) yrkande 7, Fi216 (m) yrkandena 1–3 och Fi253 (s) avstyrks därmed.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Ekonomiska förutsättningar för psykiatri och missbrukarvård, punkt 3 (kd)

av Else-Marie Lindgren (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ekonomiska förutsättningar för kommunal verksamhet inom psykiatri och missbrukarvård. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkandena 4 och 11.

Ställningstagande

Jag anser att det behövs en tydlig politisk markering som lyfter fram de psykiskt sjukas behov av god vård och omsorg – en satsning som gör klart för psykiskt sjuka och funktionshindrade, deras anhöriga samt kommuner och landsting att nu tillförs större, bestående resurstillskott. De resurstillskott som regeringen föreslår i budgetpropositionen har kortsiktighetens prägel och riskerar att försvinna i kommunernas och landstingens prioriteringar. Kristdemokraterna avsätter därför i sitt budgetalternativ sammanlagt 900 miljoner kronor mer än regeringen för 2006–2008 till den psykiatriska vården och omsorgen, inklusive barn- och ungdomspsykiatrin. Dessa resurstillskott bygger i allt väsentligt på de förslag som regeringens egen psykiatrisamordnare Anders Milton föreslagit. De ger enligt min mening en välbehövlig förstärkning av ekonomiska förutsättningar för kommunsektorns psykiatriska verksamhet.

Jag noterar också att regeringen har avsatt ytterligare resurser till missbrukarvården. Det är mycket välkommet och kan förhoppningsvis innebära förbättringar av missbrukarvården. Men mot bakgrund av de stora behov som finns och de besparingar som gjorts behövs mer kraftfulla och långsiktiga åtgärder som kan stävja utvecklingen av narkotikamissbruket. Kristdemokraterna har i sitt budgetförslag anvisat sammanlagt 100 miljoner kronor för de närmaste tre åren i syfte att förstärka bidragen till frivilligorganisationer som är verksamma inom missbrukarvården och inom det narkotikaförebyggande arbetet. Denna satsning sätter enligt min mening kvaliteten inom missbrukarvården i första rummet.

Vad jag här anfört om ekonomiska förutsättningar för kommunal verksamhet inom psykiatri och missbrukarvård bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Fi22 (kd) yrkandena 4 och 11.

2. Ekonomiska förutsättningar för anhörigvård, punkt 4 (m, kd)

av Gunnar Axén (m), Cecilia Widegren (m), Tomas Högröm (m) och Else-Marie Lindgren (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ekonomiska förutsättningar för anhörigvård inom ramen för kommunal verksamhet. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2004/05:Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkande 9.

Ställningstagande

Utvecklingen inom vården och omsorgen har medfört att anhöriga i dag får ta ett ökat ansvar för de äldres vård och omsorg. Det går emellertid inte att lägga omsorgsansvar på de anhöriga utan att ge dem tillräckligt med stöd och resurser. Enligt vår mening är det avgörande för anhörigvård hur samhällets stöd till anhörigvårdarna utformas. Den självklara utgångspunkten borde vara att se och erkänna familjens och de närståendes roll och funktion i vården av äldre, sjuka eller funktionshindrade. Arbetet måste ta sin utgångspunkt i att anhörigvårdare har rätt till praktisk och ekonomisk hjälp, information och handledning för att frivilligt kunna ta sig an uppgifter som annars skulle utföras av vårdpersonal med flera års utbildning.

Vi vill erinra om att socialutskottet i de av riksdagen godkända tillkännagivandena (bet. 2001/02:SoU11 och 2003/04:SoU4) begärde en återrapport med en analys av de ekonomiska konsekvenserna av en lagreglering av stödet till anhöriga. Samtidigt efterfrågade socialutskottet en analys av olika alternativa lagregleringar med avsikt att stödja anhöriga samt förslag till insatser för att ytterligare säkerställa och stärka stödet till anhöriga.

Vi delar den bedömning som majoriteten i socialutskottet gjorde, att regeringen skyndsamt ska bereda och presentera förslag till insatser för att säkerställa och stärka stödet till anhöriga. Vi anser därutöver att regeringen snarast ska återkomma till riksdagen med förslag om en lagreglerad skyldighet för kommunerna att stödja anhörigvårdarna. Därmed förordar vi att regeringen ges i uppdrag att utforma ett riktat årligt stöd för att stärka anhörigvårdarnas situation.

Vad vi här anfört om ekonomiska förutsättningar för anhörigvård inom ramen för kommunal verksamhet bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2004/05:Fi22 (kd) yrkande 9.

3. Ekonomiska förutsättningar för barnomsorg, skola m.m., punkt 5 (kd)

av Else-Marie Lindgren (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ekonomiska förutsättningar för kommunal verksamhet inom barnomsorg, skola m.m. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkandena 5 och 12–16.

Ställningstagande

Jag anser att regeringens skrivelse om utvecklingen inom den kommunala sektorn visar på regeringens snäva syn på barnomsorgen. Skrivelsen visar tydligt att en alltmer ”skolifierad” förskola numera är normen för all barnomsorg. Regeringens mål är att alla barn så tidigt som möjligt ska in i den kommunala förskolan för att få del av den undervisning som bedrivs där. Införandet av maxtaxan har inneburit att förskola blivit så billig att alla andra alternativ ter sig som omöjliga. Samtidigt ignoreras den kraftiga kvalitetsförsämringen. Jag vill därför framhålla Kristdemokraternas förslag till en satsning på kvaliteten i förskolan som särskilt viktig i detta sammanhang. Satsningen finansieras helt genom att låta kommunerna ta ut en högre maxtaxa på kommunal barnomsorg, vilket frigör ca 1,3 miljarder kronor inom kommunsektorn. Dessa resurser kan användas bl.a. för att minska barngruppernas storlek.

Det är för mig uppenbart att dagens skola präglas av ett kollektivistiskt tänkande där alla elever ska lära sig ungefär lika mycket på ungefär samma tid. I stället för att stödja en positiv skolutveckling har Socialdemokraterna genom att ständigt ge kommunerna och skolorna för små resurser, genom att detaljreglera och statligt styra varje enskild skolas utveckling, genom att sätta gruppen före individen, genom att undergräva familjens betydelse och genom att förhindra utvecklingen av mångfald inom skolväsendet orsakat de brister vi ser på många håll i dag. Det gäller framför allt ordningen i klassrummen, men även den sjunkande trenden när det gäller elevernas resultat.

Jag vill erinra om att Kristdemokraterna under flera år har drivit flera av de förslag som fanns med i gymnasiepropositionen, bl.a. att uppgradera yrkesutbildningarna och utveckla en genuin lärlingsutbildning, införa en gymnasieskola samt göra historia till kärnämne. Det är bra att regeringen och dess stödpartier efter många års motstånd ställt sig bakom dessa tankar. Tyvärr bestod gymnasiepropositionen av ett lappande och lagande i stället för de reformer som krävs för att höja kunskapsnivån och hindra utslagning av elever.

Jag vill också påpeka att Kristdemokraterna inte delar regeringens farhågor om att fristående skolor ökar segregationen. För det första är inte fristående skolor enbart ett komplement till kommunala skolor, utan både fristående och kommunala skolor är var för sig viktiga delar av skolväsendet. Fristående skolor är inte skolväsendets B-lag, snarare kommer mycket av organisatorisk och pedagogisk förnyelse just från fristående skolor.

Vidare anser jag att regeringens tilltro till tillfälliga stödformer för vuxenstudier utgör ett av de stora problemen inom vuxenutbildningen. Kristdemokraterna är kritiska till avsaknaden av långsiktig strategi inom vuxenutbildningen och finner det troligt att regeringens mål inom detta område inte kommer att uppnås.

Vad jag här anfört om ekonomiska förutsättningar för kommunal verksamhet inom barnomsorg, skola m.m. bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Fi22 (kd) yrkandena 5 och 12–16.

4. Ekonomiska förutsättningar för övriga kommunala verksamheter, punkt 6 (kd)

av Else-Marie Lindgren (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ekonomiska förutsättningar för kommunal verksamhet. Därmed bifaller riksdagen motion

2004/05:Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkandena 1, 3, 7 och 8 samt

avslår motion

2005/06:Fi262 av Göran Persson i Simrishamn och Christer Adelsbo (båda s).

Ställningstagande

Jag delar inte beskrivningen i regeringens skrivelse och budgetproposition att läget för landets kommuner och landsting nu har ljusnat igen efter några svåra år. Till skillnad från regeringen ser jag tydligt att många kommuner och landsting på kort sikt fortfarande hålls tillbaka av de snedvridande effekterna av det kommunala utjämningsystemet, svaga skattebaser till följd av låg sysselsättning samt av att alltför stor del av de kommunala anslagen låsts in i riktade satsningar. På längre sikt finns hot i form av stora pensionsavgångar, vikande skatteintäkter och ökad efterfrågan på kommunal service från en åldrande befolkning. Detta innebär att många kommuner drar sig för att genomföra större satsningar och utöka sina verksamheter.

En sådan situation kan enligt min mening inte lösas med höjda skatter. I stället bör de generella statsbidragen till kommunsektorn ökas utöver regeringens anslag i enlighet med Kristdemokraternas budgetalternativ. Dessutom anser jag att kommunsektorn behöver ytterligare resursförstärkningar för att åstadkomma bättre kvalitet och förbättringar inom flera kommunala verksamheter. Detta gäller bl.a. ett ekonomiskt stöd för kommunalt vårdnadsbidrag till föräldrar som själva tar hand om sina barn.

Jag kan konstatera att regeringens tillgänglighetssatsning inom hälso- och sjukvården endast i mycket begränsad omfattning bidragit till en förstärkt primärvård och kortare vårdköer. Satsningen har inte heller uppfyllt riksdagens krav på styrning och uppföljning av tillförda medel till sjukvården. Inom äldreomsorgen ser jag bristen på utbildad personal som ett av de största problemen. Det är därför viktigt att, vid sidan om rekryteringen från gymnasiernas undersköterskeprogram, möjliggöra övergångar från andra yrken med kompletterande utbildningar.

Vad jag här anfört om ekonomiska förutsättningar för kommunal verksamhet bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Fi22 (kd) yrkandena 1, 3, 7 och 8 och avslår motion Fi262 (s).

5. Alternativa driftsformer för kommunala verksamheter, punkt 7 (m, fp, c)

av Gunnar Axén (m), Christer Nylander (fp), Roger Tiefensee (c), Cecilia Widegren (m), Tomas Högström (m) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om alternativa driftsformer inom kommunala verksamheter. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkande 8 och 2005/06:N244 av Tobias Krantz (fp) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att dagens statliga restriktioner och regelverk som gäller driftsformer för kommunal verksamhet håller tillbaka nyföretagandet, tillväxten och kvinnornas roll på arbetsmarknaden. De innebär dessutom allvarliga inskränkningar i det kommunala självstyret.

En mångfald av aktörer inom de kommunala verksamheterna ökar enligt vår mening möjligheterna att dels säkra tillgången till kvalificerad personal, dels attrahera nya medarbetare. Privata aktörer kan ofta erbjuda kortare beslutsvägar, ökat inflytande för de anställda och bättre utvecklings- och karriärmöjligheter för personalen. Med flera privata aktörer inom de kommunala verksamheterna ökar dessutom de kommun- och landstingsanställda kvinnornas möjligheter att välja arbetsgivare och ta sig ur en inlåsning i verksamheter där hög sjukfrånvaro förekommer.

Samtidigt ges svenska kommuner och landsting möjlighet att bedriva sina verksamheter i de mest ändamålsenliga formerna. En mångfald av driftsformer medför större dynamik, växande entreprenörskap och ökad innovation. Med ökad konkurrens decentraliseras produktionen genom att fler alternativa utförare anlitas och genom att enheter inom kommunerna och landstingen får större befogenheter och mer ansvar.

Med flera olika aktörer som t.ex. företag, organisationer eller kooperativ kan man enligt vår mening uppnå bättre tillgänglighet och service inom vården, skolan och omsorgen. Det ska dock vara kommunen eller landstinget som avgör vilken driftsform som bäst lämpar sig för respektive verksamhet. Staten ska inte reglera verksamheten så att möjligheten till alternativa driftsformer inom kommuner och landsting hämmas. Vi är övertygade om att förändringar i denna riktning kan ske utan att rubba principerna om att de kommunala verksamheterna ska finansieras solidariskt och vara tillgängliga för alla. Vi föreslår därför att formerna för en etableringsfrihet inom den solidariskt finansierade välfärdssektorn undersöks.

Vi anser att riksdagen som sin mening bör tillkännage för regeringen vad vi har anfört om alternativa driftsformer inom kommunala verksamheter. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2004/05:Fi23 (c) yrkande 8 och N244 (fp) yrkande 1.

6. Finansieringsprincipen och det kommunala självstyret, punkt 8 (m, fp, kd, c)

av Gunnar Axén (m), Christer Nylander (fp), Roger Tiefensee (c), Cecilia Widegren (m), Tomas Högström (m), Gunnar Nordmark (fp) och Else-Marie Lindgren (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om finansieringsprincipen och det kommunala självstyret. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2004/05:Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkande 2,

2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkandena 1–3 och 6,

2005/06:K319 av Jörgen Johansson (c) yrkande 4 och

2005/06:Fi318 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkandena 1 i denna del och 2.

Ställningstagande

Den av riksdagen antagna finansieringsprincipen innebär att statliga beslut som medför nya kostnader eller minskade inkomster för kommuner och landsting ska finansieras av staten. Det innebär att ett statligt reformbeslut som direkt eller indirekt påverkar den kommunala ekonomin ska medföra en förändring av nivån på det generella statsbidraget. Många avsteg har emellertid gjorts från finansieringsprincipen sedan den började tillämpas 1993. Kommuner och landsting har inte fått full kompensation via statsbidrag för att täcka kostnader för nya uppgifter. Inte heller har alla förslag som indirekt påverkat den kommunala ekonomin reglerats enligt finansieringsprincipen.

Vi anser att finansieringsprincipen som den nu tillämpas har betydande brister. Kompensation till kommunerna utgår med belopp som beräknas när reformen införs. Om sedan kostnaderna för reformen stiger kompenseras kommunerna inte för detta. Enligt vår mening ska finansieringsprincipen tillämpas så att den som fattar beslut om kostnadshöjande reformer också ska stå för deras kostnader. Vi förordar därför att fasta normer införs i relationen mellan kommunsektorn och staten inom ramen för finansieringsprincipen. För att stärka det kommunala självstyret bör denna princip lagfästas, institutionaliseras och ges ett mer preciserat innehåll.

Det kommunala självstyret kan dock inte stärkas utan tydliga och avgränsade bestämmelser om den kommunala beslutskompetensen. Vi anser därför att relationerna mellan stat och kommuner samtidigt måste göras betydligt klarare på sådana områden som bl.a. bidragssystem och kommunernas resurser. De specialdestinerade bidragen får enligt vår mening inte låsa kommunerna vid verksamheter och system. De får inte heller för-

hindra nödvändig effektivisering och långsiktig planering. Därför bör de riktade statsbidragen omvandlas till generella bidrag för att motverka statlig styrning och främja långsiktig ekonomisk planering i kommunerna. När varje kommun och landsting kan utgå från sina behov och förutsättningar för att avgöra på vilket sätt resurserna bäst ska användas, ökar möjligheten till ett bättre resursutnyttjande och en god hushållning med gemensamma medel i hela ekonomin.

Det vi har anfört om finansieringsprincipen och det kommunala självstyret bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2004/05:Fi22 (kd) yrkande 2, 2004/05:Fi23 (c) yrkandena 1–3 och 6, K319 (c) yrkande 4 och Fi318 (kd) yrkandena 1 i denna del och 2.

7. Kommunalekonomisk utjämning, punkt 9 (m)

av Gunnar Axén (m), Cecilia Widegren (m) och Tomas Högström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om förändringar i systemet för kommunalekonomisk utjämning. Därmed bifaller riksdagen motion

2005/06:Fi240 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 13,

bifaller delvis motionerna

2005/06:Fi209 av Björn Hamilton och Henrik Westman (båda m) yrkandena 1 och 2 samt

2005/06:N302 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m) yrkande 6 och avslår motionerna

2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkande 5,

2005/06:K319 av Jörgen Johansson (c) yrkande 3,

2005/06:K449 av Henrik S Järrel (m) yrkande 2,

2005/06:Fi205 av Ola Sundell (m),

2005/06:Fi224 av Kerstin Lundgren (c),

2005/06:Fi273 av Agne Hansson och Eskil Erlandsson (båda c),

2005/06:Fi280 av Per Erik Granström och Barbro Hietala Nordlund (båda s),

2005/06:Fi293 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkande 4,

2005/06:Fi304 av Cinnika Beiming (s),

2005/06:N438 av Mats Odell m.fl. (kd) yrkande 3,

2005/06:N443 av Martin Andreasson m.fl. (fp) yrkande 51,

2005/06:N474 av Lars Lindblad m.fl. (m, fp, c, kd) yrkande 5 och

2005/06:Bo298 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 30.

Ställningstagande

Vi anser att systemet för kommunalekonomisk utjämning måste förändras för att stödja välstånd. För att kunna möta de långsiktiga utmaningarna inom vården, skolan och omsorgen, och för att lösa de omedelbara problemen i ett stort antal kommuner, krävs att ett nytt utjämningsssystem baseras på tydliga ansvarsförhållanden mellan staten och kommunerna. Det nya utjämningsystemet ska både stimulera ekonomisk tillväxt och ge tillräckliga statliga bidrag till kommuner och landsting som behöver kompensation för otillräcklig skattekraft.

För att komma till rätta med några av de mest snedvridande och tillväxtfientliga inslagen i dagens system bör emellertid ett antal förändringar beslutas redan i dag.

Vi förordar att bidragen till respektive avgifterna från kommuner och landsting vars relativa skattekraft växer fryses. På så sätt kommer kommunerna att få behålla hela den relativa tillväxten i skattekraft. Gränsen för utjämningsavgift bör dessutom höjas till 115 % för landsting, så att den hamnar på samma nivå som för primärkommuner. Samtidigt ska utjämningsavgiften sättas till 80 % av den egna skattesatsen för både primärkommuner och landsting. På så sätt mildras något de skadliga effekter som det nya utjämningsystemet ger upphov till. Genom att avgiften beräknas utifrån den egna skattesatsen skapas dessutom ett incitament att hålla en låg skattesats. Kostnaden för dessa förändringar beräknas till 1,8 miljarder kronor per år – pengar som vi i vårt budgetalternativ tillför kommunsektorn redan år 2006.

Med våra förslag kommer varken kommun eller landsting att få lägre bidrag, eller betala än högre avgift, jämfört med dagens utjämningsystem. Vi står därmed fast bakom de förslag till förändringar i utjämningsystemet som vi presenterade i motion 2003/04:Fi46 (m) i samband med regeringens förslag till ändringar i systemet.

Vad vi här anfört om förändringar i systemet för kommunalekonomisk utjämning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen motion Fi240 (m) yrkande 13, bifaller delvis motionerna Fi209 (m) yrkandena 1 och 2 och N302 (m) yrkande 6 och avslår motionerna 2004/05:Fi23 (c) yrkande 5, K319 (c) yrkande 3, K449 (m) yrkande 2, Fi205 (m), Fi224 (c), Fi273 (c), Fi280 (s), Fi293 (c) yrkande 4, Fi304 (s), N438 (kd) yrkande 3, N443 (fp) yrkande 51, N474 (m, fp, c, kd) yrkande 5 och Bo298 (fp) yrkande 30.

8. Kommunalekonomisk utjämning, punkt 9 (fp)

av Christer Nylander (fp) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ett tillväxtvänligt utjämningsystem. Därmed bifaller riksdagen motion

2005/06:Bo298 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 30,

bifaller delvis motion

2005/06:N443 av Martin Andreasson m.fl. (fp) yrkande 51 och

avslår motionerna

2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkande 5,

2005/06:K319 av Jörgen Johansson (c) yrkande 3,

2005/06:K449 av Henrik S Järrel (m) yrkande 2,

2005/06:Fi205 av Ola Sundell (m),

2005/06:Fi209 av Björn Hamilton och Henrik Westman (båda m) yrkandena 1 och 2,

2005/06:Fi224 av Kerstin Lundgren (c),

2005/06:Fi240 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 13,

2005/06:Fi273 av Agne Hansson och Eskil Erlandsson (båda c),

2005/06:Fi280 av Per Erik Granström och Barbro Hietala Nordlund (båda s),

2005/06:Fi293 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkande 4,

2005/06:Fi304 av Cinnika Beiming (s),

2005/06:N302 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m) yrkande 6,

2005/06:N438 av Mats Odell m.fl. (kd) yrkande 3 och

2005/06:N474 av Lars Lindblad m.fl. (m, fp, c, kd) yrkande 5.

Ställningstagande

En viktig socialliberal princip är att alla människor ska ha möjlighet till en grundläggande god kommunalt finansierad service oavsett var i landet de väljer att bo. Ett system för utjämnning av de kommunalekonomiska förutsättningarna är därför både rimligt och nödvändigt. Dagens system leder dock enligt vår bedömning till orimliga följder för medborgarnas situation och för kommunernas och landstingens ekonomi. Systemets konstruktion utgör nämligen ett hinder för bättre utveckling i ett antal regioner med stark tillväxtpotential. Bland annat hämmas bostadsbyggande.

Vi anser att systemet för kommunalekonomisk utjämnning måste ta hänsyn till såväl inkomstnivå som kostnadsläge i olika delar av landet. Utjämnningen ska baseras på tydligt mätbara strukturella kostnadsskillnader. Bland annat bör kostnadsutjämnningen ta hänsyn till att det finns regioner som fått en högre lönekostnadsnivå på grund av högre genomsnittligt kostnadsläge i hela arbetsmarknadsregionen. Ingen kommun ska enligt vår mening förlora skatteintäkter för att dess invånare får löneökning.

En kommunal skatteutjämnning måste samtidigt utformas på ett sätt som ger kommuner och landsting goda förutsättningar att bedriva sin kärnverksamhet. Därför bör utjämningsgraden i det kommunala inkomstskatteutjämningsystemet sänkas för att rätta till rådande missförhållanden.

Mot denna bakgrund förordar vi en genomgripande översyn av de ekonomiska relationerna mellan staten och kommunerna och landstingen. Även utjämningsystemet måste främja de välfärdsbildande krafterna. De regeländringar i utjämningsystemet som Folkpartiet verkar för har som gemensam nämnare att stimulera kommunerna att vidta egna åtgärder för att förbättra sin situation.

Vad vi här anfört om ett tillväxtvänligt utjämningsystem bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen motion Bo298 (fp) yrkande 30, bifaller delvis motion N443 (fp) yrkande 51 och avslår motionerna 2004/05:Fi23 (c) yrkande 5, K319 (c) yrkande 3, K449 (m) yrkande 2, Fi205 (m), Fi209 (m) yrkandena 1 och 2, Fi224 (c), Fi240 (m) yrkande 13, Fi273 (c), Fi280 (s), Fi293 (c) yrkande 4, Fi304 (s), N302 (m) yrkande 6, N438 (kd) yrkande 3 och N474 (m, fp, c, kd) yrkande 5.

9. Kommunalekonomisk utjämnning, punkt 9 (kd)

av Else-Marie Lindgren (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ett rättvist skatteutjämningsystem. Därmed bifaller riksdagen motion

2005/06:N438 av Mats Odell m.fl. (kd) yrkande 3 och avslår motionerna

2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkande 5,

2005/06:K319 av Jörgen Johansson (c) yrkande 3,

2005/06:K449 av Henrik S Järrel (m) yrkande 2,

2005/06:Fi205 av Ola Sundell (m),

2005/06:Fi209 av Björn Hamilton och Henrik Westman (båda m) yrkandena 1 och 2,

2005/06:Fi224 av Kerstin Lundgren (c),

2005/06:Fi240 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 13,

2005/06:Fi273 av Agne Hansson och Eskil Erlandsson (båda c),

2005/06:Fi280 av Per Erik Granström och Barbro Hietala Nordlund (båda s),

2005/06:Fi293 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkande 4,

2005/06:Fi304 av Cinnika Beiming (s),

2005/06:N302 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m) yrkande 6,

2005/06:N443 av Martin Andreasson m.fl. (fp) yrkande 51,

2005/06:N474 av Lars Lindblad m.fl. (m, fp, c, kd) yrkande 5 och

2005/06:Bo298 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 30.

Ställningstagande

Jag anser att systemet för kommunalekonomisk utjämning inte får konstrueras så att det strider mot grundtanken med det kommunala självstyret, lokaliseringsprincipen och beskattningsrätten. Utjämningsystemet får inte heller strida mot intentionerna i grundlagen som innebär att en kommuns skatteintäkter inte får användas i en annan kommun.

Konstruktionen i dagens utjämningsystem innebär emellertid små möjligheter för en kommun att själv påverka sina inkomster. I vissa fall är dessa möjligheter obefintliga eller t.o.m. negativa. Att exempelvis ta på sig kostnader för att öka bostadsbyggandet ger en kommun små förtjänster i form av ökade skatteintäkter när befolkningen ökar. Det kan t.o.m. innebära att kommunens inkomster minskar.

Det är därför viktigt att skatteutjämningen konstrueras så att den tar hänsyn också till storstädernas speciella villkor och inte motverkar ekonomisk utveckling. Så är dock inte fallet i dag. I dagens system beaktas exempelvis storstadsregionernas merkostnader på ett mycket otillfredsställande sätt.

Jag ser således ett stort behov av förändringar i utjämningsystemet. Sverige behöver ett kommunalt utjämningsystem för att minska de stora klyftor som annars skulle uppstå mellan olika kommuner och landsting beroende på åldersstruktur, geografiska skillnader, skattekraft och sociala olikheter. Men utjämningen ska i första hand vara en statlig fråga, inte som i dag en mellankommunal. Som ett första steg mot ett nytt och annorlunda skatteutjämningsystem bör därför en spärregel införas som innebär att maximalt 10 % av ett landstings eller en kommuns skatteintäkter kan överföras till andra kommuner eller landsting.

Vad jag här anfört om ett rättvist skatteutjämningsystem bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen motion N438 (kd) yrkande 3 och avslår motionerna 2004/05:Fi23 (c) yrkande 5, K319 (c) yrkande 3, K449 (m) yrkande 2, Fi205 (m), Fi209 (m) yrkandena 1 och 2, Fi224 (c), Fi240 (m) yrkande 13, Fi273 (c), Fi280 (s), Fi293 (c) yrkande 4, Fi304 (s), N302 (m) yrkande 6, N443 (fp) yrkande 51, N474 (m, fp, c, kd) yrkande 5 och Bo298 (fp) yrkande 30.

10. Kommunalekonomisk utjämning, punkt 9 (c)

av Roger Tiefensee (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om en ny utredning av systemet för kommunalekonomisk utjämning. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkande 5 och

2005/06:Fi293 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkande 4,
bifaller delvis motionerna
2005/06:K319 av Jörgen Johansson (c) yrkande 3 och
2005/06:Fi224 av Kerstin Lundgren (c) samt
avslår motionerna
2005/06:K449 av Henrik S Järrel (m) yrkande 2,
2005/06:Fi205 av Ola Sundell (m),
2005/06:Fi209 av Björn Hamilton och Henrik Westman (båda m) yrkan-
dena 1 och 2,
2005/06:Fi240 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 13,
2005/06:Fi273 av Agne Hansson och Eskil Erlandsson (båda c),
2005/06:Fi280 av Per Erik Granström och Barbro Hietala Nordlund (båda
s),
2005/06:Fi304 av Cinnika Beiming (s),
2005/06:N302 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m) yrkande 6,
2005/06:N438 av Mats Odell m.fl. (kd) yrkande 3,
2005/06:N443 av Martin Andreasson m.fl. (fp) yrkande 51,
2005/06:N474 av Lars Lindblad m.fl. (m, fp, c, kd) yrkande 5 och
2005/06:Bo298 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) yrkande 30.

Ställningstagande

Det kommunala utjämningsystemet ska göra det möjligt för alla Sveriges kommuner och landsting att kunna erbjuda sina invånare en grundläggande och god servicenivå. Huvudprincipen bör vara att systemet kompenserar för strukturella kostnader, men då en kommun väljer att erbjuda en högre servicenivå ska detta kompenseras av invånarna själva. Samtidigt ska systemet vara utformat så att marginaleffekterna blir så små som möjligt och att negativa marginaleffekter elimineras.

Jag anser att det finns tillväxthämmande inslag i det nya system för kommunalekonomisk utjämning som trädde i kraft den 1 januari 2005. Dessa inslag innebär bl.a. att kommunernas och landstingens ambitioner att höja tillväxten av skattebasen leder till negativa marginaleffekter, vilket motverkar kommunernas incitament för tillväxt. Därför förordar jag att en ny utredning tillsätts med uppgift att se över det kommunala utjämningsystemet. Utredningen bör i sitt arbete utgå från att ett nytt utjämningsystem bör styras av principerna om kommunalt självstyre, likartade förutsättningar för att kunna upprätthålla en skälig servicenivå samt incitament för ekonomisk tillväxt och ökad skattekraft. Dessutom bör det nya systemet förutsätta att rätt målgrupp får del av pengarna, samtidigt som kommunerna ges större rätt att ta del av den tillväxt som sker inom egna kommungränser.

Under den tid då reformen av det kommunala utjämningsystemet förbereds bör kompensationsgraden i skatteutjämningsystemet sänkas från 85 % till 80 %. På så sätt kan man reducera det belopp som kommuner

vars skattebärkraft ligger ovanför den garanterade nivån skjuter till systemet. Detta kan enligt min mening mildra en del av de negativa effekter som dagens system medför.

Vad jag här anfört om en ny utredning av systemet för kommunalekonomisk utjämning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Fi23 (c) yrkande 5 och Fi293 (c) yrkande 4, bifaller delvis motionerna K319 (c) yrkande 3 och Fi224 (c) och avslår motionerna K449 (m) yrkande 2, Fi205 (m), Fi209 (m) yrkandena 1 och 2, Fi240 (m) yrkande 13, Fi273 (c), Fi280 (s), Fi304 (s), N302 (m) yrkande 6, N438 (kd) yrkande 3, N443 (fp) yrkande 51, N474 (m, fp, c, kd) yrkande 5 och Bo298 (fp) yrkande 30.

11. Kommunala skattebaser, punkt 10 (kd)

av Else-Marie Lindgren (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om breddade kommunala skattebaser. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2004/05:Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkande 6 och

2005/06:Fi318 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkande 1 i denna del och avslår motion

2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkande 4.

Ställningstagande

Jag anser att en stabil och tillräckligt omfattande skattebas bekräftar den kommunala självstyrelsen. Självstyrelsen ska därför så långt som möjligt kopplas till ett ekonomiskt oberoende för kommunerna. Detta kan ske t.ex. genom att staten vid justering av inkomstskatter, i den mån som budgetlagen medger, tillämpar skattereduktion och inte avdrag från den beskattningsbara inkomsten. Därmed reduceras statens skatteintäkter och inte kommunsektorns. Med denna metod blir en större andel av kommunsektorns finansiering kopplad till den ekonomiska utvecklingen.

Den kommunala självfinansieringen kan också stärkas genom att kommunernas och landstingens skattebaser breddas till sådana källor som är mindre konjunktur känsliga. Jag finner att Kristdemokraternas förslag att införa en allmän kommunal fastighetsavgift som står i relation till de kostnader kommunerna uppbär för att ge service till fastighetsägarna är ett sådant förslag som stärker den kommunala självfinansieringen. Det ger

också möjlighet för staten att minska anslagen till kommunerna i motsvarande mån, utan att det hotar kvaliteten i vården, skolan eller omsorgen om våra barn och gamla.

Jag anser att riksdagen som sin mening bör tillkännage för regeringen vad jag har anfört om breddade kommunala skattebaser. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Fi22 (kd) yrkande 6 och Fi318 (kd) yrkande 1 i denna del och avslår motion 2004/05:Fi23 (c) yrkande 4.

12. Kommunala skattebaser, punkt 10 (c)

av Roger Tiefensee (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ökade skattebaser och minskat kommunalt beroende av statsbidrag till följd av Centerpartiets inkomstskattereform. Därmed bifaller riksdagen motion

2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkande 4 och avslår motionerna

2004/05:Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkande 6 och

2005/06:Fi318 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkande 1 i denna del.

Ställningstagande

Centerpartiet har under flera år förordat en inkomstskattereform som innebär kraftigt ökade disponibla inkomster för låg- och medelinkomsttagare. Reformen innebär att dagens grundavdrag ersätts med ett jobbavdrag, som utformas som en statligt finansierad skatterabatt. Vid sidan av de ekonomiskt positiva effekterna för stora grupper av befolkningen medför reformen en kraftig förstärkning av kommunernas skattebas. När ekonomin växer och människors löner ökar får kommuner och landsting större intäktsoökningar än i dag. Jag är därför övertygad om att med Centerpartiets inkomstskatteförslag stärks samtliga kommuners skattebas och beroendet av statsbidrag minskas. Skattebasen i kommuner med låg skattekraft ökar samtidigt mer än genomsnittet.

Mot denna bakgrund anser jag att riksdagen som sin mening bör tillkännage för regeringen vad jag har anfört om ökade kommunala skattebaser och minskat kommunalt beroende av statsbidrag till följd av Centerpartiets inkomstskattereform. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Fi23 (c) yrkande 4 och avslår motionerna 2004/05:Fi22 (kd) yrkande 6 och Fi318 (kd) yrkande 1 i denna del.

13. Balanskravet för kommunerna, punkt 11 (c)

av Roger Tiefensee (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om innebörden av begreppet synnerliga skäl vid fastställande av kommunal budget som inte är i balans. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkande 10.

Ställningstagande

Jag anser att det ekonomiska beslutsfattandet i kommunerna ska utgå från lokala och regionala bedömningar. Det kommunala självbestämmandet måste samtidigt förenas med tydliga redovisnings- och värderingsregler. Med dessa regler skapar man grunden för en god politisk dialog och möjlighet för kommunfullmäktige och väljarna att värdera de ekonomiska besluten i kommunen. Så är dock inte fallet när det gäller bestämmelsen att en kommunal budget får fastställas trots att den inte är i balans när synnerliga skäl förekommer. Det är innebörden av begreppet synnerliga skäl som enligt min mening är tämligen oklar. Därför föreslår jag att det i respektive kommun ges möjlighet att besluta om begreppets betydelse under förutsättning att kommunfullmäktige har fattat ett enigt beslut.

Vad jag här anfört om innebörden av begreppet synnerliga skäl vid fastställande av kommunal budget som inte är i balans bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Fi23 (c) yrkande 10.

14. Konkurrensneutralitet, punkt 13 (m)

av Gunnar Axén (m), Cecilia Widegren (m) och Tomas Högström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om likvärdiga spelregler inom välfärdssektorn. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2005/06:U290 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 9 och

2005/06:So350 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m) yrkande 3 och

avslår motionerna

2005/06:Fi249 av Anders Larsson (c) och

2005/06:So694 av Kenneth Johansson m.fl. (c) yrkande 9.

Ställningstagande

Vi anser att det krävs neutrala spelregler och likvärdiga villkor mellan folktandvården och den privata tandvården för att göra det attraktivt för tandläkare att arbeta i Sverige. Det gäller bl.a. skatteregler. Ett stort problem för privattandläkarna är de skillnader i mervärdesskattehänseende som gäller i förhållande till folktandvården. De nuvarande reglerna gynnar den offentliga tandvården och snedvrider konkurrensen. Dessa problem måste få en snar och tillfredsställande lösning. Därutöver krävs enligt vår mening att landstingen renodlar sin roll så att de inte samtidigt fungerar som finansiärer och utförare.

På det europeiska planet ser vi dessutom ett stort behov av en ändring av mervärdesskattedirektivet så att privata alternativ inom välfärdssektorn ska kunna konkurrera på likvärdiga villkor med offentliga alternativ. Detta skulle ytterligare underlätta en fri rörlighet och sätta den enskilde medborgarens behov i fokus.

Vad vi här anfört om likvärdiga spelregler inom välfärdssektorn bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen motionerna U290 (m) yrkande 9 och So350 (m) yrkande 3 och avslår motionerna Fi249 (c) och So694 (c) yrkande 9.

15. Konkurrensneutralitet, punkt 13 (fp, c)

av Christer Nylander (fp), Roger Tiefensee (c) och Gunnar Nordmark (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om särredovisning av folktandvårdens verksamhet. Därmed bifaller riksdagen delvis motion

2005/06:So694 av Kenneth Johansson m.fl. (c) yrkande 9 och avslår motionerna

2005/06:Fi249 av Anders Larsson (c),

2005/06:U290 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) yrkande 9 och

2005/06:So350 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att särredovisning av folktandvårdens verksamhet är en viktig åtgärd för att uppnå målet om konkurrensneutralitet mellan den privata och den offentliga tandvården. I ett läge när vi ser ett stort behov av att öka förekomsten av alternativa vårdgivare, mer entreprenörskap och ökad konkurrens i hälso- och sjukvårdssektorn finns det god anledning att slå vakt om den sektor av hälsoföretagare som redan verkar på en marknad.

Därför är det av största vikt att främja nyföretagande inom tandvårdssektorn och rätta till den obalans som orsakas av mervärdesskattereglerna. Ett första steg är att ställa krav om särredovisning för folktandvårdens verksamhet.

Det som vi har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen delvis motion So694 (c) yrkande 9 och avslår motionerna Fi249 (c), U290 (m) yrkande 9 och So350 (m) yrkande 3.

16. Insatser för personer med funktionshinder, punkt 14 (m, fp, kd, c)

av Gunnar Axén (m), Christer Nylander (fp), Roger Tiefensee (c), Cecilia Widegren (m), Tomas Högström (m), Gunnar Nordmark (fp) och Else-Marie Lindgren (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om en översyn av effekterna av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2004/05:Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkande 10, 2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkande 7 och 2005/06:Fi216 av Gunnar Axén (m) yrkandena 1–3 och avslår motion 2005/06:Fi253 av Lennart Axelsson m.fl. (s).

Ställningstagande

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) reglerar samhällets skyldigheter att ge olika former av stöd till psykiskt och fysiskt funktionshindrade. Denna lagstiftning är helt avgörande för många funktionshindrade personers möjligheter till självständighet, livskvalitet och inflytande i samhället. Vi kan dock konstatera att alltsedan lagen trädde i kraft 1994 har många invändningar framförts gällande lagens utformning och tillämpning. Brister i LSS har påtalats av både brukare och huvudmän. Erfarenheterna har visat på otydligheter i definitioner av såväl personkretsen som vissa insatser. Därutöver finns andra tydliga brister i regelverket som behöver åtgärdas.

Vi anser att det nu, drygt tio år efter det att lagen trädde i kraft, är viktigt att analysera och utvärdera effekterna av lagstiftningen. Den pågående översynen inom ramen för Assistanskommittén ska enligt vår uppfattning genomföras utan att själva rättighetslagstiftningen som sådan

ifrågasätts. Man bör i stället eftersträva att hanteringen av LSS blir acceptabel för de berörda personerna ur ett kvalitets-, valfrihets- och integritetsperspektiv.

Vi kan samtidigt konstatera att kostnaderna för LSS-verksamheten kraftigt skjutit i höjden. Detta har inneburit en orimlig ekonomisk belastning för vissa kommuner medan andra fått väsentligt mer resurser än det reella behovet. Det ekonomiska utfallet av utjämningsystemet styrker enligt vår mening behovet av en översyn av finansieringssystemet i LSS-utjämnningen. Översynens utgångspunkt bör vara att staten i framtiden ska ta över kostnadsansvaret för LSS. Behovet av en översyn stärks av regeringens hantering av utjämningsystemet. I budgeten förordades ett basår för utjämningsystemet, vilket ändrades 22 dagar senare. Denna bristande långsiktighet försvårar kommunernas planeringsförutsättningar.

Det som vi har anfört om översynen av LSS bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2004/05:Fi22 (kd) yrkande 10, 2004/05:Fi23 (c) yrkande 7 och Fi216 (m) yrkandena 1–3 och avslår motion Fi253 (s).

Särskilda yttranden

1. Anslagen för 2006 inom utgiftsområde 25, punkt 1 (m)

Gunnar Axén (m), Cecilia Widegren (m) och Tomas Högeström (m) anför:

Riksdagen har den 23 november 2005 i första steget av budgetprocessen ställt sig bakom den socialdemokratiska regeringens, Vänsterpartiets och Miljöpartiet de grönas budgetförslag för 2006. Det innebär att riksdagen nu har låst såväl utgiftstak som ramar för de 27 utgiftsområdena samt fattat beslut om skatte- och avgiftsförändringar som ska träda i kraft nästa år.

För 2006 gäller därmed att de samlade utgifterna för utgiftsområde 25 inte får överstiga 60 161 miljoner kronor under riksdagens fortsatta behandling. Moderata samlingspartiets förslag på utgiftsområdet överstiger denna nivå med 46 171 miljoner kronor och kan således inte tas upp till formell behandling.

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen givit budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskat, avstår vi från att redovisa något formellt motförslag till anslagsfördelningen inom utgiftsområdet. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där olika delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat.

Moderata samlingspartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av politiken avseende den kommunala sektorn och den kommunala ekonomin. Vår politik ger kommunerna ett ekonomiskt utrymme som sammanlagt över tre år är drygt 12,3 miljarder kronor större än i regeringens förslag, och redan 2006 är det ekonomiska utrymmet för kommunerna 5,5 miljarder kronor större än i regeringens förslag.

Vi vidhåller vår uppfattning att anslagen inom utgiftsområde 25 nästa år bör vara 46 171 miljoner kronor högre än den ram för utgiftsområdet som riksdagen beslutat om. Den stora skillnaden mellan vårt förslag till ram för utgiftsområdet och den beslutade ramen beror i huvudsak på att vi kompenserar kommunerna för det inkomstbortfall som vårt budgetalternativ ger upphov till. Dessutom avvisar vi, i enlighet med våra tidigare ställningstaganden, regeringens sysselsättningsåtgärder till kommuner och landsting som ges på statsbudgetens inkomstsida. Dessa medel vill vi i stället huvudsakligen använda för att öka det generella statsbidraget till kommunerna. Vi avvisar också regeringens förslag till vårdgaranti och ökad tillgänglighet i vården till förmån för det gemensamma borgerliga förslaget om en nationell vårdgaranti. Enligt vår mening ska vårdgarantin, liksom kostnaderna för LSS, finansieras av staten via utgiftsområde 9. Samtidigt står vi bakom våra förslag till förändringar i systemet för kommunalekonomisk utjämning, vilka vi presenterade i samband med regeringens proposition om ändringar i det kommunala utjämningssystemet. Vi beräknar att statens

kostnader för de förändringar i utjämningsystemet som snarast måste genomföras uppgår till 1,8 miljarder kronor per år – pengar som i det moderata budgetalternativet redan nästa år tillförs kommunsektorn.

Vi anser vidare att den kommunala verksamheten bör koncentreras till de viktigaste uppgifterna. Det finns ett behov av avregleringar och ändrade ansvarsförhållanden mellan stat och kommun. Sådana förändringar gagnar den kommunala demokratin och skapar samtidigt förutsättningar för effektiviseringar av de kommunala verksamheterna. De skapar också grund för att i ett längre perspektiv reformera dessa verksamheter för att trygga välfärden. Med vår politik får kommunerna emellertid resurser att även på kort sikt prioritera skola, vård, omsorg och kultur. Därmed stabiliseras förutsättningarna för kommunsektorn och behovet av plötsliga insatser för att rädda ekonomiskt utsatta kommuner eller landsting minskar betydligt.

2. Anslagen för 2006 inom utgiftsområde 25, punkt 1 (fp)

Christer Nylander (fp) och Gunnar Nordmark (fp) anför:

Riksdagen har den 23 november 2005 i första steget av budgetprocessen ställt sig bakom regeringens, Vänsterpartiets och Miljöpartiet de grönas budgetförslag för 2006. Det innebär att riksdagen nu har låst såväl utgiftstak som ramar för de 27 utgiftsområdena samt fattat beslut om skatte- och avgiftsförändringar som ska träda i kraft nästa år.

För 2006 gäller därmed att de samlade utgifterna för utgiftsområde 25 inte får överstiga 60 161 miljoner kronor under riksdagens fortsatta behandling. Folkpartiet liberalernas förslag på utgiftsområdet överstiger denna nivå med 35 219 miljoner kronor och kan således inte tas upp till formell behandling.

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen givit budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskat, avstår vi från att redovisa något formellt motförslag till anslagsfördelningen inom utgiftsområdet. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där olika delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat.

Folkpartiet liberalerna har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av politiken avseende den kommunala sektorn och den kommunala ekonomin. Vi vidhåller vår uppfattning att anslagen inom utgiftsområde 25 bör vara 35 219 miljoner kronor högre än den ram för utgiftsområdet som riksdagen beslutat om. Den stora skillnaden mellan vårt förslag till ram för utgiftsområdet och den beslutade ramen beror i huvudsak på att vi kompenserar kommunerna för det inkomstbortfall som vårt budgetalternativ ger upphov till. Dessutom avvisar vi regeringens förslag till vårdgaranti och ökad tillgänglighet i vården till förmån för det gemensamma borgerliga förslaget om en nationell vårdgaranti. Enligt vår mening ska vårdgarantin finansieras av staten via utgiftsområde 9, vilket vi i vårt budgetalternativ redovisar i nettotermer. Vi avvisar också regeringens bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting.

Vi anser att den kommunala verksamheten kan stärkas genom att kommuner och landsting ges nya förutsättningar att fullfölja sina uppdrag. Den kommunala verksamheten kan förnyas och bli både kvalitetsmässigt bättre och mer ekonomiskt effektiv när den offentliga tjänsteproduktionen öppnas för konkurrens. Genom att undanröja statliga hinder för privata alternativ inom kommunal verksamhet och landstingsverksamhet och genom att konkurrensutsätta all verksamhet som inte är myndighetsutövning ökar såväl mångfalden som valfriheten och kvaliteten inom välfärdssektorn. Dessutom bidrar en reform av den offentliga upphandlingen till att konkurrensneutraliteten mellan offentligt driven verksamhet och privat verksamhet utvecklas. Vi förespråkar samtidigt att monopolen inom kommuner och landsting bryts upp också för att öppna större utvecklingsmöjligheter för kvinnligt företagande. Då kan lönerna inom vissa kvinnodominerade yrken i offentlig sektor höjas till följd av konkurrens mellan arbetsgivarna.

3. Anslagen för 2006 inom utgiftsområde 25, punkt 1 (kd)

Else-Marie Lindgren (kd) anför:

Riksdagen har den 23 november 2005 i första steget av budgetprocessen ställt sig bakom regeringens, Vänsterpartiets och Miljöpartiet de grönas budgetförslag för 2006. Det innebär att riksdagen nu har låst såväl utgiftstak som ramar för de 27 utgiftsområdena samt fattat beslut om skatte- och avgiftsförändringar som ska träda i kraft nästa år.

För 2006 gäller därmed att de samlade utgifterna för utgiftsområde 25 inte får överstiga 60 161 miljoner kronor under riksdagens fortsatta behandling. Kristdemokraternas förslag på utgiftsområdet överstiger denna nivå med 32 267 miljoner kronor och kan således inte tas upp till formell behandling.

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen givit budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskat, avstår vi från att redovisa något formellt motförslag till anslagsfördelningen inom utgiftsområdet. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där olika delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat.

Kristdemokraterna har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av politiken avseende den kommunala sektorn och den kommunala ekonomin. Jag vidhåller vår uppfattning att anslagen inom utgiftsområde 25 bör vara 32 267 miljoner kronor högre än den ram för utgiftsområdet som riksdagen beslutat om. Den stora skillnaden mellan Kristdemokraternas förslag till ram för utgiftsområdet och den beslutade ramen beror i huvudsak på att vi kompenserar kommunerna för det inkomstbortfall som vårt budgetalternativ ger upphov till. Kristdemokraterna tillför samtidigt drygt 3 000 miljoner kronor till kommunerna för att finansiera våra satsningar på kommunalt vårdnadsbidrag, reformering av maxtaxan, ökad kvalitet i barnomsorgen samt tryggare boende för äldre. Vi avvisar dessutom regeringens förslag till vårdgaranti och ökad tillgänglighet i vår-

den till förmån för det gemensamma borgerliga förslaget om en nationell vårdgaranti. Enligt min mening ska vårdgarantin finansieras av staten via utgiftsområde 9.

På längre sikt krävs det dock en politik som leder till högre och mer uthållig tillväxt, fler jobb och fler människor i skatteinbringande sysselsättning som är av central betydelse för kvaliteten i välfärden. Utan denna tillväxt kommer kommunsektorn att tvingas till nedskärningar. På längre sikt bör också kommunernas beroende av omfördelning av statliga medel minska. Detta kan ske dels genom en bättre tillväxt, dels genom att staten i större mån än i dag låter kommunerna själva disponera över sina skatteinkomster. Den kommunala självstyrelsen är enligt min mening den bästa garanten för att välfärden blir likvärdig i hela landet.

4. Anslagen för 2006 inom utgiftsområde 25, punkt 1 (c)

Roger Tiefensee (c) anför:

Riksdagen har den 23 november 2005 i första steget av budgetprocessen ställt sig bakom regeringens, Vänsterpartiets och Miljöpartiet de grönas budgetförslag för 2006. Det innebär att riksdagen nu har låst såväl utgiftstak som ramar för de 27 utgiftsområdena samt fattat beslut om skatte- och avgiftsförändringar som ska träda i kraft nästa år.

För 2006 gäller därmed att de samlade utgifterna för utgiftsområde 25 inte får överstiga 60 161 miljoner kronor under riksdagens fortsatta behandling. Centerpartiets förslag på utgiftsområdet understiger denna nivå med 29 021 miljoner kronor och kan således tas upp till formell behandling.

Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen givit budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskat, avstår vi från att redovisa något formellt motförslag till anslagsfördelningen inom utgiftsområdet. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där olika delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat.

Centerpartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av politiken avseende den kommunala sektorn och den kommunala ekonomin där kommuner ges en bättre möjlighet att själva styra över sin ekonomi genom starkare skattebaser och mindre beroende av statsbidrag. Jag vidhåller vår uppfattning att anslagen inom utgiftsområde 25 bör vara 29 021 miljoner kronor lägre än den ram för utgiftsområdet som riksdagen beslutat om. Den stora skillnaden mellan Centerpartiets förslag till ram för utgiftsområdet och den beslutade ramen beror i huvudsak på att vi justerar ned statsbidraget till kommunerna med hänsyn till den inkomstökning som vårt budgetalternativ ger upphov till. Enligt min mening stärker Centerpartiets skatteförslag det kommunala självstyret genom att makten förs närmare enskilda människor och deras närmaste politiska beslutsnivå – kommunerna.

Jag avvisar regeringens förslag till vårdgaranti och ökad tillgänglighet i vården till förmån för det gemensamma borgerliga förslaget om en nationell vårdgaranti som finansieras av staten via utgiftsområde 9. Dessutom ska ett antal specialdestinerade bidrag, tillsammans med det tillfälliga systerstödets bidrag på statsbudgetens inkomstsida, omvandlas till generella statsbidrag.

Jag anser vidare att kommunalt självstyre måste stärkas genom satsningar på regional tillväxt. En regionalisering av Sverige innebär enligt min mening att de regionala enheterna ska få ta över ansvaret för näringspolitik, kulturpolitik och regionalpolitik från staten samt få tillgång till EU:s strukturfonder. Starka självständiga regioner är även en förutsättning för att stärka den kommunala nivån, där kommunpolitikerna får lättare att driva tillväxtfrågorna både i sina egna kommuner och i samarbete över kommungränserna. Kommunerna blir en viktig samarbetspartner i tillväxtarbetet när regionerna får makten över de politikområden som kan stärka tillväxten.

I detta sammanhang kan jag konstatera att det nuvarande skatteutjämningsystemet innehåller inslag som är tillväxthämmande. I dagens system leder kommuners och landstings ambitioner att höja tillväxten i skattebasen till negativa margineffekter. Detta bör enligt min mening ändras genom att kompensationsgraden i skatteutjämningsystemet sänks för de kommuner och landsting som betalar avgift till systemet. Dessutom bör även strukturbidragens roll ses över. Incitament behövs också så att ingen får betala mer till systemet om man ett år har en väsentligt högre skattekraftstillväxt än vad genomsnittet i landet har.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2005/06:1

Proposition 2005/06:1 Budgetpropositionen för 2006 utgiftsområde 25:

1. Riksdagen för 2006 anvisar anslagen under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner enligt följande uppställning:

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	Regeringens förslag
48:1 Kommunalekonomisk utjämning	ramanslag	58 128 600
48:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting	ramanslag	261 410
48:3 Statligt utjämningsbidrag för LSS-kostnader	ramanslag	1 767 150
48:4 Bidrag till organisationer inom det kommunal-ekonomiska området	ramanslag	3 750
Summa		60 160 910

Skrivelse 2004/05:102

Regeringens skrivelse 2004/05:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn.

Följdmotioner med anledning av skr. 2004/05:102

2004/05:Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att öka de generella statsbidragen till den kommunala sektorn.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om ett ökat självbestämmande över riktade anslag till kommunsektorn.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att införa ett kommunalt vårdnadsbidrag.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en särskild satsning på psykiatrin.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en höjning av maxtaxan och satsning på kommunal barnomsorg.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att avskaffa den statliga fastighetsskatten och införa en kommunal fastighetsavgift.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om uppföljning och kontroll av tillförda medel till sjukvården.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en breddad rekrytering av vårdpersonal.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om anhörgivårdares rätt till praktisk och ekonomisk hjälp, information och handledning.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att pröva frågan om att låta staten ta över kostnaden för LSS.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att tillföra medel till frivilligorganisationer verksamma inom missbrukarvården och inom det narkotikaförebyggande arbetet.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att öka valfriheten och föräldrarnas inflytande över barnomsorgen.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att öka mångfalden i skolutbildningen så att den bättre svarar mot elevernas behov och önskemål.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att införa en gymnasieexamen.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att stärka de fristående skolornas ställning.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om långsiktighet i vuxenutbildningen.

2004/05:Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att återupprätta det kommunala självbestämmandet, enligt federalismens principer, och samtidigt skapa förutsättningar för en god ekonomisk hushållning i Sveriges kommunala sektor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att de riktade statsbidragen bör omvandlas till generella bidrag för att motverka statlig styrning och främja långsiktig ekonomisk planering i kommunerna.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att finansieringsprincipen skall respekteras.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om hur Centerpartiets inkomstskatteförslag ökar skattebasen och hur kommunernas beroende av statsbidrag minskas.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om principerna för en ny utredning som har till uppgift att se över det kommunala skatteutjämningsystemet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att stimulera den lokala och regionala nivåns utveckling till aktivt folkstyre på regional nivå.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en översyn av huvudmannaskapet för LSS-verksamheten.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att staten inte skall reglera verksamheten så att möjligheten till alternativa driftsformer inom kommuner och landsting hämmas.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att respektive kommun skall ges möjlighet att besluta om innebörden av begreppet ”synnerliga skäl”, under förutsättning att beslutet i kommunfullmäktige är enigt.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:K319 av Jörgen Johansson (c):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att göra en översyn av utjämningsystemet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av fasta normer i relationen mellan kommuner/landsting och staten inom ramen för den s.k. finansieringsprincipen.

2005/06:K449 av Henrik S Järrel (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs rörande principerna för inomkommunal skatteutjämnning.

2005/06:Fi205 av Ola Sundell (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skatteutjämnning.

2005/06:Fi209 av Björn Hamilton och Henrik Westman (båda m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det kommunala självstyret.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avskaffande av nuvarande utjämningsystem mellan kommunerna.

2005/06:Fi216 av Gunnar Axén (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utjämningsystemet inom LSS.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att värna valfriheten för personer som omfattas av LSS.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över övergången mellan de olika finansieringsystemen för LSS.

2005/06:Fi224 av Kerstin Lundgren (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förändra inkomst- och skatteutjämnningen i syfte att forma ett system som ger människor likvärdiga möjligheter i hela landet, stärker och fördjupar det kommunala självstyret och främjar tillväxt över hela landet.

2005/06:Fi234 av Anders Larsson och Roger Tiefensee (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att till riksdagen återkomma med förslag om ändrade redovisningsregler för intjänade ej ännu utbetalade pensionsskulder i kommuner och landsting.

2005/06:Fi240 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

13. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till förändringar i det kommunala skatteutjämningsystemet i enlighet med vad som anförs i motionen (avsnitt 8 och 12).

2005/06:Fi249 av Anders Larsson (c):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att kommuner och landsting ej skall vara föremål för momsdebitering.

2005/06:Fi253 av Lennart Axelsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av förutsättningar för långsiktig planering av kommunernas insatser enligt LSS.

2005/06:Fi262 av Göran Persson i Simrishamn och Christer Adelsbo (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att statliga satsningar som görs i landet inte skall skilja sig i omfång beroende på var man bor.

2005/06:Fi273 av Agne Hansson och Eskil Erlandsson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det bör införas en ö-faktor i det kommunala skatteutjämnings-systemet som kompenserar Gotland för dess ö-läge.

2005/06:Fi280 av Per Erik Granström och Barbro Hietala Nordlund (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kostnadsfördelning mellan kommuner.

2005/06:Fi293 av Maud Olofsson m.fl. (c):

4. Riksdagen beslutar sänka kompensationsgraden i det inomkommunala utjämningsystemet från 85 % till 80 %.

2005/06:Fi303 av Mikael Odenberg m.fl. (m):

Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunerna enligt uppställningen:

Tusental kronor

Anslag		Förändring
Utg.omr. 25		
A 48:1	Kommunalekonomisk utjämning	+48 189 749
A 48:2	Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting	-251 410
A 48:3	Statligt utjämningsbidrag för LSS-kostnader	-1 767 150

2005/06:Fi304 av Cinnika Beiming (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om byggkostnadsfaktorn i det kommunala kostnadsutjämnings-systemet.

2005/06:Fi313 av Roger Tiefensee m.fl. (c):

Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner enligt följande uppställning:

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Anslagsför- ändring
48:1 Kommunalekonomisk utjämning	58 129 000	-28 760 000
48:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting	261 000	-261 000
48:3 Statligt utjämningsbidrag för LSS-kostnader	1 767 000	
48:4 Bidrag till organisationer inom det kommunalekonomiska området	4 000	
Summa	60 161 000	-29 021 000

2005/06:Fi318 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tydliggöra den kommunala självstyrelsen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att precisera, lagfästa och institutionalisera finansieringsprincipen.
13. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag för budgetåret 2006 anslagen under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner enligt uppställning:

*Tusental kronor***Beräkning av utg.omr. 25**

		Utg.omr. 25, Anslag 48:1, regeringens förslag	58 128 600	67 380 000	74 380 000
		Våra neutraliseringar	+32 588 200	+24 501 800	+19 561 800
25	48:1	Nej till regeringens vårdgaranti och tillgänglighetspengar*	-1 950 000	-1 750 000	-1 750 000
25	48:1	Generell kommunsatsning	+2 000 000	+3 000 000	
25	48:1	Nej till regeringens sysselsättningsstöd	-7 000 000	-1 000 000	
25	48:1	Kommunalt vårdnadsbidrag	+1 190 000	+1 968 000	+1 132 000
25	48:1	Höjd maxtaxa	-1 300 000	-1 300 000	-1 300 000
25	48:1	Övriga förändringar av utg.omr. 25, Anslag 48:1	+7 000 000	+1 000 000	
		Anslag 48:1, vårt förslag	90 656 800	93 799 800	92 023 800
		Skillnad mot regeringen	+32 528 200	+26 419 800	+17 643 800
25	48:2	Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting**	-261 410	-572 610	-572 610
		Nettoeffekt utg.omr. 25, skillnad mot regeringen	+1 880 590	+3 047 390	-2 438 610
		<i>Nettoeffekt anslag 48:1 (exkl. övrigt***)</i>	<i>+4 092 000</i>	<i>+5 370 000</i>	<i>-116 000</i>

* Vi tillför 3 500 miljoner kronor 2006 och 2007 i en nationell vårdgaranti under utg.omr. 9.

** Beloppet räknas in i totaleffekten för indrag av specialdestinerade bidrag.

*** Med övrigt avses indragna specialdestinerade bidrag som läggs i det generella stödet samt effekten av att vi istället för regeringens vårdgaranti anslår 3 500 miljoner kronor 2006 och 2007 på utg.omr. 9, se not 1.

2005/06:U290 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ändra mervärdesskattedirektivet så att privata alternativ inom välfärdssektorn kan konkurrera på likvärdiga villkor med offentliga alternativ.

2005/06:So350 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om likvärdiga spelregler.

2005/06:So694 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om särredovisning av folktandvårdens verksamhet.

2005/06:N244 av Tobias Krantz (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om vikten av att en ökad andel av den offentliga
sektorns verksamhet läggs ut på entreprenad.

2005/06:N302 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om behovet av förändringar i utjämningsystemet.

2005/06:N438 av Mats Odell m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om nödvändigheten av ett rättvist skatteutjämningsystem.

2005/06:N443 av Martin Andreasson m.fl. (fp):

51. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om behovet av ett skatteutjämningsystem som är både
tillväxtfrämjande och tar hänsyn till det höga kostnadsläget i Stock-
holmsregionen.

2005/06:N474 av Lars Lindblad m.fl. (m, fp, c, kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att skattekompensationen från Danmark till Sverige
bör fördelas ut till Region Skåne och de skånska kommunerna.

2005/06:Bo298 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om ett tillväxtvänligt skatteutjämningsystem.

BILAGA 2

Socialutskottets yttrande 2005/06:SoU2y

Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 31 maj 2005 beslutat att bereda bl.a. socialutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2004/05:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn samt de motioner som har väckts med anledning av skrivelsen och som berör utskottets beredningsområde.

Socialutskottet begränsar yttrandet till avsnitten 3. Hälso- och sjukvårdspolitik, 4.1 Äldreomsorg, 4.2 Insatser för personer med funktionshinder och 4.3 Individ- och familjeomsorg samt motionerna Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd) yrkandena 4 och 9–11 samt Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c) yrkandena 7 och 8.

Socialutskottet

Skrivelsen

I skrivelsen lämnar regeringen en översiktlig redovisning av hur ekonomin och verksamheten i kommuner och landsting har utvecklats de senaste åren.

Redovisningen av den ekonomiska utvecklingen innefattar i huvudsak utvecklingen av kommunsektorns andel i samhällsekonomin, resultatutvecklingen för kommuner och landsting samt kommunala bolag, sysselsättningsutvecklingen, kommunala entreprenader och köp av verksamhet samt effekter av det kommunala skatteutjämningsystem som gällde t.o.m. 2004.

Redovisningen av utvecklingen i den kommunala verksamheten omfattar i första hand de obligatoriska verksamheterna skola, vård och omsorg. Redovisningen syftar till att beskriva hur dessa verksamheter utvecklats i förhållande till de nationella mål som riksdag och regering har formulerat.

I övrigt redovisas kommunsektorns roll i utvecklingen inom bl.a. folkhälsa.

Redovisningen av de kommunala verksamheterna avser i huvudsak förhållandena t.o.m. verksamhetsåret 2003.

I *regeringens skrivelse* konstateras i de sammanfattande slutsatserna avseende hälso- och sjukvård följande.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen är det övergripande målet för hälso- och sjukvården en god hälsa och vård på lika villkor för hela befolkningen.

Det finns också sedan 1997 en allmän prioriteringsregel i hälso- och sjukvårdslagen som lägger fast att den som har det största behovet av hälso- och sjukvården skall ha företräde till vården.

Den positiva utvecklingen avseende återstående medellivslängd har fortsatt i Sverige, och 2003 uppgick den till 82,4 år för kvinnor respektive 77,9 år för män. Spädbarnsdödligheten i Sverige är den lägsta inom EU med 2,8 barn per 1 000 levande födda 2002. Genomsnittet inom EU var 4,5 barn per 1 000 levande födda under samma år.

Av sjukvårdens totala nettokostnader på 133 miljarder kronor 2003 används 72 % till specialiserad vård, 19 % till primärvård (vårdcentraler m.m.) och resten till övrig hälso- och sjukvård. Den ökning av kostnadsandelen för primärvård som kunde ses under slutet av 1990-talet tycks ha stannat av, detta trots att mer vård i dag utförs inom öppenvården och att minskningen av vårdtiderna inom slutenvården fortsätter

De avtal mellan staten och Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet som ligger till grund för den nationella handlingsplanen och tillgänglighetsatsningen löpte ut vid årsskiftet 2004/05. Dessa har omfattat utvecklingsavtal, resurstillskott och uppföljning inom prioriterade delar av hälso- och sjukvården. Problem med tillgänglighet finns dock fortfarande inom sjukvården i form av värdköer och i vissa fall långa väntetider till planerad vård. Det är dessutom fortfarande en minoritet av landstingen som – i praktiken – uppfyller den lagstadgade skyldigheten att erbjuda invånarna att välja fast läkarkontakt.

Landstingens totala kostnader för läkemedel ökade i följd med ca 2,8 % och uppgick därmed till ca 23 miljarder kronor. De senaste två åren har kostnadsökningarna för läkemedel dämpats betydligt genom ökad priskonkurrens och att apoteken sedan oktober 2002 enligt lag byter ut ett dyrare läkemedel till det billigaste likvärdiga läkemedlet.

De totala kostnaderna för tandvården ökade under 2003 med 12 %, vilket till stor del berodde på stigande utgifter för det högkostnadskydd för protetik för personer över 65 år som infördes i juli 2002. Patientavgifterna ökade också kraftigt, även om deras andel av de totala kostnaderna minskade något. Prisökningarna på tandvård har fortsatt men varierar kraftigt mellan olika vårdgivare och olika behandlingsåtgärder. Kostnaderna för sådan tandvård som landstingen skall erbjuda vissa kategorier av äldre och funktionshindrade samt personer som behöver tandvård som ett led i en sjukdomsbehandling sjönk något under 2003.

I *regeringens skrivelse* konstateras i de sammanfattande slutsatserna avseende äldreomsorg följande.

Av landets invånare över 65 år är det knappt 16 % som får bistånd i kommunernas äldreomsorg. Andelen har varit oförändrad under de senaste fyra åren. Däremot har det totala antalet platser i särskilt boende minskat de senaste åren, medan det totala antalet personer som får hemtjänst ökat i ungefär samma omfattning. Problem finns, enligt flera länsstyrelsers tillsyn, med tillgång till platser i särskilt boende.

Kostnadsskillnaderna mellan kommunerna för äldreomsorg är mycket stora, såväl när det gäller kostnader i kronor per invånare 65 år och äldre som i kronor per person med insats. För en person med hjälp i ordinarie boende var exempelvis genomsnittskostnaden 2003 i den kommun som låg högst sex gånger så stor som i den kommun som låg lägst.

Rekryteringsbehovet är stort inom äldreomsorgen; under 2003 anställdes drygt 25 000 personer. Regeringen inrättade under hösten 2004 en kommitté, Kompetensstegen, som skall stödja projekt som kan ge långsiktiga positiva effekter på kvalitetsutveckling och kompetensförsörjning inom vård och omsorg av äldre.

I regeringens skrivelse konstateras i de sammanfattande slutsatserna avseende insatser för personer med funktionshinder följande.

Kommunernas insatser för personer med funktionshinder fortsätter att öka. Under 2003 fick ca 48 000 personer insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), en ökning med 17 % sedan 1999. Under 2003 fick ca 21 000 personer (0–64 år) insatser enligt socialtjänstlagen (SoL), en ökning med 5 % sedan 1999. Kommunernas kostnader har under samma period ökat med ca 20 % till 30,9 miljarder kronor.

De icke verkställda besluten och domarna enligt LSS och SoL har minskat i antal, men problemet kvarstår. Besluten om kontaktperson utgör den överlägset största andelen av de icke verkställda besluten enligt LSS, cirka hälften. Det orsakas till viss del av att det är svårt för kommunerna att rekrytera kontaktpersoner och ledsagare för funktionshindrade. Lagändringen, som trädde i kraft i juli 2002, och som innebär att kommunerna kan föreläggas en sanktionsavgift för icke verkställda domar har fått till effekt att kommunerna arbetar mer effektivt med att verkställa domar. Sanktionsavgifter i storleksordningen 50 000–549 000 kr utdömdes under år 2003.

I regeringens skrivelse konstateras i de sammanfattande slutsatserna avseende individ- och familjeomsorg följande.

Socialtjänstens individ- och familjeomsorg (IFO) har till uppgift att i olika former stödja, hjälpa och skydda utsatta grupper i samhället. Mer än en halv miljon människor har årligen kontakt med individ- och familjeomsorgen. Merparten av insatserna går till människor med ekonomiska problem. Kommunernas kostnader för hela individ- och familjeomsorgen i fasta priser har i stort sett varit oförändrade under åren 1999–2003. Under 2003 uppgick kostnaderna för IFO till 26 miljarder kronor. Under 2003 köptes verksamhet för 6 miljarder kronor, en ökning med 35 % jämfört med 1999.

Under 2004 vände utvecklingen avseende ekonomiskt bistånd. Kostnaderna för socialbidrag ökade för första gången sedan 1997. Målet att halvera socialbidragsberoende mellan åren 1999 och 2004 kommer därmed inte att uppnås.

Kostnaderna för missbrukarvården ökade mellan 2002 och 2003. Socialstyrelsen konstaterar också att eftervården för missbrukare är eftersatt och att det förekommer brister i vårdkedjan. En tydlig trend är att alltfler insatser inom barn- och ungdomsvården ges utan biståndsprövning.

Motionerna

I *motion Fi22 av Else-Marie Lindgren m.fl. (kd)* begärs ett tillkännagivande om en särskild satsning på psykiatrin (*yrkande 4*). Motionärerna anser att regeringens satsning på den psykiatriska vården saknar en långsiktig viljeinriktning och långsiktiga målsättningar. För 2005–2007 föreslås därför att ytterligare 925 miljoner kronor satsas på psykiatrin. Vidare begärs ett tillkännagivande om anhörigvårdares rätt till praktisk och ekonomisk hjälp, information och handledning (*yrkande 9*). Motionärerna anför att det inte går att lägga omsorgsansvar på de anhöriga utan att ge dem tillräckligt med stöd och resurser. Motionärerna begär också ett tillkännagivande om att frågan om att låta staten ta över kostnaden för LSS bör prövas (*yrkande 10*). Enligt motionärerna bör effekterna av lagen, som varit i kraft i drygt 10 år, nu vara möjliga att analysera och utvärdera. Översynen bör företas utan att ifrågasätta själva rättighetslagstiftningen som sådan och utgångspunkten bör vara att staten i framtiden skall ta över kostnadsansvaret för LSS. I motionen begärs avslutningsvis ett tillkännagivande om att tillföra medel till frivilligorganisationer verksamma inom missbrukarvården och inom det narkotikaförebyggande arbetet (*yrkande 11*). För 2005–2007 föreslås att sammanlagt 200 miljoner anvisas till dessa organisationer. Motionärerna hänvisar till sitt budgetförslag från i höstas när det gäller yrkandena 4 och 11.

I *motion Fi23 av Jörgen Johansson m.fl. (c)* begärs ett tillkännagivande om en översyn av huvudmannskapet för LSS-verksamheten (*yrkande 7*). Motionärerna anför att kommunens utgifter i små kommuner med endast en eller ett fåtal personer som är berörda av LSS direkt kan kopplas till enskilda individer. Enligt motionärerna är detta djupt olyckligt. Hanteringen av LSS bör vara acceptabel såväl ur kvalitets- som integritetsperspektiv, anför det. Detta förutsätter en översyn av huvudmannskapet och ett eventuellt statligt finansieringsansvar. I motionen begärs vidare ett tillkännagivande om att staten inte skall reglera verksamheten så att möjligheten till alternativa driftsformer inom kommuner och landsting hämmas (*yrkande 8*). Motionärerna anför att bl.a. formerna för etableringsfrihet inom den solidariskt finansierade vårdsektorn bör undersökas.

Socialutskottets ställningstagande

Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat sig om betydelsen av en väl fungerande uppföljning av den kommunala sektorn (se t.ex. skr. 2003/04:102, bet. 2004/05:FiU3, rskr. 2004/05:140). Regeringens årliga skrivelse, Utvecklingen inom den kommunala sektorn, utgör med sin övergripande redovisning av läget i kommunsektorn ett viktigt inslag i återrapporteringen av resultatinformation till riksdagen. Den föreliggande redovisningen av de olika kommunala verksamheterna avser i huvudsak förhållandena t.o.m. verksamhetsåret 2003.

Beträffande de olika frågeställningar som tas upp i motionerna 2004/05:Fi22 (kd) yrkandena 4 och 9–11 samt 2004/05:Fi23 (c) yrkandena 7 och 8 har likartade motionsyrkanden behandlats av socialutskottet och avstyrkts av riksdagen under föregående riksmöte. Motionerna återfinns i bilaga till detta yttrande i en översiktlig tabell där hänvisning ges till tidigare behandling och tidigare reservationer. Utskottet har inte ändrat inställning. Socialutskottet anser att finansutskottet bör avstyrka bifall till dessa yrkanden.

Stockholm den 21 september 2005

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ingrid Burman (v), Chatrine Pålsson (kd), Kristina Zakrisson (s), Kerstin Heinemann (fp), Conny Öhman (s), Catherine Persson (s), Anne Marie Brodén (m), Marina Pettersson (s), Erik Ullenhag (fp), Kenneth Johansson (c), Magdalena Andersson (m), Elina Linna (v), Jan Lindholm (mp), Jan Emanuel Johansson (s), Maud Ekendahl (m), Christina Nenes (s) och Thomas Strand (s).

Avvikande meningar

1. Chatrine Pålsson (kd), Anne Marie Brodén (m), Kenneth Johansson (c), Magdalena Andersson (m) och Maud Ekendahl (m) anför:

Vi anser att finansutskottet bör tillstyrka motionerna 2004/05:Fi22 yrkande 10 och 2004/05:Fi23 yrkande 7. Vi hänvisar till vad vi tidigare anført i reservation 12 i betänkande 2004/05:SoU1.

2. Anne Marie Brodén (m), Kenneth Johansson (c), Magdalena Andersson (m) och Maud Ekendahl (m) anför:

Vi anser att finansutskottet bör tillstyrka motion 2004/05:Fi23 yrkande 8. Vi hänvisar till vad vi tidigare anført i reservation 26 i betänkande 2003/04:SoU10 och i reservation 1 i betänkande 2004/05:SoU18.

3. Chatrine Pålsson (kd), Anne Marie Brodén (m), och Magdalena Andersson (m) och Maud Ekendahl (m) anför:

Vi anser att finansutskottet bör tillstyrka motion 2004/05:Fi22 yrkande 9. Vi hänvisar till vad vi tidigare anført i reservation 16 i betänkande 2004/05:SoU1 och i reservation 4 i betänkande 2004/05:SoU16.

5 Chatrine Pålsson (kd) anför:

Jag anser att finansutskottet bör tillstyrka motion 2004/05:Fi22 yrkandena 4 och 11. Jag hänvisar till Kristdemokraternas särskilda yttrande angående anslag under utgiftsområde 9 i betänkande 2004/05:SoU1.

BILAGA**Socialutskottets tidigare behandling av vissa motionsyrkanden**

Motionsyrkande	Yrkandetext	Behandlades senast	Reservation
Mot. Fi22 (kd) Yrkande 4	Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en särskild satsning på psykiatrin.	2004/05:SoU1, s. 23–24	Särskilt yttrande 3 (kd)
Mot. Fi22 (kd) Yrkande 9	Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om anhörigvårdares rätt till praktisk och ekonomisk hjälp, information och handledning.	2004/05:SoU1, s. 87–92, 2004/05:SoU16 s. 7–11	Res. 16 (m, kd) Res. 4 (m, fp, kd, c)
Mot. Fi22 (kd) Yrkande 10 Se Fi23 yrkande 7 nedan	Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att pröva frågan att låta staten ta över kostnaden för LSS.	2004/05:SoU1, s. 75–81	Res. 12 (m, fp, kd, c)
Mot. Fi22 (kd) Yrkande 11	Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att tillföra medel till frivilligorganisationer verkamma inom missbrukarvården och	2004/05:SoU1, s. 46–53	Särskilt yttrande 3 (kd)

	inom det narkotika-förebyggande arbetet.		
Mot. Fi23 (c) Yrkande 7 Se Fi22 yrkande. 10 ovan	Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en översyn av huvudmannaskapet för LSS-verksamheten.	2004/05:SoU1, s. 77–81	Res. 12 (m, fp, kd, c)
Mot. Fi23 (c) Yrkande 8	Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att staten inte skall reglera verksamheten så att möjligheten till alternativa driftsformer inom kommuner och landsting hämmas.	2004/05:SoU10, s. 36–40 2004/05:SoU18 s. 9–22	Res. 26 (m, fp, kd, c) Res. 1 (m, fp, kd, c)

BILAGA 3

Utbildningsutskottets yttrande 2005/06: UbU1y

Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Till finansutskottet

Utskottets överväganden

Finansutskottet har den 31 maj 2005 beslutat att bereda utbildningsutskottet tillfälle att avge yttrande över regeringens skrivelse 2004/05:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn med motioner i de delar som berör utbildningsutskottets beredningsområde.

Utbildningsutskottet behandlar i det följande, mot bakgrund av relevanta delar i regeringens skrivelse, motionen 2004/05:Fi22 (kd) yrkandena 5 och 12–16.

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Skrivelsen

Regeringen presenterade i september 2004 en proposition om förskolan, *Kvalitet i förskolan* (prop. 2004/05:11). Propositionen innehåller förslag som syftar till att öka kvaliteten i förskolan. Ett särskilt statsbidrag till personalförstärkningar i förskolan infördes budgetåret 2005 för att stödja kommunerna i arbetet med att utveckla förskolans kvalitet. Bidraget ger förutsättningar att öka personaltätheten i förskolan samt minska barngruppernas storlek. Bidraget är treårigt och omfattar 1 miljard kronor år 2005 och 2 miljarder kronor per år åren 2006 och 2007. Bidraget skall därefter inordnas i det kommunalekonomiska utjämningsbidraget. I propositionen gör också regeringen bedömningen att förskolan bör göras till en egen skolform för att ytterligare bekräfta förskolans roll som det första steget i det livslånga lärandet.

Regeringen redogör i skrivelse 2004/05:102 för utvecklingen inom förskoleverksamheten 2004.

Andelen inskrivna barn i förskolan har ökat successivt de senaste fem åren. 76 % av 1–5-åringarna är år 2004 inskrivna i förskola. Antalet inskrivna barn har ökat sedan året innan med 12 000 barn till totalt 364 000 barn. En stor del av ökningen kan förklaras av att antalet barn i befolkningen har ökat. Skillnaderna mellan kommunerna vad gäller andel inskrivna barn har minskat. I åtta av tio kommuner är mellan 64 och 81 % barn inskrivna. Andelen inskrivna 1–5-åringar i familjedaghem är oförändrat 7 %. Antalet barn i skolbarnsomsorg minskade med 16 000 till 326 000 barn mellan åren 2003 och 2004. Minskningen är en följd av att antalet 6–12-åringar minskar.

Barngruppernas storlek i förskolan har stabiliserat sig på en hög nivå jämfört med 1990-talets början. Hösten 2004 var antalet barn per årsarbetare 5,4 vilket är en nivå som varit i princip oförändrad sedan år 1999.

Maxtaxan har inneburit att avgifterna sänkts i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen och att de tidigare stora skillnaderna i avgifter mellan kommunerna minskat kraftigt.

Den totala kostnaden för förskolan uppgick år 2003 till knappt 33 miljarder kronor. Avgiftsfinansieringen var i genomsnitt 8 %. Den totala kostnaden för fritidshem år 2003 var drygt 10 miljarder kronor. Avgiftsfinansieringen var i genomsnitt 15 %.

För år 2003 fick kommunerna 3,9 miljarder kronor i statsbidrag som ersättning för minskade avgiftsintäkter (maxtaxan) samt till kvalitetssäkrande åtgärder i förskola och skolbarnsomsorg. Statsbidraget till personalförstärkningar i skola och fritidshem har inte kommit fritidshemmen till del i någon större utsträckning. Detta gäller även för statsbidraget till kvalitetssäkrande åtgärder som ges till kommuner som infört maxtaxa i barnomsorgen.

Kostnaden per barn i förskolan år 2003 var i genomsnitt 93 400 kr, vilket är en ökning med 2 400 kr jämfört med året innan. Motsvarande siffra för barn i familjedaghem är 71 900 kr. Ett barn inskrivet i fritidshem kostade år 2003 i genomsnitt 30 400 kr.

Motion

Kristdemokraterna föreslår i motion 2004/05:Fi22 yrkande 5 en höjning av maxtaxan och satsning på kommunal barnomsorg. I motionen hävdas att antalet barn per förskolegrupp ökade efter införandet av maxtaxan, eftersom denna var underfinansierad. Maxtaxan bör därför, enligt motionen, höjas från 2 500 kr till 3 600 kr för inkomsttagare med 50 000 kr i hushållsinkomst och med tre eller flera barn. Detta skulle frigöra 1,3 miljarder kronor att användas för kvalitetshöjning inom förskolan. Kristdemokraterna anför vidare i yrkande 12 att valfriheten, liksom föräldrars inflytande över barnomsorgen, bör öka. I motionen skrivs att en alltmer

”skolifierad” förskola numera tycks vara normen för all barnomsorg och att föräldrars förmåga att själva ta hand om sina barn har kommit att ifrågasättas.

Utskottets bedömning

Utskottet anser att finansutskottet bör avstyrka motionsyrkandena.

Maxtaxan i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg har som främsta syften att öka tillgängligheten för flera grupper, förbättra barnfamiljernas ekonomi, minska marginaleffekterna för barnfamiljerna samt underlätta arbetskraftsdeltagandet. Viktiga syften har också varit att begränsa avgifternas koppling till barnens närvarotid samt att minska avgiftsskillnaderna mellan kommunerna.

Samtliga kommuner är anslutna till systemet med maxtaxa i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Skillnaderna mellan kommunernas avgifter har utjämnats och barnfamiljer har fått lägre avgifter, vilket bidragit till ett ökat konsumtionsutrymme för denna grupp. Ett flertal kommuner har ingen koppling mellan avgift och barnets närvarotid. Reformens genomslag har således varit stort.

Riksdagen beslutade år 2005 (prop. 2004/05:1 utg.omr. 16, bet. 2004/05:UbU1, rskr. 2004/05:124) att införa ett särskilt statsbidrag till personalförstärkningar i förskola. Riksdagen tog senare ställning till den närmare utformningen av bidraget (prop. 2004/05:11, bet. 2004/05:UbU3, rskr. 2004/05:126). Regeringen gör i proposition 2005/06:1 utgiftsområde 16 bedömningen att statsbidraget till personalförstärkningar i förskolan kommer att fördelas till alla kommuner.

Enligt skollagen (1985:1100) är kommunerna skyldiga att tillhandahålla förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för barn i åldrarna ett t.o.m. tolv år i den utsträckning som behövs för att föräldrarna skall kunna förvärsarbeta eller studera eller om barnet har ett eget behov av barnomsorg. Kommunerna skall erbjuda plats utan oskäligt dröjsmål, dvs. inom tre fyra månader efter det att föräldrarna anmält att barnet behöver en plats.

Förskolan är en frivillig pedagogisk verksamhet för barn mellan ett och fem år, vars föräldrar förvärsarbetar eller studerar eller är arbetslösa eller föräldralediga samt för barn som har ett eget behov av verksamheten. Sedan den 1 januari 2003 har alla barn rätt till 525 avgiftsfria timmar per år i förskolan fr.o.m. höstterminen det år de fyller fyra år (allmän förskola).

Regeringen har i proposition *Kvalitet i förskolan* (prop. 2004/05:11) gjort bedömningen att förskolan bör utgöra en egen skolform inom skolväsendet och därmed ha samma övergripande mål som andra skolformer. Regeringen aviserar i propositionen att den ämnar återkomma med förslag av denna innebörd i proposition med förslag till en ny skollag.

I läroplanen för förskolan, Lpfö 98, anges dess uppdrag, bl.a. att stimulera barns utveckling och lärande. Verksamheten skall utgå från en helhetsyn på barn och barns behov och utformas så att omsorg och lärande

bildar en helhet. Förskolan skall främja gemenskap barnen emellan och vara trygg, utvecklande och lärorik för alla barn som deltar, utifrån vars och ens förutsättningar. Leken har och har haft ett stort utrymme i förskolan. I propositionen för införande av läroplanen för förskolan (prop. 1997/98:93 s. 21) skrivs att ett medvetet bruk av leken bör ingå i förskolans pedagogiska verksamhet.

Skolverket har i en rapport, *Förskola i brytningstid*, (rapport 239, 2004) konstaterat att en alltför stor betoning på formellt lärande kan få negativa konsekvenser samt att detta inte ligger i linje med läroplanens intentioner. Skolverkets utvärdering visar att förskolan i vissa kommuner har en uttalat skolförberedande roll, där enskilda barns utveckling inom olika områden kartläggs, observeras och dokumenteras i ökad omfattning, ofta i s.k. individuella utvecklingsplaner och med skolan som förebild. Skolverket menar att det finns en risk att sådana planer i praktiken fokuserar på barnets brister och blir ett instrument för normalisering, utifrån förväntningar på vad barnet skall kunna vid en viss ålder. Utskottet delar denna uppfattning (se bet. 2004/05:UBU3 s. 19).

Angående valfrihet samt föräldrars inflytande över barnomsorgen hänvisar utskottet till sitt betänkande rörande den tidigare nämnda proposition *Kvalitet i förskolan* som behandlades av riksdagen under förra riksmötet. Regeringen gör i den propositionen bedömningen att kommunerna bör sträva efter att tillgodose vårdnadshavarens önskemål om denne önskar familjedaghem i stället för förskola. Regeringen anser att familjedaghem bör regleras som pedagogisk verksamhet, men kommer inte, i förslaget till ny skollag, att föreslå att verksamheten skall utgöra en egen skolform.

I förslaget till lagrådsremiss med förslag till en ny skollag (U2005/5584/S), som nyligen varit utsänt på remiss, framhålls att familjedaghem utgör ett viktigt komplement till förskolan.

Utskottet anser att valfriheten inom förskolan är väl tillgodosedd, samt att den svenska förskolan erbjuder barn en god pedagogiskt stimulerande miljö för utveckling och lärande.

Grundskolan och gymnasiet

Skrivelsen

Regeringen överlämnade i april 2004 propositionen *Kunskap och kvalitet – elva steg för utveckling av gymnasieskolan* (prop. 2003/04:140) till riksdagen. Förändringar som skall genomföras är bl.a. att det inom ramen för en kursutformad gymnasieskola införs ämnesbetyg och införande av en gymnasieexamen. För att öka elevernas valfrihet skall eleverna kunna söka program i andra kommuner även om programmet finns i hemkommunen, s.k. frisökning. Förändringarna kommer i huvudsak att träda i kraft den 1 januari 2007.

Skrivelsen redogör vidare för utvecklingen i det offentliga skolväsendet för barn och unga. Antalet elever i grundskolan nådde läsåret 2001/02 sin kulmen, och elevantalet beräknas nu stegvis att sjunka under de närmaste åren. Läsåret 2004/05 är antalet elever i grundskolan 1 024 000. Antalet elever i grundskolan har minskat med 23 000 elever sedan föregående läsår. Andelen elever i fristående skolor uppgår till 6,9 %, vilket är en ökning med 0,7 procentenheter sedan föregående år. Koncentrationen av fristående skolor är särskilt stor i landets tre storstäder med kranskommuner.

Kostnaden för grundskolan uppgick år 2003 till 70,5 miljarder kronor. Detta motsvarar en kostnad per elev i grundskolan på 64 800 kr. Kostnaden har ökat, främst på grund av höjda lärarlöner samt ökad lärartäthet. Variationerna mellan kommunerna i kostnad per elev är stor. I 80 % av kommunerna varierar kostnaden per elev mellan 57 100 och 73 200 kr.

En elev i fristående grundskola kostade i genomsnitt 66 300 kr, dvs. i stort sett detsamma som en elev i den kommunala grundskolan. De kommunala ersättningarna till fristående grundskola ökade från 60 400 kr till 63 900 kr mellan åren 2002 och 2003.

Antalet elever i gymnasieskolan ökade med knappt 4 % läsåret 2004/05 jämfört med läsåret innan till 347 713 elever. Det finns totalt 763 gymnasieskolor i landet. Andelen elever som går i en gymnasieskola belägen i en annan kommun än hemkommunen är 27,9 %.

Den totala kostnaden för gymnasieskolan uppgick år 2003 till 26,9 miljarder kronor, en ökning med närmare 4 % jämfört med föregående år. Kostnaden per elev i de kommunala gymnasieskolorna var 81 400 kronor. Kostnaden per elev i fristående gymnasieskolor var i genomsnitt 80 000 kr.

Variationen i kostnad per elev mellan olika program är stor. Det samhällsvetenskapliga programmet har den lägsta genomsnittliga kostnaden med ca 60 900 kr per elev, medan naturbruksprogrammet var den mest resurskrävande utbildningen i kommunal regi med en genomsnittskostnad på drygt 123 000 kr per elev.

Motion

Kristdemokraterna föreslår i motion 2004/05:Fi22 yrkande 13 att mångfalden ökas i skolutbildningen så att den bättre motsvarar elevernas behov och önskemål. I motionen anförs att utvecklingen av mångfald inom skolväsendet har förhindrats och att detta orsakar de brister som motionärerna anser finns i skolan, framför allt i ordningen i klassrummet men också i den sjunkande trenden när det gäller elevers resultat i skolan. I samma motion framhåller Kristdemokraterna att en gymnasieexamen bör införas (yrkande 14) samt att de fristående skolornas ställning bör stärkas (yrkande 15). Angående fristående skolor framhåller motionärerna att dessa inte enbart är ett komplement till kommunala skolor. Mycket av organisatorisk och pedagogisk förnyelse kommer just från fristående skolor, menar motionärerna.

Utskottets bedömning

Utskottet anser att finansutskottet bör avstyrka motionsyrkandena.

Elever är olika och har olika behov. Det är utskottets uppfattning att skolan därför måste möta eleverna på olika sätt och anpassa undervisningen efter varje elevs förutsättningar och behov. Utskottet erinrar om det förslag till lagrådsremiss med förslag till en ny skollag som nyligen varit på remiss till ett antal remissinstanser.

Gymnasiexamen har nyligen införts i skollagen (prop. 2003/04:140, bet. 2003/04:UbU13, rskr. 2004/05:4). Den som har godkänt betyg på kurser motsvarande minst 90 % av totalantalet gymnasiepoäng och som har gjort sitt gymnasiearbete skall få en gymnasieexamen. Lagförslaget träder i kraft den 1 januari 2007 för att tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2007.

I det remitterade förslaget till lagrådsremiss föreslås vidare bl.a. att regleringen av all offentligt finansierad skolverksamhet inom skolväsendet för barn och ungdomar i princip skall vara gemensam, oavsett huvudmannaskap. Förslagen i remissen innebär generellt en renodling av målstyrningen.

Kommunal vuxenutbildning

Skrivelsen

Riktat statsbidrag skall under en treårsperiod utgå till kommunerna för att det utvecklingsarbete som skett under tiden för Kunskapslyftet skall konsolideras. Bidraget utgår under förutsättning att kommunerna finansierar ett visst antal platser med egna medel och att en fortsatt utveckling av vuxenutbildningen äger rum.

För år 2004 nyttjades ca 98,7 % av anslaget för det riktade bidraget, vilket motsvarade ca 45 000 årsstudieplatser.

Den 1 januari 2003 infördes rekryteringsbidrag till vuxenstuderande. Bidraget kompletterar studiemedelssystemet. Bidraget regleras i lagen (2002:624) om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande och är avsett att användas som ett verktyg i kommunernas uppsökande verksamhet för att stimulera till studier på grundläggande och gymnasial nivå. En tillfälligt vidgad användning av rekryteringsbidraget gäller sedan den 1 juli 2004 och t.o.m. den 31 december 2005. Denna s.k. kombinationsutbildning innebär fortsatt arbete på deltid i kombination med utbildning på halvfart inom kommunal vuxenutbildning eller högskola och syftar till att minska risken för friställning av personal inom den av kommun eller landsting finansierade verksamheten inom vård, skola och omsorg. Satsningen omfattar 6 000 personer. Skolverket följer upp verksamheten och avlämnar rapport i maj och december år 2005 samt i maj år 2006.

Den totala kostnaden för den kommunala vuxenutbildningen uppgick år 2003 till ca 4,8 miljarder kronor. De statliga bidragen motsvarade ca 37 % av de totala kostnaderna för vuxenutbildningen.

Motion

Kristdemokraterna anser i motion 2004/05:Fi22 yrkande 16 att det behövs en långsiktighet i vuxenutbildningen. Motionärerna är kritiska till avsaknaden av långsiktig strategi t.ex. vad gäller rekryteringsbidrag till kombinationsutbildning. Man anser att beslutet fattades sent och är kritisk till att satsningen är temporär.

Utskottets bedömning

Utskottet anser att finansutskottet bör avstyrka motionsyrkandet.

Under åren 2004–2005 har rekryteringsbidrag tillfälligt kunnat erhållas för studier på halvfart kombinerat med deltidsarbete, s.k. kombinationsutbildning. Denna särskilda satsning har varit avsedd att vara tillfällig och avslutas, som från början angavs, vid utgången av år 2005.

Stockholm den 18 oktober 2005

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Inger Lundberg (s), Sten Tolgfors (m), Agneta Lundberg (s), Inger Davidsson (kd), Nils-Erik Söderqvist (s), Margareta Pålsson (m), Louise Malmström (s), Sören Wibe (s), Peter Danielsson (m), Mikael Damberg (s), Mikaela Valtersson (mp), Christer Adelsbo (s), Axel Darvik (fp) och Anders Larsson (c).

Avvikande meningar

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande avvikande meningar.

1. Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg (kd)

Inger Davidson (kd) anför:

Kristdemokraterna föreslår en satsning på kvaliteten i förskolan. Denna finansieras helt genom att låta kommunerna ta ut en högre maxtaxa på kommunal barnomsorg. Antalet barn per förskolegrupp ökade efter införandet av maxtaxan. Eftersom regeringens satsning var underfinansierad ledde detta till större barngrupper vilket riskerar att försämra kvaliteten i verksamheten. Vi föreslår därför ett höjt tak för maxtaxan från 2 500 kr till 3 600 kr för inkomsttagare med 50 000 kr i hushållsinkomst med tre eller flera barn. Det frigör ca 1,3 miljarder kronor inom kommunsektorn att användas för kvalitetshöjning inom förskolan.

Vi anser att skrivelsen visar på regeringens snäva syn på barnomsorgen. En alltmör ”skolifierad” förskola är numera normen för all barnomsorg. Målet är att alla barn så tidigt som möjligt skall in i den kommunala förskolan för att få del av den undervisning som bedrivs där. Införandet av maxtaxan har inneburit att förskola blivit så billigt att alla andra alternativ ter sig som omöjliga samtidigt som den kraftiga kvalitetsförsämringen ignoreras.

2. Grundskola och gymnasieskola (kd)

Inger Davidson (kd) anför:

Skolan har präglats av ett kollektivistiskt tänkande där alla elever skall lära sig ungefär lika mycket på ungefär samma tid. I stället för att stödja en positiv skolutveckling har Socialdemokraterna genom att ständigt ge kommunerna och skolorna för små resurser, genom att detaljreglera och statligt styra varje enskild skolas utveckling, genom att sätta gruppen före individen, genom att undergräva familjens betydelse och genom att förhindra utvecklingen av mångfald inom skolväsendet orsakat de brister vi ser på många håll i dag. Det gäller framför allt ordningen i klassrummen, men även den sjunkande trenden när det gäller elevernas resultat.

Kristdemokraterna har under flera år drivit flera av de förslag som fanns med i gymnasiepropositionen, bl.a. att upgradera yrkesutbildningarna och utveckla en genuin lärlingsutbildning, införa en gymnasieskola samt göra historia till kärnämne. Det är bra att regeringen och dess stödpartier efter många års motstånd ställt sig bakom dessa tankar. Tyvärr bestod gymnasiepropositionen av ett lappande och lagande i stället för de reformer som krävs för att höja kunskapsnivån och hindra utslagning av elever.

Skillnaden mellan regeringens och Kristdemokraternas syn på fristående skolor är mycket stor. Regeringen har i debatten bl.a. uttryckt farhågor om att fristående skolor ökar segregationen. Kristdemokraterna delar inte dessa farhågor. För det första är inte fristående skolor enbart ett komplement till kommunala skolor, utan både fristående och kommunala skolor är var för sig viktiga delar av skolväsendet. Fristående skolor är inte ett skolväsendets B-lag, snarare kommer mycket av organisatorisk och pedagogisk förnyelse just från fristående skolor.

3. Kommunal vuxenutbildning (kd)

Inger Davidson (kd) anför:

Ett av de stora problemen för vuxenutbildning är att regeringen låter den ena tillfälliga stödformen för vuxenstudier följa på den andra. För närvarande är benämningen rekryteringsbidrag. Kristdemokraterna har varit kritiska till avsaknaden av långsiktig strategi. Regeringens utökade rekryteringsbidrag till kombinationsutbildning sätter problematiken i blyxtbelysning: Under tre terminer skall 6 000 personer beredas möjlighet till stödformen. Men beslutet kom så sent och satsningen är så temporär att Kristdemokraterna håller det för troligt att det målet inte kommer att uppnås. Kombinationsutbildningen verkar bli ännu ett exempel på regeringens innehållslösa skyltfönsterpolitik.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden.

1. Utvecklingen inom den kommunala sektorn (m)

Sten Tolgfors (m), Margareta Pålsson (m) och Peter Danielsson (m) anför:

Forskningen visar att barn tidigt har en språklig medvetenhet, som lägger grunden för deras möjlighet att lära sig läsa och skriva. Eventuella problem i språkutvecklingen kan också upptäckas på ett tidigt stadium, vilket gör det möjligt att undvika att barnet vid skolstarten får problem med läs- och skrivinläringen. På samma sätt finns en koppling mellan barns språkliga utveckling och förmågan att ta till sig matematiska symboler och begrepp. Små barn kan lära sig grundläggande matematik om de får handledning och utmaningar. Barn som har kommit olika långt i språkutvecklingen behöver dock stimuleras på olika sätt för att utvecklas. Därför är det positivt när förskolan uppmärksammar varje barns individuella utveckling och förutsättningar, t.ex. genom individuella utvecklingsplaner. Vi vänder oss mot synen att detta skulle innebära en fokusering på barnets brister.

Moderaterna anser att förskolans pedagogiska uppdrag är ett viktigt led i att underlätta för barn i de tidiga skolåren att lyckas med läs- och skrivinläring och för att stärka barnens självförtroende. Inte minst gäller detta för barn som inte kan räkna med stöd hemifrån och för barn med ett annat modersmål än svenska. För att förskolan skall kunna fullfölja sitt viktiga pedagogiska uppdrag behövs utbildning av fler förskollärare och kompetensutveckling av förskolans personal, inriktad mot barns språkliga, matematiska och finmotoriska utveckling. Regeringens politik går i fel riktning genom att detaljstyra resurserna till förskolan och genom att inte tydligt klargöra det pedagogiska uppdraget i läroplanen.

Utvecklingen i grundskolan

Grundskolan skall ge eleverna de grundläggande kunskaper och färdigheter som krävs för att få en bra grund för vidare studier och arbete. Alla elever skall nå målen. Så är det inte i dag. Vi har inte en likvärdig skola för alla elever när en av fyra varje år tvingas lämna grundskolan utan att ha uppnått de grundläggande kunskaperna i ett eller fler ämnen. Den sammantagna bilden av kunskapsutvecklingen är försämringar över tiden, såväl relativt andra jämförbara länder som jämfört med situationen i den svenska skolan för tio år sedan. Skolorna klarar i lägre utsträckning än

tidigare av att kompensera för barnens familjebakgrund. Samtidigt som många elever uppger att de trivs i skolan, finns stora problem med mobbning och bristande studiero i klassrummen.

För att få till stånd en positiv utveckling och förbättra kvaliteten i utbildningen för alla elever, oavsett bakgrund och bostadsort, krävs en nationell skolpolitik som fokuserar på kunskap. Moderaterna har därför föreslagit att skolans kunskapsuppdrag skall återupprättas i skolans styrdokument. De nationella kunskapsmålen skall preciseras. Betydelsen av kompetenta, välutbildade lärare för elevernas kunskapsutveckling kan inte nog betonas. Drivkrafter för lärares löpande fortbildning och utveckling inom yrket skall stärkas. Skolans kunskapsbas skall byggas upp så att undervisningen löpande utvecklas och förbättras. De professionella på skolorna – lärare och rektorer – skall ges frihet att utforma undervisningen och arbetsmiljön i klassrummen så att varje elev ges förutsättningar att nå målen. Detaljregleringar skall därför rensas bort och ersättas med granskningar av varje skolas kvalitet och tydligt ansvarsutkrävande för skolors resultat. I förslaget till lagrådsremiss, där regeringens senaste förslag till ny skollag presenteras, lyser allt detta med sin frånvaro. Skolans kunskapsuppdrag förtydligas inte. Ansvarsfördelningen för skolans resultat preciseras inte heller. Förslaget präglas däremot av ökade detaljregleringar, som leder till minskad mångfald och försämrade möjligheter att på skolorna individanpassa utbildningen. Denna politik står i stark kontrast mot vad som behövs för en gynnsam utveckling av grundskolan.

Fristående skolors villkor

Framväxten av fristående skolor har inneburit att elever och föräldrar i allt högre utsträckning har fått reella möjligheter att välja mellan olika alternativ, beroende på vad som passar eleven bäst. Denna ökade mångfald av skolor behövs i ett Sverige där befolkningen – och eleverna – blir alltmer heterogen, med olika bakgrund, erfarenheter och preferenser. För föräldrarna innebär möjligheten att välja skola – kommunal såväl som fristående – möjlighet att skaffa sig inflytande över barnens skolgång.

Skolornas konkurrens om elever skapar en positiv drivkraft för förändring. Studier av Sveriges friskolereform tyder också på att i kommuner där skolors konkurrens om elever är högre, tenderar elevernas resultat att vara bättre, till förmån för såväl låg- som högpresterande elever.

De fristående skolorna har påverkat många kommunala skolors förändringsarbete på ett positivt sätt. Många skolor har utvecklat sitt sätt att arbeta. Profilklasser startas i ökad utsträckning. Engagerade föräldrar har kunnat driva skolor i glesbygd som annars hade hotats av nedläggning. Fler arbetsgivare skapar en bättre arbetsmarknad för lärare, som får större möjligheter att påverka sin arbetsmiljö och lön. De fristående skolornas betydelse avspeglas dock på intet sätt i regeringens beskrivning av utvecklingen i kommunerna.

Moderaterna vill betona vikten av fristående skolor som en positiv drivkraft för förändring. Det är grundläggande att alla skolor med offentlig finansiering skall få verka under likvärdiga finansiella villkor. Här finns i dag stora problem för de fristående skolorna. Det senaste förslaget till ny skollag gör dock ingenting för att säkra de fristående skolornas rätt till en likvärdig finansiell behandling. Regleringarna föreslås däremot öka för de fristående skolorna. Förslaget går i fel riktning för vad som är bra för skolans utveckling.

2. Utvecklingen inom den kommunala sektorn (fp)

Axel Darvik (fp) anför:

Inför behandlingen av regeringens skrivelse *Utvecklingen i den kommunala sektorn* har Folkpartiet inte upprepat sina motionsyrkanden från motioner om förskola, skola och vuxenutbildning. Vi kommer inte att lägga fram några specifika yrkanden i detta ärende utan återkommer med förslag till riksdagsbeslut vid behandlingen av våra motioner i utbildningsutskottet.

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Förskolan bör vara en egen skolform. Läroplanen för förskolan bör kompletteras med mål att uppnå för att tydliggöra förskolans uppgift. Dessa mål skall gå att utvärdera och vara utgångspunkt för utvecklingssamtalen med föräldrarna.

För att höja kvaliteten i förskolan anser Folkpartiet att gruppstorleken måste minska. Maxtaxareformens utformning har gjort att grupperna på många håll blivit större. Ett tak för förskolegruppernas storlek bör införas. Det bör maximalt finnas 15 barn i en grupp med små barn och 20 barn i en grupp med större barn. Personaltätheten har länge legat på 5,4 barn per anställd. Detta är för mycket. Folkpartiet har i sitt budgetförslag anslagit medel för att stegvis höja personaltätheten.

Precis som förskolan skall vara en egen skolform skall förskolläraryrket vara en egen lärarutbildning. Förskollärexamen bör vara ett krav för att få ansvara för den pedagogiska verksamheten i förskolan. Andelen förskollärare bör utgöra minst två tredjedelar av förskolans personal. En förskolläraryrkeskvalifikation kopplad till vissa kunskapskrav och etiska regler bör införas.

Barnomsorgsgarantin, att kommunen skall erbjuda plats inom förskoleverksamhet utan oskäligt dröjsmål, är bra men bör utvecklas till en riktig garanti. Föräldrar som inte erbjuds plats i förskoleverksamhet inom tre månader från det att de anmält önskemål om plats bör få rätt till ekonomisk ersättning motsvarande kommunens kostnad för en förskoleplats till dess kommunen kan erbjuda en förskoleplats.

Grundskola och gymnasieskola

I regeringens skrivelse redovisas påtagliga brister i grundskolan. I vissa väsentliga avseenden har kvaliteten försämrats under den senaste tioårsperioden, t.ex. i fråga om läsförståelse, matematik och kemi. Detta har framkommit både i Skolverkets utvärdering och vid de internationella jämförelser som presenterats, t.ex. PISA 2004 och TIMSS 2003. Enligt TIMSS låg de svenska åttornas prestation i matematik och NO-ämnena 2003 på samma nivå som eller lägre än sjuornas prestation 1995.

Regeringens politik för grundskolan leder inte till kvalitetsförbättringar. Andelen elever som inte blir behöriga för nationella program i gymnasieskolan har t.o.m. ökat och uppgick våren 2005 till 10,9 %. Det riktade statsbidraget till personalförstärkningar har enligt Riksrevisionens granskning inte gett några resultat i form av bättre kvalitet. Det behövs därför en ny politik för grundskolan.

Folkpartiet har i den motion som väckts under den allmänna motionstiden *En liberal politik för grundskolan* (2005/06:Ub344) presenterat åtskilliga förslag till förändringar i grundskolan. Vi föreslår bl.a. tydligare fokus på skolans huvuduppgift – kunskap – och färre och tydligare mål för varje stadium. Vi föreslår vidare fler nationella prov, fler betygsssteg och tidigare betyg. Vi föreslår alltså radikala förändringar i grundskolans struktur, organisation och innehåll för att åstadkomma nödvändiga kvalitetsförbättringar.

Även gymnasieskolan uppvisar stora brister. Avbrottsfrekvensen är hög, och många elever lämnar gymnasieskolan utan slutbetyg eller med Icke godkänd i ett eller flera ämnen. Av de elever som påbörjar sin gymnasieutbildning är det endast ca 60 % som tre år senare lämnar gymnasieskolan med ett slutbetyg som ger grundläggande behörighet för högskolestudier. Dessa brister avhjälpas tyvärr inte genom de beslut som riksdagens majoritet 2004 fattade med anledning av regeringens proposition *Kunskap och kvalitet – elva steg för utvecklingen av gymnasieskolan* (prop. 2003/04:140).

Folkpartiet föreslår i sin motion *En liberal politik för gymnasieskolan* (2005/06:Ub343) grundläggande strukturförändringar för gymnasieskolan. Vi vill göra gymnasieskolan till en utbildningsinstitution och minska likriktningen. Vi föreslår tydliga treåriga studieförberedande program – även ett humanistiskt sådant. Yrkesutbildningarna skall få en tydligare yrkesprofil och kunna variera i längd. De skall avslutas med en yrkesexamen. Vi vill också införa en riktig lärlingsutbildning. Vi föreslår också fler nationella prov, ämnesbetyg och fler steg i betygsskalan, och förkunskapskraven både till gymnasiet och till högskolan skall höjas. Detta skulle sända tydliga budskap till underliggande stadium och leda till kvalitetsförbättringar.

Kommunal vuxenutbildning

I skrivelsen redovisas brister också i den kommunala vuxenutbildningen under rubriken Utvecklingsområden, bl.a. i fråga om geografisk likvärdighet när det gäller tillgång till vuxenutbildning, och stora behov av validering och vägledning. Svenskundervisningen för invandrare (sfi) uppvisar

mycket låg måluppfyllelse. Av nybörjarna 2000/01 hade endast 32 % godkänts på sfi-kursen tre år senare. Andelen behöriga lärare – dvs. lärare med både adekvat ämnesutbildning och didaktisk-pedagogisk utbildning – är mycket låg.

Folkpartiet har i sin motion *En liberal politik för vuxenutbildningen* (2005/06:Ub383) föreslagit väsentliga förändringar inom vuxenutbildningen för att råda bot på de konstaterade bristerna. Vi föreslår bl.a. rätt till gymnasial vuxenutbildning, en bättre och mer flexibel svenskundervisning för invandrare integrerad i kommunal vuxenutbildning och en utbyggnad av den eftergymnasiala yrkesutbildningen.

3. Utvecklingen inom den kommunala sektorn (c)

Anders Larsson (c) anför:

För Centerpartiet är det viktigt att kvaliteten i förskolan höjs genom en förskola med mindre barngrupper, en fungerande barnomsorgsgaranti, och tillräckligt med förskollärare. Varje enskild familj skall kunna välja om de vill vara hemma med sina barn eller vilken barnomsorg som passar just deras familj bäst oavsett om det är i kommunal regi, i familjedaghem eller i kooperativ.

För att göra kvalitetsförstärkningar i grundskolan vill Centerpartiet instifta ett nationellt kvalitetsinstitut samt göra kvalitetsförstärkningar på läs- och skrivutvecklingsområdet. Det är Centerpartiets åsikt att kommunen bör fokusera på den enskilda skolans möjligheter och decentralisera fler beslut ut till skolan – ända in i klassrummen till elever och lärare.

Centerpartiet har i första stycket nämnda motion framhållit det som viktigt att gymnasieskolan erbjuder tre olika vägar: ett högskoleförberedande program, ett yrkesförberedande program och en lärlingsutbildning.

Centerpartiet erinrar om sin syn om att det finns ett behov av samordning mellan de eftergymnasiala yrkesutbildningarna.